

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Årsredovisning 2008

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Diarienummer 111-2084-2009
Länsstyrelsen i Jönköpings län

Bild på Omslaget: Vättern, en morgon i november

Mål

Länen skall utvecklas på ett sådant sätt att de nationella målen får genomslag samtidigt som hänsyn tas till olika regionala förhållanden och förutsättningar.

2008 blev den plötsliga vändningens år

Efter en mycket stark utveckling på länets arbetsmarknad under 2007 inleddes 2008 på rekordnivå.

Arbetslösheten i januari var 2 procent. Inom såväl det privata näringslivet som den offentliga sektorn riktades uppmärksamheten på svårigheterna att rekrytera arbetskraft med rätt kompetens. Den gemensamma bedömningen var att bristen på rätt utbildad arbetskraft riskerade att försvåra en fortsatt god ekonomisk tillväxt.

Under andra halvåret kom den plötsliga vändningen. Visserligen hade många prognoser förutspått en viss ekonomisk uppbromsning, men med den globala finanskrisen fick den ett förlopp och en omfattning som ingen väntat sig.

Många företag i länet kunde redovisa sina genom tiderna bästa månadsresultat under september och oktober, för att i slutet av året rapportera drastiska ordernedgångar. I många fall föll efterfrågan med upp till 50 procent på bara två månader.

Den dramatiska vändningen i konjunkturen tvingade företag i de flesta branscher att varsla om uppsägning, vilket i slutet på året ledde till en ökad arbetslöshet.

Nästan 5 000 länsbor blev varslade om uppsägning under förra året. Under januari månad i år blev det ytterligare 860. Det är mer än fem gånger så många som under januari 2008. I januari månad 2009 var arbetslösheten i länet 3,4 procent, vilket motsvarar 7 189 personer.

Den bransch som tidigast noterade nedgången var träindustrin, där en minskad efterfrågan på småhus ledde till omfattande varsel redan tidigt på hösten. För utvecklingen i länet är detta mycket bekymmersamt. Den trärelaterade industrin sysselsätter cirka 10 000 personer i länet. Företagen representerar alltifrån sågverk, hyvlerier och husfabriker till möbeltillverkning, finsnickeri och inredningar. Arbetsplatserna, som ofta har ett mindre antal anställda, är belägna i mindre orter och utgör i flera fall ryggraden i ortens näringsliv.

Men även krisen i fordonsindustrin har slagit hårt mot sysselsättningen i länet. En stor del av länets tillverkningsföretag är underleverantörer till fordonsindustrin. När Gnosjö kommun i början av 2009 redovisar den högsta arbetslösheten i länet med 4,7 procent (jämfört med 1,1 procent i början av 2008) är det framförallt ett resultat av nedgången i fordonsindustrin.

Regeringen har valt att möta konjunkturförändringen med ett delvis nytt arbetssätt på regional nivå. Landshövdingarna och ordförandena i regionförbunden har utsetts till regionala varselsamordnare. Deras uppdrag är att samordna de offentliga insatserna i länet och att hålla regeringskansliet informerat om utvecklingen.

Samordningsuppdraget har kommit att dominera Länsstyrelsens regionala utvecklingsarbete. Det sker i ett mycket nära samarbete med Regionförbundet och leds av en gemensam ledningsgrupp bestående av ledningarna för de båda organisationerna samt en representant

från Arbetsförmedlingen. I slutet av 2008 och inledningen av 2009 har samordnarna hållit en lång rad överläggningar med olika aktörer på arbetsmarknaden för att skapa en gemensam bild av läget och för att diskutera möjliga insatser för att underlätta för enskilda och företag, som drabbas av konjunkturedgången.

Dessa möten har lett fram till en rad förslag till åtgärder. Flera har handlat om krav på insatser på nationell nivå såsom tidigareläggning av infrastruktursatsningar, stimulans till bostadsbyggandet inklusive nybyggnation av småhus samt ökat statligt stöd till kommunerna. Andra har handlat om åtgärder, som i första hand bör hanteras på regional eller lokal nivå. Det gäller främst ökade satsningar på vuxenutbildning, yrkesutbildning, kompletterande högskoleutbildning och kompetensutveckling. Här sker nu ett utökat samarbete mellan kommunerna, utbildningsanordnare, högskolan, arbetsförmedlingarna och näringslivet.

Även om det akuta arbetsmarknadsläget ser dystert ut finns det flera skäl att vara långsiktigt optimistisk när det gäller näringslivets utveckling i länet. Den unika företagsstrukturen med många små och medelstora företag och med ett stort inslag av familjeägande har i tidigare ekonomiska kriser visats sig vara snabbt att anta nya utmaningar och att anpassa sina produkter, produktionsprocesser och marknadsföring till nya förutsättningar.

I länets näringsliv pågår just nu en sådan anpassning. Det finns goda skäl att tro att Jönköpings län också i framtiden kommer att präglas av en vital tillverkningsindustri.

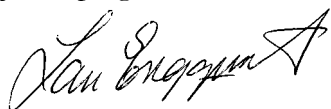
Länsstyrelsens verksamhet har under året präglats av den successiva förändring av myndighetens uppgift och roll, som följt av olika reformer av statsförvaltningen. Besked har under året lämnats att delar av myndighetens tillsynsverksamhet ska övergå till Socialstyrelsen och att körkortsfunktionens uppgifter ska övertas av den nya Transportmyndigheten från och med nästkommande årsskifte.

För att skapa ett effektivare arbete har en gemensam IT-organisation etablerats för alla länsstyrelser. Av samma skäl har länsstyrelserna numera en gemensam löneadministration.

Samtidigt som länsstyrelsernas ansvar på vissa områden har minskat eller helt övergått till andra myndigheter, har utvecklingen på andra samhällsområden gått åt motsatt håll. När det gäller viktiga framtidsfrågor såsom energi och klimat, natur och miljö, samhällsplanering, jämställdhet, alkohol, tobak och folkhälsa har Länsstyrelsens uppgift vidgats under de senare åren. Samma sak gäller hanteringen av jordbruksstödet och landsbygdsutvecklingen.

Denna omfördelning av arbetsuppgifter mellan olika myndigheter tycks emellertid ske sektorsvis utan någon övergripande och samlad syn på vilken roll staten ska spela i den framtida regionala strukturen. Denna osäkerhet om länsstyrelsernas framtida uppgift försvårar den långsiktiga planeringen av verksamheten. För en sund och långsiktig utveckling av verksamheten är det nödvändigt att regeringen och riksdagen klargör länsstyrelsernas framtida roll.

Jönköping den 18 februari 2009

Lars Engqvist
Landshövding

Innehåll

Årsredovisning 2008	1
Länsstyrelsen i Jönköpings län.....	1
2008 blev den plötsliga vändningens år.....	3
Fakta om Jönköpings län 2008	6
Organisation	7
Övergripande redovisning av verksamhetskostnader 2008.....	8
VO Kunskapsuppbyggnad, samordnings- och sektorsövergripande arbete²³	
Verksamhetsgren Utåtriktat sektorsövergripande arbete	24
Verksamhetsgren Regional tillväxt	33
Verksamhetsgren Miljömålsarbete.....	39
VO Tillsyn och vägledning.....	51
Verksamhetsgren Social tillsyn	54
Verksamhetsgren Miljötillsyn	67
Verksamhetsgren Djur- och Livsmedelskontroll	77
Verksamhetsgren Samhällets krisberedskap, tillsyn över plan- och byggnadsväsendet samt övrig tillsyn.....	78
VO Ärendehandläggning	80
Verksamhetsgren Omställning av energisystemet.....	80
Verksamhetsgren EU-stöd	81
Verksamhetsgren Trafikärenden samt övrig ärendehandläggning	82
Övriga mål och återrapporteringskrav.....	86
Organisationsstyrning inom Politikområde Regional samhällsorganisation.....	86
Personaluppgifter	91
Uppdrag som skall redovisas i årsredovisningen 2008.....	95
Sammanställning över väsentliga uppgifter	98
Finansiell redovisning	99
Resultaträkning	99
Balansräkning.....	100
Anslagsredovisning	101
Redovisning mot bemyndiganden i årsredovisning	102
Redovisning av inkomstitel	103
Tilläggsupplysningar och noter.....	104

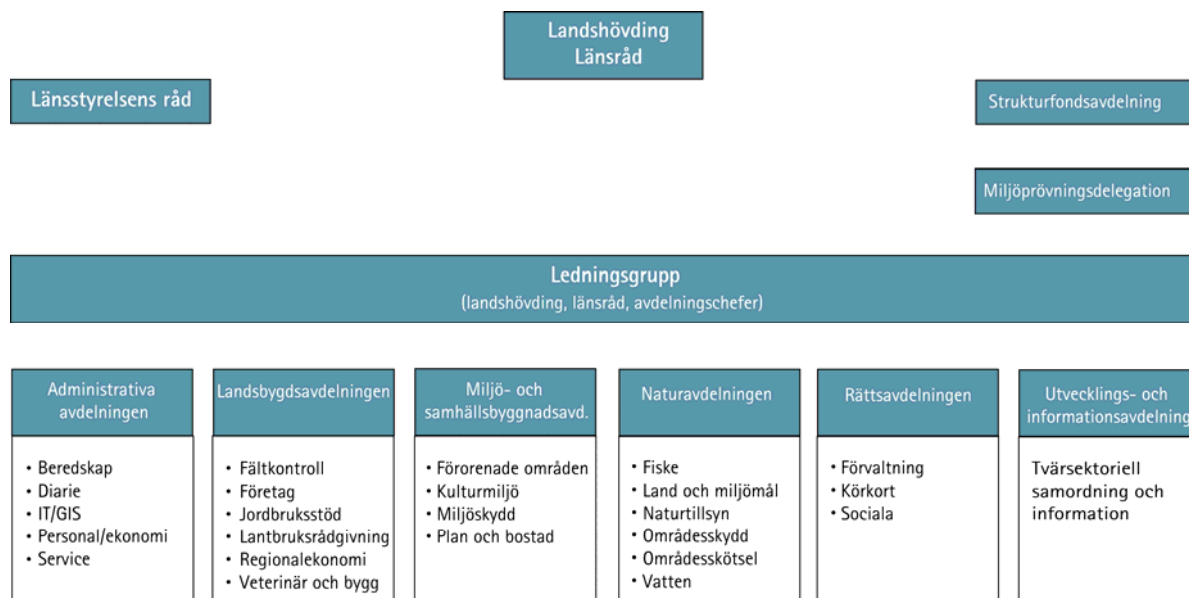
Fakta om Jönköpings län 2008

	Totalt	Kvinnor	Män
Folkmängd (antal)	335 246 (333 610)	168 028 (167 205)	167 218 (166 405)
Folkökning	1 636 (2 071)	823 (833)	813 (1 213)
Födelseöverskott	411 (235)	151 (- 20)	260 (255)
Flyttningsöverskott	1 233 (1 825)	668 (842)	565 (983)
– varav mot övriga riket	-776 (-92)	-361 (-23)	-415 (-69)
– varav mot utlandet	2 009 (1 917)	1 029 (865)	980 (1 052)
Arbetslöshet (procent)			
Öppen arbetslöshet			
– länet	2,9 (2,7)	2,5 (2,7)	3,3 (2,7)
– riket	3,2 (3,9)	2,7 (3,7)	3,6 (4,1)
Ohälsotal (antal dagar)			
– länet	32,9 (34,3)	39,8 (41,5)	26,3 (27,4)
– riket	35,8 (38,3)	42,9 (48,2)	28,8 (30,6)

Siffrorna inom parentes avser år 2007.

Arbetslösheten avser procent av arbetskraften den 31 december 2008.

Organisation

Övergripande redovisning av verksamhetskostnader 2008

Tabell A - Verksamhetskostnader 2008

Verksamhetsområden och verksamhetsgrenar samt myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exklusive OH		Kostnader inklusive OH	
	Tkr	%	Tkr	%
VO Kunskapsuppbyggnad, samordnings- och sektorsövergripande arbete	55 588	34,7%	74 760	46,7%
VG Utåtriktat sektorsövergripande arbete	25 709	16,0%	36 341	22,7%
VG Regional tillväxt	1 847	1,2%	2 631	1,6%
VG Miljömålsarbete	28 032	17,5%	35 788	22,4%
VO Tillsyn och vägledning	30 111	18,8%	40 744	25,3%
VG Social tillsyn	7 009	4,4%	10 016	6,2%
VG Miljötillsyn	18 499	11,5%	24 077	15,0%
VG Djur- och livsmedelskontroll	2 090	1,3%	3 049	1,9%
VG Samhällets krisberedskap, tillsyn över plan- och byggväsendet samt övrig tillsyn	2 513	1,6%	3 602	2,2%
VO Ärendehandläggning	31 222	19,3%	44 992	28,0%
VG Omställning av energisystemet	1 046	0,6%	1 525	1,0%
VG EU-stöd	19 200	11,9%	27 349	17,0%
VG Trafikärenden samt övrig ärendehandläggning	10 976	6,8%	16 118	10,0%
SUMMA PRODUKTION	116 921	72,8%	160 496	100,0%
Myndighetsövergripande verksamhet (10) samt Administration och intern service (11)	43 575	27,2%		
Summa verksamhetskostnader exkl resurssamverkan	160 496	100	160 496	100
Resurssamverkan ¹	-			
Totalsumma verksamhetens kostnader enl resultaträkningen ²	160 496		160 496	
Myndighetsövergripande verksamhet, uppdelat på: ³				
Nivå 1 (113-115)	24 855	27%		
Nivå 2 (110-112, 116-119)	7 779	8,4%		
Nivå 3 (100-109)	10 941	11,9%		
Personalkostnad, produktion (kkl 4, verksamhetskod (2-8))	92 193			

Tabellen skall innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen, oavsett finansiering. Objekt-koder som ingår i respektive verksamhetsgren framgår av tabellmallar för de olika verksamhetsgrenarna. Kostnader som definitions-mässigt är myndighetsövergripande skall redovisas som sådana, även om kostnaderna finansieras med externa medel (s.k. OH-pålägg).

1 Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).

2 Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen

3 Summan på nivå 1-3 ska överensstämma med totalsumman Myndighetsövergripande verksamhet. Den procent-uella fördelningen ska visa resp. nivåns andel av personalkostnaderna vg 2-8 (kkl 4).

Tabell B.1 - Verksamhetskostnader 2006-2008

Myndighetsövergripande verksamhet särredovisad	2008	2007	2006
Kostnader exkl. OH per VO och VG (tkr)	Kostnader exkl. OH	Kostnader exkl. OH	Kostnader exkl. OH
VO Kunskapsuppbyggnad, samordnings- och sektorsövergripande arbete	55 588	52 813	53217
VG Utåtriktat sektorsövergripande arbete	25 709	24 080	25204
VG Regional tillväxt	1 847	2 281	2541
VG Miljömålsarbete	28 032	26 452	25472
VO Tillsyn och vägledning	30 111	27 489	23342
VG Social tillsyn	7 009	5 880	4433
VG Miljötillsyn	18 499	17 421	14673
VG Djur- och livsmedelskontroll	2 090	1 869	2046
VG Samhällets krisberedskap, tillsyn över plan- och byggnadsväsendet samt övrig tillsyn	2 513	2 319	2190
VO Ärendehandläggning	31 222	33 257	33186
VG Omställning av energisystemet	1 046	1 794	1023
VG EU-stöd	19 200	20 646	21752
VG Trafikärenden samt övrig ärendehandläggning	10 976	10 817	10411
Resurssamverkan¹	-	-	-
Myndighetsövergripande kostnader (10 + 11)	43 575	41 101	39803
Totala kostnader (inkl. OH)²	160 496	154 660	149548

¹ Den del av kostnader för resurssamverkan som ska belasta länsstyrelsen ska fördelas på resp. verksamhetsgren.

² Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.

Tabell B.2 - Årsarbetskrafter 2006-2008

Myndighetsövergripande verksamhet särredovisad	2008	2008	2008	2007	2006
Årsarbetskrafter per VO och VG	Årsarbets- kraft totalt	Årsarbets- kraft Kvinnor	Årsarbets- kraft Män	Årsarbets- kraft totalt	Årsarbets- kraft totalt
VO Kunskapsuppbyggnad, samordnings- och sektorsövergripande arbete	79,7	35,77	43,93	76,96	80,07
VG Utåtriktat sektorsövergripande arbete	42,51	18,46	24,05	39,9	42,01
VG Regional tillväxt	2,98	1,46	1,52	3,05	4
VG Miljömålsarbete	34,21	15,85	18,36	34,01	34,06
VO Tillsyn och vägledning	43,74	23,6	20,14	39,24	36,34
VG Social tillsyn	11,13	9,37	1,76	9,03	7,71
VG Miljötillsyn	24,26	10,62	13,64	22,09	20,36
VG Djur- och livsmedelskontroll	3,34	1,81	1,53	3,32	3,71
VG Samhällets krisberedskap, tillsyn över plan- och byggnadsväsendet samt övrig tillsyn	5,01	1,8	3,21	4,8	4,56
VO Ärendehandläggning	63,32	42,91	20,41	66,07	66,17
VG Omställning av energisystemet	2,31	0,93	1,38	3,94	2,4
VG EU-stöd	38,14	26,81	11,33	38,77	40,04
VG Trafikärenden samt övrig ärendehandläggning	22,87	15,17	7,7	23,36	23,73
Myndighetsövergripande (10 + 11)	35,67	22,56	13,11	37,6	38,8
Totala årsarbetskrafter	222,43	124,84	97,59	219,9	221,3

Tabell B.3 - Kostnader för representation

Kostnader för representation (tkr)	2008	2007	2006
Intern representation (undergrupp 496 i baskontoplanen)	115	116	99
Extern representation (undergrupp 552 i baskontoplanen)	436	278	322

Kommentar:

Extern representation har ökat under 2008 med anledning av att det årliga landshövdingemötet var förlagt till Jönköpings län.

Tabell B.4 - Lokaler och service

Lokaler och service	2008	2007	2006
Lokalkostnader residens (tkr) 103	1 419	1 433	1 457
Lokalyta residens (m2)	1 157	1 187	1 187
Lokalkostnad per m2 i residenset	1 226	1 207	1 228
Lokalkostnad exkl. residenset 113	10 358	10 253	9 567
varav lokalkostnader för kontorslokaler inkl. biytor	10 358	10 253	9 567
Lokalyta exkl. residens (m2)	6 726	6 726	7 304
varav lokalyta för kontorslokaler inkl. biytor	6 697	6 697	7 275
Lokalkostnad per m2 exkl. residens	1 540	1 524	1 310
Lokalkostnad per m2 för kontorslokaler inkl. biytor	1 547	1 531	1 315
Lokalkostnad per årsarbetskraft.exkl. residenset (tkr)	47	47	43
Lokalkostnad per årsarbetskraft för kontorslokaler inkl. biytor	47	47	43
Lokalyta per årsarbetskraft (m2) för kontorslokaler inkl biytor	30	31	33
Kostnader för lokalvård exkl. residens	1 107	1 057	973
Driftskostnader för larm och bevakning samt säkerhetsåtgärder i länsstyrelsens lokaler.	191	206	214

Kommentar:

* Uppgifterna om lokalyta avser förhållandena den 31 december respektive år.

** För beräkning av årsarbetskrafter hänvisas till FÅB (2000:605), ESV:s allmänna råd till 2 kap. 4 §.

- Lokalvården bedrivs i egen regi.
- Större avvikelser eller förändringar jämfört med tidigare år finns inte.
- Inga större lokalförändringar är planerade.

Tabell C - Kostnader och årsarbetskrafter 2007-2008

Tabellen ska innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Fakta i tabellen ska redovisas för 2007-2008

VÄS-KOD	Kostnader och årsarbetskrafter ¹	2008	2008	2008	2008	2007	2007
		Kostnader	Årsarbetskraft totalt	Årsarbetskraft Kvinnor	Årsarbetskraft Män	Kostnader	Årsarbetskraft totalt
10	Myndighetsövergripande verksamhet	10 941	12	7,55	4,45	9 426	13,3
1009	Kompetensutveckling inom område 10	235	0,11	0,02	0,09	372	0,24
11	Administration och intern service	32 634	23,67	15,01	8,66	31 674	24,3
1109	Kompetensutveckling inom område 11	27	0,04	0,04	0,0	196	0,29
20-21	Övrig förvaltning	4 389	7,96	3,43	4,53	4 014	7,4
2009	Kompetensutveckling inom områdena 20 och 21	99	0,13	0,07	0,06	168	0,19
201	Allmänna val	41	0,07	0	0,07	21	0,03
202	Medborgarskap	35	0,08	0,08	0	36	0,08

VÄS-KOD	Kostnader och årsarbetskrafter ¹	2008	2008	2008	2008	2007	2007
		Kostnader	Årsarbetskraft totalt	Årsarbetskraft Kvinnor	ÅrsarbetskraftMän	Kostnader	Årsarbetskraft totalt
203	Överförmyndare	123	0,22	0,1	0,12	148	0,28
204	Begravningsfrågor	29	0,05	0	0,05	55	0,09
205	Näringsrättsliga frågor	0	0	0	0	43	0,08
2051	Pantlåneverksamhet	3	0,01	0	0,01		
2052	Frågor enligt aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar med flera	19	0,04	0	0,04		
206	Stiftelser	37	0,11	0,08	0,03	0	0
2061	Stiftelser - registrering	158	0,39	0,08	0,31	162	0,33
2062	Stiftelser - tillsyn	496	1,11	0,83	0,28	387	0,95
207	Lönegaranti	126	0,25	0,25	0	107	0,22
208	Deponering, administration och fördelning av medel, allmänna arvsfonden m.m..	0	0	0	0	41	0,08
2081	Deponerade medel	31	0,06	0	0,06		
2082	Allmänna arvsfonden	21	0,05	0,07	0,02		
2083	Bygdeavgifter	4	0,01	0	0,01		
2084	Rederistöd	0	0	0	0		
2085	Åborätten och allmänningar	5	0,01	0	0,01		
211	Allmän kameraövervakning	267	0,54	0	0,54	243	0,5
212	Bevakningsföretag m.m..	133	0,28	0,22	0,06	107	0,19
213	Ärenden enligt ordningslagen m.m. överklaganden av polismyndighetens beslut	32	0,06	0	0,06	10	0,02
214	Delgivning, viten, diverse förordnanden	195	0,27	0,27	0	150	0,23
215	Lotterier, bingo med mera	88	0,2	0,12	0,08	61	0,15
216	Kampsportsmatcher	0	0	0	0	0	0
218	Jakt och viltvård	783	1,27	0,33	0,94	702	1,25
219	Övriga ärenden inom övrig förvaltning	83	0,15	0,01	0,14	11	0,02
24	Yrkesmässig trafik	605	1,28	0,17	1,11	717	1,57
240	Allmänt och övergripande inom yrkesmässig trafik	129	0,25	0,17	0,08	147	0,39
2409	Kompetensutveckling inom område 24	13	0,02	0,0	0,02	39	0,05
241	Tillstånd (utom internationella transporter och taxiförarlegitimationer)	191	0,41	0	0,41	194	0,42
242	Internationella transporter	16	0,04	0	0,04	12	0,03
243	Tillsyn och kontroll (utom taxiförarlegitimationer)	262	0,57	0	0,57	307	0,68
244	Taxiförarlegitimationer	6	0,01	0	0,01	17	0,04
249	Övriga ärenden inom yrkesmässig trafik	0	0	0	0	0	0
25	Körkort och trafikföreskrifter	5 959	13,21	9,94	3,27	5 316	12,25

VÄS-KOD	Kostnader och årsarbetskrafter ¹	2008	2008	2008	2008	2007	2007
		Kostnader	Årsarbetskraft totalt	Årsarbetskraft Kvinnor	Årsarbetskraft Män	Kostnader	Årsarbetskraft totalt
250	Allmänt och övergripande inom körkort och trafikföreskrifter	1 002	1,26	0,72	0,54	632	0,97
2509	Kompetensutveckling inom område 25	53	0,10	0,08	0,02	71	0,10
251	Tillstånd	2 034	5,15	4,18	0,97	355	3,93
252	Villkor	590	1,44	0,67	0,77	669	1,67
253	Körkortsingripanden	1 902	4,4	3,46	0,94	1 841	4,57
258	Trafikföreskrifter m.m.	428	0,96	0,91	0,05	489	1,13
259	Övriga ärenden inom körkort och trafikföreskrifter m.m.	0	0	0	0	0	0
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	3 266	5,09	2,72	2,37	2 618	4,5
280	Allmänt och övergripande inom livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	1 150	1,8	0,86	0,94	660	1,17
2809	Kompetensutveckling inom område 28	133	0,16	0,07	0,09	83	0,12
281	Livsmedelskontroll	237	0,31	0,3	0,01	125	0,2
282	Djurskydd	1 492	2,49	1,04	1,45	760	2,83
283	Smittskydd	311	0,48	0,42	0,06	173	0,26
284	Allmänna veterinära frågor m.m.	49	0,07	0,06	0,01	18	0,02
289	Övriga ärenden inom livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	25	0,04	0,03	0,01	6	0,01
30	Regional tillväxt	4 341	8,39	4,9	3,49	7 240	12,05
300	Allmänt och övergripande inom regional utveckling	548	1,1	0,12	0,98	850	1,11
3009	Kompetensutveckling inom område 30	20	0,04	0,02	0,02	54	0,08
301	Tillväxtprogram med mera	3	0,01	0	0,01	20	0,03
302	Företagsstöd	468	0,74	0,27	0,47	569	1,13
303	Regional projektverksamhet	315	0,37	0,33	0,04	538	0,5
304	EG:s strukturfonder (Regionala fonden, Sociala fonden och Jordbruksfonden)	2 878	5,83	3,99	1,84	4 967	8,7
305	Uppföljning och utvärdering av regionala stöd (ej EG:s strukturfonder)	161	0,33	0,23	0,1	157	0,35
306	Gränsregionalt samarbete (ej Interreg)	0	0	0	0	0	0
307	Konkurrensfrågor	7	0,01	0	0,01	8	0,01
309	Övriga ärenden inom regional utveckling	0	0	0	0	2	0
34	Infrastrukturplanering	298	0,71	0	0,71	355	0,7
3409	Kompetensutveckling inom område 34	0	0	0	0	0	0
40	Hållbar samhällsplanering och boende	3 713	6,78	3,39	3,39	3 156	5,87
400	Allmänt och övergripande inom hållbar samhällsplanering och boende	1 797	3,37	1,82	1,55	1 165	2,53

VÄS- KOD	Kostnader och årsarbetskrafter ¹	2008	2008	2008	2008	2007	2007
		Kostna- der	Årsar- betskraft totalt	Årsar- bets- kraft Kvinnor	Årsar- bets- kraftMän	Kostna- der	Årsar- bets- kraft to- talt
4009	Kompetensutveckling inom områdena 40 och 41	288	0,49	0,25	0,24	133	0,17
401	Översikts- och regionplaner m.m.	83	0,16	0,06	0,1	76	0,13
402	Detaljplaner, områdesbestämmelser, fastighetsplaner m.m.	818	1,52	0,78	0,74	717	1,31
403	Överklagande av kommuns beslut enligt plan- och bygglagen	684	1,19	0,57	0,62	742	1,36
404	Tillsyn av plan- och byggnadsfrågor, samråd m.m.	0	0	0	0	66	0,12
4041	Tillsyn av planfrågor	84	0,15	0,06	0,09		
4042	Tillsyn av byggnadsfrågor	56	0,11	0,03	0,08		
405	Bostadsförsörjning	69	0,1	0	0,1	108	0,15
406	Ekologiskt hållbar samhällsutveckling	37	0,04	0	0,04	92	0,16
407	Fastighetsbildning, frågor kring markanvändning m.m.	75	0,14	0,06	0,08	51	0,09
409	Övriga ärenden inom hållbar samhällsplanering och boende	8	0,02	0	0,02	5	0,01
41	Stöd till boende	1 210	2,67	0,99	1,68	2 055	4,5
411	Bidrag till nybyggnad	51	0,11	0	0,11	131	0,27
412	Bidrag till ombyggnad	48	0,1	0	0,1	91	0,02
413	Bidrag till energiåtgärd	1 046	2,31	0,93	1,38	1794	3,94
414	Bidrag till åtgärder mot radon	60	0,14	0,05	0,09	37	0,08
419	Övriga ärenden inom stöd till boende	4	0,01	0,01	0	3	0,01
42	Omställning av energisystemet	413	0,71	0,61	0,1	228	0,42
420	Allmänt och övergripande inom omställning av energisystemet	373	0,71	0,61	0,1	160	0,26
4209	Kompetensutveckling inom område 42	2	0,01	0,01	0	0	0
421	Förnybar energi	40	0,06	0,06	0	68	0,16
422	Hushållning med energi	0	0	0	0	0	0
429	Övriga ärenden inom omställning av energisystemet	0	0	0	0	0	0
43	Kulturmiljö	9 402	7,84	2,88	4,96	9 548	7,17
430	Allmänt och övergripande inom kulturmiljö	678	1,28	0,51	0,77	759	1,04
4309	Kompetensutveckling inom område 43	39	0,07	0,01	0,06	64	0,10
431	Fornminnen	4 242	2,66	1,04	1,62	2 232	1,53
432	Byggnadsminnen	239	0,38	0,01	0,37	166	0,31
433	Kyrkliga kulturminnen	303	0,56	0	0,56	293	0,59
434	Byggnadsvård	2 316	1,45	0,43	1,02	3 776	1,52
435	Fornminnes- och kulturlandskapsvård	1 595	1,45	0,87	0,58	2 142	1,84
436	Kulturhistoriskt värdefulla miljöer	29	0,05	0,01	0,04	115	0,23

VÄS-KOD	Kostnader och årsarbetskrafter ¹	2008	2008	2008	2008	2007	2007
		Kostnader	Årsarbetskraft totalt	Årsarbetskraft Kvinnor	Årsarbetskraft Män	Kostnader	Årsarbetskraft totalt
439	Övriga ärenden inom kulturmiljö	0	0	0	0	2	0
45	Krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar	3 295	5,1	0,81	4,29	3 355	5,11
450	Allmänt och övergripande inom krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar	1 305	1,97	0,03	1,46	1 735	2,05
4509	Kompetensutveckling inom område 45	55	0,10	0,03	0,07	58	0,12
451	Riskhantering och säkerhet	425	0,67	0,03	0,64	440	0,82
452	Skydd mot olyckor inklusive räddningstjänstansvar	743	1,28	0,09	1,17	655	1,18
453	Krisberedskap samt civilt försvar	326	0,52	0,09	0,43	303	0,64
454	Dammsäkerhetsfrågor	17	0,04	0	0,04	16	0,03
455	Utbildning, övning information	335	0,35	0,08	0,27	131	0,24
456	Tillsyn och uppföljning	140	0,27	0,05	0,22	75	0,16
459	Övriga ärenden inom, fredstida krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar	3	0,01	0,01	0	0	0
5	Naturvård och miljöskydd	46 563	70,25	35,46	34,78	55 674	66,58
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	13 367	21,81	12,25	9,56	13 530	22,5
500	Allmänt och övergripande inom naturvård och miljöskydd	7 430	12,77	7	5,77	7 019	12,5
5009	Kompetensutveckling inom områdena 50-58	1 296	1,73	0,98	0,75	1 098	1,7
501	Miljömål	1 472	2,65	2,2	0,45	1 328	2,7
502	Miljöövervakning och uppföljning av miljömål	3 724	5,01	2,12	2,89	2 084	5,85
503	Tillsynsvägledning	313	0,53	0,32	0,21	350	0,6
504	Överlåtelse av beslut och operativ tillsyn till kommun	17	0,04	0,04	0	15	0,03
505	Överklagande av kommuns beslut enligt miljöbalken med flera författningar	326	0,61	0,37	0,24	223	0,43
509	Övriga ärenden inom övergripande naturvård och miljöskydd	85	0,22	0,22	0	146	0,38
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	18 202	19,61	7,77	11,84	16 885	19,36
511	Skydd av områden och arter (exkl. vattenskyddsområden och kulturresevat)	6 782	9,95	4,73	5,22	5 090	10,47
512	Förvaltning och skötsel av skyddade områden	11 176	9,12	2,73	6,4	10 692	8,42
513	Vattenskyddsområden (exkl. tillsyn)	48	0,1	0	0,1	99	0,27
515	Tillsyn av områdesskydd (exkl. vattenskyddsområden)	186	0,43	0,31	0,12	91	0,21
516	Tillsyn av vattenskyddsområden	9	0,02	0,02	0	2	0
519	Övriga ärenden inom skydd av områden och arter	0	0	0	0	2	0,01

VÄS- KOD	Kostnader och årsarbetskrafter ¹	2008	2008	2008	2008	2007	2007
		Kostna- der	Årsar- betskraft totalt	Årsar- bets- kraft Kvinnor	Årsar- bets- kraftMän	Kostna- der	Årsar- bets- kraft to- talt
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	949	1,94	1,49	0,45	1 288	2,62
521	Tillstånd och dispenser avseende naturskydd	425	0,81	0,53	0,28	354	0,76
522	Skydd för djur- och växtarter	22	0,04	0,04	0	11	0,02
523	Övrig prövning avseende naturskydd	47	0,1	0,09	0,01	25	0,05
525	Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken	375	0,78	0,66	0,12	801	1,69
526	Tillsyn av dispenser och tillstånd avseende om- rådesskydd	65	0,12	0,1	0,02	67	0,04
527	Tillsyn av skydd för djur- och växtarter	11	0,02	0,02	0	9	0,02
528	Tillsyn av övrig prövning avseende naturskydd	4	0,01	0,01	0	5	0,01
529	Övriga ärenden inom prövning och tillsyn för skydd av naturen	0	0	0	0	14	0,03
53	Vattenverksamhet	4 238	8,33	4,07	4,26	2 618	5,47
531	Prövning av vattenverksamhet	147	0,3	0,02	0,28	171	0,34
535	Tillsyn av vattenverksamhet	1 145	2,28	0,04	2,24	620	1,33
537	Förvaltning av kvalitén på vattenmiljön	2 878	5,69	4,02	1,67	1 761	3,74
539	Övriga ärenden inom vattenverksamhet	41	0,07	0	0,07	36	0,07
54	Mineral- och torvfyndigheter	27	0,05	0,05	0	156	0,31
543	Prövning enligt minerallagen och lagen om vissa torvfyndigheter	13	0,02	0,02	0	106	0,21
546	Tillsyn av undersökning och bearbetning av torv- fyndigheter	7	0,01	0,01	0	43	0,09
549	Övriga ärenden inom mineral- och torvfyndighe- ter	6	0,01	0,01	0	7	0,02
55	Miljöfarlig verksamhet	3 384	6,12	3,47	2,65	3 779	7,2
551	Prövning av miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken (inkl Samråd)	1 743	2,80	1,13	1,67	1 865	3,51
555	Tillsyn av miljöfarlig verksamhet	1 355	2,71	0	0,91	1 418	2,78
559	Övriga ärenden inom miljöfarlig verksamhet	286	0,61	0,54	0,07	495	0,9
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	221	0,71	0,67	0,03	285	0,53
561	Prövning av kemiska produkter och biotekniska organismer	7	0,01	0,01	0	12	0,03
562	Prövning av avfall och producentansvar	2	0	0	0	11	0,03
5620	Transport av avfall och farligt avfall	37	0,08	0,08	0	51	0,12
563	Prövning av övrigt miljö- och hälsoskydd	22	0,4	0,38	0,02	20	0,04
565	Tillsyn av kemiska produkter och biotekniska organismer	140	0,22	0,22	0	178	0,3
566	Tillsyn av avfall och producentansvar	2	0	0	0	7	0,01
567	Tillsyn av övrigt miljö- och hälsoskydd	1	0	0	0	0	0

VÄS-KOD	Kostnader och årsarbetskrafter ¹	2008	2008	2008	2008	2007	2007
		Kostnader	Årsarbetskraft totalt	Årsarbetskraft Kvinnor	Årsarbetskraft Män	Kostnader	Årsarbetskraft totalt
569	Övriga ärenden inom övrigt miljö- och hälso-skydd	9	0,02	0,01	0,01	5	0,01
57	Förorenade områden, efterbehandling	3 107	6	2,66	3,34	2 391	4,68
571	Prövning av förorenade områden	2	0	0	0	0	0
575	Tillsyn av förorenade områden och miljörisk-områden	965	1,75	0,3	1,45	777	1,53
577	Efterbehandling av förorenade områden	1 740	3,39	2,01	1,38	1 247	2,39
579	Övriga ärenden inom förorenade områden	400	0,86	0,35	0,51	366	0,76
58	Restaurering	3 068	3,95	2,05	1,9	2 734	3,91
60	Lantbruk	19 712	36,83	24,76	12,07	18 991	34,56
600	Allmänt och övergripande inom lantbruk	1759	2,6	0,99	1,61	1 831	2,85
6009	Kompetensutveckling inom område 60	134	0,25	0,19	0,06	207	0,4
601	Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar	11 455	23,76	16,37	7,39	10 641	22,33
602	Stöd till landsbygdsutvecklingens åtgärder exkl. kompetensutveckling	2 683	5,43	4,61	0,82	2 014	4,25
603	Stöd till kompetensutvecklingsåtgärder inom lantbruket	2 199	3,01	1,85	1,16	3 012	3,48
604	Utveckling av jordbruksnäringen och landsbygden	893	1,51	0,62	0,89	975	1
605	Tillsyn, kontroll m.m.	304	0,32	0,17	0,15	415	0,42
606	Jordbruksfastigheter	89	0,19	0,15	0,04	82	0,2
609	Övriga ärenden inom lantbruk	324	0	0	0	19	0,04
61	Rennäring med mera(enbart Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)						
610	Allmänt och övergripande inom rennäring m.m.						
6109	Kompetensutveckling inom område 61						
611	Rennäring						
612	Stöd						
613	Fjällförvaltning						
614	Anläggningar där staten har underhållsskyldighet						
619	Övriga ärenden inom rennäring						
62	Fiske	3 854	6,45	1,31	5,14	3 577	6,5
620	Allmänt och övergripande inom fiske	1 681	3,27	1,05	2,22	1 444	3
6209	Kompetensutveckling inom område 62	101	0,2	0,01	0,19	73	0,16
621	Fiskerinäring	6	0,01	0	0,01	7	0,01
622	Stöd till fisket	222	0,12	0	0,12	11	0,02
623	Fiskevård, fritidsfiske	1 931	2,81	0,22	2,59	2 115	3,48
629	Övriga ärenden inom fiske	14	0,04	0,03	0,01	0	0

VÄS-KOD	Kostnader och årsarbetskrafter ¹	2008	2008	2008	2008	2007	2007
		Kostnader	Årsarbetskraft totalt	Årsarbetskraft Kvinnor	Årsarbetskraft Män	Kostnader	Årsarbetskraft totalt
64	Skogsbruk (endast Gotlands län)						
6409	Kompetensutveckling inom område 64						
70	Social omvårdnad	8 350	13,16	10,56	2,6	7 243	10,95
700	Allmänt och övergripande inom social omvårdnad (Tidigare benämnt "Social omvårdnad" under VG Utåtriktat sektorsövergripande arbete)	1 341	1,7	1,03	0,67	1 151	1,92
7009	Kompetensutveckling inom område 70	272	0,33	0,2	0,13	178	0,29
701	Tillsyn och rådgivning	5 374	0,33	0,2	0,13	4 629	7,84
702	Enskild vårdverksamhet	278	8,74	7,49	1,25	171	0,32
703	Individärenden - yttranden till domstol m.m.	27	0,48	0,31	0,17	2	0
704	Fördelning av statsbidrag	379	0,05	0,05	0	876	0,51
705	Alkohol- och tobaksärenden	949	0,52	0,37	0,15	202	0,36
709	Övriga ärenden inom social omvårdnad	1	1,35	1,12	0,23	0	0
80	Jämställdhet mellan kvinnor och män	584	0,85	0,08	0,77	948	1,33
8009	Kompetensutveckling inom område 80	27	0,05	0,02	0,03	8	0,01
85	Integration	967	1,08	0	1,08	530	0,76
8509	Kompetensutveckling inom område 85	0	0	0	0	2	0
	Resurssamverkan ²						
	Summa på 2-siffernivå	160 496	222,3	123,59	98,7	154 657	219,82

¹ Uppgifterna avser all anställd personal vid länsstyrelsen, oavsett finansiering och anställningsform.

Se vidare förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, ESV:s allmänna råd till 2 kap. 4 §.

En årsarbetskraft motsvarar 220 arbetsdagar per år.

² Definiera vad som avses i summan resurssamverkan

Redogör för vad som ingår i kompetensutvecklingstiden

Tabell D – Redovisning av ärenden 2008 (samtliga ärenden oavsett databas)

Nedanstående tabell svarar mot de krav på återrapportering som anges för samtliga verksamhetsområden. I de fall individärenden förekommer under Kommunikationer och Regional utvecklingspolitik skall dessa redovisas även uppdelat efter kvinnor/män och juridiska personer, se tabell D.1.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl initiativärenden)	Antal initiativärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal överklagade ärenden ¹	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans ²	varav antal ändrade ³	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år.
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10-11)	58	157	351	437	129	0	0	0	2
Övrig förvaltning (20-21)	273	1 719	216	1 838	370	26	19	4	15
varav stiftelser (206)	118	463	79	518	142	1	3	2	6
varav allmän kameraövervakning (211)	15	121	11	126	21	9	0	0	0
varav bevakningsföretag m.m. (212)	12	419	76	491	16	0	0	0	0
Yrkesmässigtrafik (24)	60	384	134	498	80	0	0	0	0
varav tillsyn och kontroll (utom taxiförarlegitimationer) (243)	41	113	125	238	41	0	0	0	0
Körkort och trafikföreskrifter m.m. inkl s.k. gröna ärenden. (25)	1 911	24 243	225	24 639	1 740	291	266	30	13
varav tillstånd exkl. s.k. gröna ärenden (251)	988	8 504	7	8 654	845	24	25	0	0
varav s.k. gröna ärenden ⁵	0	11 024	0	11 024	0				
varav körkortsingripanden (253)	630	3 270	66	3 339	627	243	224	30	11
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	91	367	28	343	143	9	17	3	5
varav Livsmedelskontroll (281)	3	7	5	13	2	1	4	2	0
varav Djurskydd (282)	70	237	11	210	108	8	13	1	1
varav Smittskydd (283)	14	112	8	106	28	0	0	0	3
varav Allmänna veterinära frågor (284)	2	7	3	10	2	0	0	0	1
Regional tillväxt (30)	69	104	7	112	68	0	0	0	10
Infrastrukturplanering (34)	22	48	1	49	22	0	0	0	1
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	48	489	10	484	63	38	55	6	4

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl initiativärenden)	Antal initiativärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal överklagade ärenden ¹	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans ²	varav antal ändrade ³	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år.
Stöd till boende (41)	820	1 026	0	1 206	640	33	30	2	21
Omställning av energisystemet (42)	2	6	2	7	3	0	0	0	0
Kulturmiljö (43)	247	477	50	536	238	2	3	2	50
Krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar (45)	117	88	29	134	100	0	0	0	23
varav tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	9	9	14	25	7	0	0	0	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	83	178	45	212	94	18	16	3	8
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	183	104	209	264	232	1	4	0	39
varav tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	56	359	14	380	49	5	4	3	4
Vattenverksamhet (53)	66	212	31	217	92	4	3	2	18
varav tillsyn av vattenverksamheten (535)	50	151	16	166	51	3	2	1	14
Mineral- och torvfyndigheter (54)	3	21	0	19	5	0	0	0	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	389	815	65	885	384	13	10	5	87
varav tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	269	666	64	741	258	3	2	0	62
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	89	223	12	284	40	0	0	0	1
Förorenade områden, efterbehandling (57)	62	33	32	62	65	1	1	0	19
varav tillsyn av förorenad områden och miljöriskområden (575)	32	22	13	28	39	1	1	0	8
Restaurering (58)	23	24	17	36	28	0	0	0	1
Lantbruk (60)⁴	1 481	28 090	44	28 872	743	39	23	2	25
varav stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	1 285	27 740	28	28 515	538	38	23	2	17

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl initiativ-ärenden)	Antal initiativ-ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal överklagade ärenden¹	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans²	varav antal ändrade³	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år.
Rennäring mm (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västertottens och Norrbottens län (61))									
Fiske (62)	74	369	48	430	61	4	2	0	11
Skogsbruk (64)									
Social omvårdnad (70)	188	779	197	828	336	4	1	0	13
varav tillsyn och rådgivning (701)	154	614	169	654	283	1	0	0	12
Jämställdhet mellan kvinnor och män (80)	5	6	3	13	1	0	0	0	0
Integration (85)	20	14	5	27	12	0	0	0	0
Summa	6 440	60 335	1 775	62 812	5 738	488	454	62	370
Varav Vattenmyndighetens ärenden									
Varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	92	65	0	66	91	13	10	5	23

¹ Avser ärenden som är beslutade av länsstyrelsen och överklagade till högre instans

² Redovisa de ärenden som avgjorts i högre instans och vars domar/beslut inkommit till länsstyrelsen under 2008

³ Avser ärenden som är ändrade substantiellt (till exempel ska ändring av angivna tidpunkter ej beaktas) i förhållande till länsstyrelsens beslut

⁴ Med genomsnittlig genomströmningstid avses tid från inkommen/initierat till beslutat ärende. Exkludera lantbruksärenden registrerade i IAKS och Ararat.

⁵ Lantbruksärenden inkl. jordbrukarstödsärenden registrerade i IAKS och Ararat.

⁶ De länsstyrelser som diarieför samtliga handledarskap redovisar denna grupp i sin helhet under 251

Kommentar:

Ingående balans (kolumn B) stämmer inom flera områden inte helt överens med Utgående balans (kolumn F) i årsredovisning 2007. Det beror på att uppgifterna i Ingående balans återspeglar vid 2008 års slut aktuella uppgifter i diariesystemen. Under året har ändringar gjorts av olika skäl. Korrigering av enstaka felaktiga uppgifter sker sålunda kontinuerligt i diariesystemen. Dessutom förelåg en viss eftersläpning i arbetet med granskning av inkomna registerutdrag från Vägverket inom området körkort.

Tabell D.1 – Redovisning av vissa ärenden uppdelat på kvinnor, män och juridiska personer

Det är avsändare/mottagare som avgör till vilken kategori i tabellen som ett ärende registreras.

A	B			C			D		
Sakområde och del av sakområde	Antal inkomna ärenden under 2008			Antal beslutade ärenden under 2008			Antal överklagade ärenden under 2008		
	Kvinnor	Män	Juridiska personer	Kvinnor	Män	Juridiska personer	Kvinnor	Män	Juridiska personer
Kommunikationer (24-25, 34), exklusive s.k. gröna ärenden	3 038	9 279	23	3 082	9 463	42	44	242	0
Regional tillväxt (30)	1	3	93	1	2	96	0	0	0

Länsstyrelsens verksamhetsområden samt verksamhetsgrenar

VO Kunskapsuppbyggnad, samordnings- och sektorsövergripande arbete

Mål 1: Länsstyrelserna ska stärka det sektorsövergripande arbetet och samordningen av de olika sakområdena för att uppnå effektiva lösningar och bidra till en hållbar utveckling i länen.

Återrapportering 1

Länsstyrelserna ska redovisa kortfattat i punktform de tre största hindren för ett framgångsrikt sektorsövergripande arbete.

De tre största hindren för ett framgångsrikt sektorsövergripande arbetet är:

Bristande direktiv i styrdokument för övriga regionala statliga myndigheter

Som tidigare framhållits har Länsstyrelsen i uppdrag att samordna de regionala statliga intressena men motsvarande klargörande om att låta sig samordnas finns inte i övriga statliga regionala myndigheters styrdokument.

Riktade medel för sektorsövergripande arbete ej avsatta

Flertalet anställda inom Länsstyrelsen arbetar med specifika frågor inom prövning, ärendehandläggning och tillsyn. Resurserna för detta arbete har inte ökat i motsvarande grad som alla de nya arbetsuppgifter och uppdrag som tillkommit under senare år. Det innebär att tiden för att stärka det sektorsövergripande arbetet, initiera och samordna olika sakområden i gemensamma projekt inte kan prioriteras, åtminstone inte utan att Länsstyrelsens prövning, ärendehandläggning och tillsyn försämras. Många kommuner och sektorsmyndigheter sitter i samma sits som Länsstyrelsen, d.v.s. viljan till samverkan och sektorsövergripande arbete finns men resurserna räcker inte till för deltagande i projektarbetsgrupper eller liknande som inte bedöms vara helt nödvändiga för kärnverksamheten. Länsstyrelsen menar att tillgången på stimulansmedel i form av statliga bidrag kraftigt ökar möjligheterna till sektorsövergripande arbete. Ett exempel på lyckat sektorsövergripande samarbete med kommunerna är LONA-satsningen några år tillbaka.

Korta tider för genomförande

Regeringens beslut om regleringsbrev och budget tas under senare delen av december månad. I regleringsbrevet återfinns nya uppdrag som ofta har en genomförandetid på ett år, och som ska slutredovisas vid nästa års årsredovisning. I sammanhanget bör noteras att kommunerna sätter sin budget och verksamhetsplan i oktober-november varje år. Om staten vill öka det sektorsövergripande arbetet mellan olika samhällsaktörer måste Länsstyrelsen få rimlig förberedelse- och genomförandetid för detta. Nya uppdrag bör som regel inte ha en genomförandetid kortare än två år. I de fall uppdragen ska utföras på kortare tid bör startdatum ligga en bit fram i tiden för att möjliggöra en verksamhetsplanering med nödvändiga omprioriteringar av resurser samt rekryteringar.

Verksamhetsgren Utåtriktat sektorsövergripande arbete

Tabell 1.1 - För sakområdet jämställdhet

Kostnader/intäkter för sakområde Jämställdhet	2008	2007	2006
Verksamhetskostnader inkl. OH ¹ (tkr)	801	1 226	1 716
varav ramanslag 32:1, netto (tkr)	801	915	1 155
varav övrig finansiering (tkr)	0	311	561
Andel av länsstyrelsens totala verksamhetskostnader (%)	0,5%	0,8%	1,2%
Verksamhetsintäkter	0	0	0

¹ Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)

Mål 1: Verksamheten ska bedrivas så att det finns god beredskap och kapacitet för mottagande av skyddsbehövande med flera som beviljats uppehållstillstånd samt utvecklad samverkan mellan kommuner och myndigheter i länet avseende boende, introduktion och snabb arbetsmarknadsetablering.

Återrapportering 1a

Länsstyrelserna ska redovisa

- hur arbetet med att skapa god beredskap och kapacitet i länet för att ta emot skyddsbehövande som beviljats uppehållstillstånd har bedrivits. Redovisningen ska lämnas i en enhetlig struktur enligt det gemensamma förslag som tagits fram via Länsstyrelsen i Jämtlands län (IJ2007/3174IM, Länsstyrelsen i Jämtlands län diarienummer 850-13554-07, se punkterna nedan). Eventuella förändringar eller kompletteringar av redovisningen görs efter anvisningar från Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Redovisningen ska omfatta

- antalet kommuner i länet som hade överenskommelse om mottagning av skyddsbehövande vid årets början och årets slut,
- antalet kommuner i länet som vid årets slut har en treårsöverenskommelse med Migrationsverket,
- de kommuner som under 2007 inte haft någon överenskommelse om mottagning av skyddsbehövande,
- antalet kommuner som i jämförelse med förra året
  - a) ökat sitt faktiska mottagande
  - b) har oförändrat mottagande
  - c) minskat sitt faktiska mottagande
- skälen för en minskad eller oförändrad mottagningskapacitet (i förekommande fall)
  - a) bostadsbrist
  - b) arbetsmarknadssituationen
  - c) färre anvisade/placerade än beräknat
  - d) annan orsak

Samtliga 13 kommuner i länet har under hela år 2008 haft överenskommelse om mottagande av skyddsbehövande. Dessa överenskommelser, som tecknades under 2007, är treårsöverenskommelser för åren 2007, 2008 och 2009.

I jämförelse med förra året har tre kommuner ökat sitt mottagande, sju kommuner har minskat sitt mottagande och tre kommuner har oförändrat mottagande.

Den främsta anledningen till minskning resp. oförändrat mottagande är färre anvisade/placerade personer från Migrationsverket. Några kommuner har haft svårighet med att få fram bostäder.

DE VÄSENTLIGASTE INSATSERNA FRÅN LÄNSSTYRELSEN FÖR ATT FRÄMJA BEREDSKAPEN ATT TA EMOT SKYDDSBEHÖVANDE SOM ERHÅLLIT UPPEHÅLLSTILLSTÅND (KONFERENSER, BESÖK I KOMMUNERNA ETC.),

Länsstyrelsen har under 2008 genomfört ett antal konferenser och temadagar där målgruppen har varit såväl tjänstemän, politiker som andra aktuella personer som är berörda av mottagandet och introduktionsarbetet av nyanlända skyddsbehövande i länet. Flera av dessa utbildnings- och temadagar har genomförts i samverkan med andra länsstyrelser i södra Sverige.

Samtal har förts med kommunerna där bland annat frågeställningar kring hur vi i länet gemensamt kan främja beredskapen att ta emot skyddsbehövande. I samband med samverkansdagar har diskuterats möjligheter till interkommunal samverkan i länet. En särskild analys har gjorts kring det för länet specifika behovet av samverkan samt vilka möjligheter och resurser som finns i olika kommuner. Fortsatt arbete kommer att ske under 2009 där målsättningen är att praktiskt genomföra olika delar av de samverkansmöjligheter som har identifierats.

Som ett led i Länsstyrelsens uppdrag att följa upp introduktionen och dess resultat i länet, har en enkätundersökning genomförts bland länets kommuner. Denna enkät har därefter följts upp genom besök i flera av kommunerna. Resultatet från denna kunskapsinhämtning kommer att vara en viktig del i Länsstyrelsens fortsatta uppdrag och arbete med att främja beredskapen av skyddsbehövande i länet.

HUR SAMVERKAN MELLAN MYNDIGHETER, KOMMUNER OCH ANDRA AKTÖRER BE-DRIVITS OCH UTVECKLATS FÖR ATT GENOMFÖRA INTRODUKTIONSPROGRAM SOM LEDER TILL SNABBARE ARBETSMARKNADSETABLERING,

Länsstyrelsen samordnar det regionala arbetet i länet. Under året har regelbundna arbetsmöten ägt rum med regionala aktörer där bland annat en ny regional samverkansöverenskommelse tagits fram. Den regionala samverkansgruppen representeras av företrädare för Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Länsstyrelsen samt en representant för länets kommuner.

Under året har även diskussioner förts om att identifiera fler regionala aktörer som berörs av arbetet med nyanländas introduktion i länet. Målsättningen är att få med dessa aktörer i den regionala samverkansgruppen under kommande år.

Ett nätverk finns i länet som representeras av ansvariga tjänstemän för respektive kommuns flyktingmottagning. Länsstyrelsen har en central roll i detta nätverk där det under året har getts möjlighet till dialog kring grundläggande gemensamma frågor som berör introduktionsarbetet av nyanlända i länet.

OM NYA ANGREPPSSÄTT ELLER METODER PRÖVATS FÖR ATT ÖKA ENGAGEMANG-ET I LÄNET FÖR ATT TA EMOT OCH INTRODUCERA NYANLÄNDA INVANDRARE,

Länsstyrelsen har haft en rådgivande och stödjande roll i samband med att flera av länets kommuner under året har utvecklat sin introduktionsverksamhet mot en tydligare arbetsmarknadsinriktning. Målsättningen har varit att tidigt i mottagandefasen, göra en kartlägg-

ning av den enskildes utbildnings- och yrkesbakgrund samt övriga kunskaper som är viktiga att ta vara på i samband med upprättandet av introduktionsplanen för den enskilde.

Ett nära samarbete med näringsliv och offentliga arbetsgivare har förekommit, med såväl språk- som yrkespraktik. Resultatet av denna inriktning i arbetet har medfört att flera nyanlända invandrare har haft en betydligt kortare väg till arbete och därmed egen försörjning. Under senare delen av 2008 har det p.g.a. rådande lågkonjunktur dock varit svårare att få fram de praktikplatser som behövts.

En för kommunerna gemensam insats har inletts under året som gäller kompetens och utbildningsinsats kring konceptet ”Värdegrunder för det svenska samhället”. Länsstyrelsen har tillstyrkt att särskilda medel för strukturella insatser används för att utbildningsinsatserna ska kunna genomföras

HUR SAMVERKAN MELLAN LÄNSSTYRELSENA, MIGRATIONSVERKET OCH ARBETSMARKNADSSTYRELSEN HAR UTVECKLATS OCH EVENTUELLA BEHOV AV FÖRÄNDRINGAR.

Den gemensamma Samverkansdelegation¹ som inrättades under 2007 har varit en betydelsefull plattform i samarbetet mellan länsstyrelserna, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen, samt Sveriges kommuner och Landsting. Samordnare för länsstyrelserna har varit länsrådet vid Länsstyrelsen i Jämtlands län. Delegationen har under 2008 haft fyra möten. Därutöver har parterna mötts i olika tematiska grupper. Fokus i delegationens arbete har legat på avstämning och erfarenhetsutbyte, med fördjupningar inom angelägna utvecklingsområden som information, prognosarbete, mottagningsstrategier, organiserad vidareflyttning och uppföljning.

Vidare har under 2008 etablerats regionala fora för samverkan mellan länsstyrelserna, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. I fyra geografiska områden har möten genomförts, ett under våren och ett under hösten. Syftet har varit att vidga samverkan och att identifiera och undanröja hinder för bosättningen.

Därutöver har länsstyrelserna och Migrationsverkets olika enheter haft ett större antal löpande kontakter under året rörande bosättning, verksamhetsstatistik, verksamhetsinformation, erfarenhetsutbyte etc.

Ett fortsatt tydligt mål för integrationspolitiken är att korta vägen in i den svenska arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens uppdrag i denna fråga har av regeringen successivt förtydligats. Arbetsförmedlingen har också tagit egna initiativ – bl. a. genom den s.k. Etableringsgruppen – för att förbättra måluppfyllelsen.

Länsstyrelsen anser att det är angeläget att intentionerna rörande etableringskedjan i högre grad än hittills omsätts i praktisk handling och att berörda organs samverkan kring arbetslinjen vidareutvecklas på såväl nationell, regional som lokal nivå.

---

¹ Samverkansdelegationen är ett nationellt samrådsorgan under Migrationsverkets ordförandeskap. Det inrättades under år 2007 på initiativ av länsstyrelserna och Migrationsverket. I delegationen ingår även Arbetsförmedlingen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Delegationen tillkom för samordning och strukturering av arbetsuppgifter som rör flyktmottagning och nyanländas introduktion. Länsstyrelsernas representation i delegationen bygger på en indelning av landet i fyra regioner vilka sammanfaller med Arbetsförmedlingens markandsområden.

Återrapportering 1b

Länsstyrelsen ska också, enligt datum som Migrationsverket fastställer, inför de prognosinlämningar som Migrationsverket ska redovisa till regeringen inge underlag till verket om hur arbetet med att träffa förslag till överenskommelser med kommuner om flyktmottagande samt hur bosättningen i kommunerna fortlöper. Av redovisningen ska framgå vilka hinder som finns för bosättningen.

Länsstyrelsen har under våren 2008 sammanställt aktuell information till Migrationsverket inför deras redovisning av prognoser. Under hösten 2008 har Migrationsverket valt att kalla Länsstyrelsen till regionala konferenser som bland annat har haft till syfte att ta fram och sammanställa material inför Migrationsverkets prognosinlämningar.

Mål 2: Länsstyrelsernas kulturmiljöarbete ska bedrivas i samverkan med övriga sakområden, särskilt sakområdena naturvård, miljöskydd, samhällsplanering, integration och lantbruk. Kunskapsuppbyggnad för samverkan ska ske bland annat genom utveckling av tvärssektoriella kunskapsunderlag.

Återrapportering 2

Länsstyrelserna ska redovisa

- hur samverkan mellan de olika sakområdena bedrivits,
- framgångsfaktorer som bidragit till att stärka samverkan mellan de olika sakområdena, samt
- vilka svårigheter som finns och vilket stöd som behövs för att förbättra kunskapsuppbyggnaden.

HUR SAMVERKAN MELLAN DE OLIKA SAKOMRÅDEN BEDRIVITS**NATURVÅRD**

Samverkan sker mellan kulturmiljöfunktionen och naturavdelningen i en mängd frågor, bland annat inför bildande av naturreservat och antagande av skötsel föreskrifter. Samarbeta har även skett inför antagande av regionalt miljöövervakningsprogram, åtgärdsprogram för miljömålsarbetet samt åtgärder inom vattenförvaltningen. Hanteringen av samråd enligt MB12:6 är exempel på sektorsövergripande arbetssätt för att nå effektiva lösningar. Samverkan sker med fiskefunktionen i frågor om restaurering och återställning av fiskevägar, utrivning av dammar etc. Samverkan sker enligt ett upprättat samverkansavtal. Samverkan har också skett kring gemensam information om natur- och kulturvärden i Vätterbäckarna. I syfte att bättre kunna tillvarata kulturmiljövärdena i vattenmiljöer bedriver kulturmiljöfunktionen inom Länsstyrelsen i Jönköpings län tillsammans med Jönköpings läns museum samt Länsstyrelsen i Västerbottens län och Skellefteå museum ett projekt vid namn "Kultur-aqua - system för kulturvärdesbedömning av sjöar och vattendrag. Uppföljningen av de vattenanknutna natur- och kulturvärden är ett samverkansprojekt mellan verksamhetsområdena miljöövervakning, naturvård, kulturmiljö och fiske inom ramen för miljömålsarbetet i Jönköpings och Västerbottens län". Projektet finansieras av Miljömålsrådet inom länsstyrelsernas regionala uppföljningssystem (RUS). Projektet kommer att slutredovisas år 2009. Tillsammans har naturavdelningen, landsbygdsavdelningen, utvecklings- och informationsavdelningen, kulturmiljöfunktionen och Småkraftsverkens Riksförening upprättat en projektplan för att klarlägga förutsättningarna för småskalig vattenkraft i Jönköpings län. I länet finns cirka 600 dammar, men samtidigt höga natur- och kulturvärden i vattendragen. Målet är att ta tillvara energipotentialen i vattendragen, stärka de kulturhistoriska värdena och värna naturvärdena.

MILJÖSKYDD

Samverkan sker mellan kulturmiljöfunktionen och miljöskyddsfunktionen i anslutning till lokaliseringsprövning av miljöfarlig verksamhet. Detta gäller främst vid etablering av täktverksamhet, vindkraft och annan verksamhet som lokaliseras i jungfrulig naturmark.

SAMHÄLLSPLANERING

Samverkan sker mellan kulturmiljöfunktionen och plan- och bostadsfunktionen i anslutning till samråds- och granskningsyttranden över kommunernas detaljplaner, fördjupade översiktsplaner och översiktsplaner. Under hösten 2008 har Länsstyrelsen anordnat en konferens med tema Kulturmiljön i samhällsplaneringen. Konferensen vände sig till handläggare och beslutsfattare inom kommunerna i Jönköpings län.

I syfte att främja en fortsatt utbyggnad av förnybara energikällor och en hållbar samhällsutveckling bedriver Länsstyrelsen ett samverkansprojekt gällande "Landskapskaraktisering – framtagande av regionalt planeringsunderlag för vindkraft". Projektet har som syfte att bland annat utveckla en metod för att lättare beskriva och synliggöra områden med karaktäristiska värden (kulturhistoriska och estetiska värden samt friluftsliv) utifrån ett landskapsperspektiv (områden utöver riksintressen och enskilda objekt). Projektgruppen är tvärsektorieell och utgörs av funktionerna för kulturmiljö, miljöskydd, plan- och bostad och naturtillsyn. Inom projektet Strandnära boende har ett sektorövergripande arbetssätt tillämpats vid hantering av strandskyddet. Framgångsfaktorerna är ett tvärsektorieellt kunskapsunderlag och synsätt där Länsstyrelsens samlade bedömning tydliggörs i en dialog med berörda kommuner. Under året har en kompletterande studie för klassning av kulturvärden gjorts i samarbete med Jönköpings läns museum och landsbygdsavdelningen.

INTEGRATION

Kulturmiljöfunktionen har tillsammans med diskrimineringsansvarig inom Länsstyrelsen gjort en analys av hur olika ärenden enligt kulturminneslagen kan omfattas av de olika diskrimineringsgrunderna (etnisk tillhörighet, religion eller annan trostillhörighet, funktionshinder och sexuell läggning). Syftet med analysen har varit att identifiera eventuella diskrimineringsrisker. Analysen som avsåg ärenden om tillgänglighet till det kyrkliga kulturarvet, byggnadsminnen och vårdade fornlämningar och resulterade i att inga påtagliga diskrimineringsrisker förelåg.

LANTBRUK/LANDBYGDSPROGRAM

Samverkan inom Landsbygdsprogrammet mellan flera avdelningar bidrar till en ökad helhetssyn på landskapet och hållbarhetsbegreppet, vilket ger möjligheter till en större delaktighet och samordning av resurser. Samverkan sker framförallt inom axel 2 (förbättra miljön och landskapet) och inom axel 3 (diversifiering och förbättrad livskvalitet på landsbygden). Samarbetet har resulterat i en regional anpassning av landsbygdsprogrammet. Samverkan sker såväl i handläggning som uppföljning av olika stödåtgärder. Handläggning av ansökningar om bidrag inom "Utvald miljö" sker i nära samverkan mellan landsbygdsavdelningen och kulturmiljöfunktionen. Samarbetet har resulterat i bidrag till restaurering av kulturhistoriskt värdefulla överloppsbyggnader, trädgårdsgårdar, stenmurar, alléer och svårbrukade åkermarker.

Samverkan med landsbygdsavdelningen sker även inom hanteringen av regionala utvecklingsmedel och vid förprovning av djurhållning. Inom miljö kvalitetsmålet **Ett rikt odlingslandskap** har ett program tagits fram i samverkan med landsbygdsavdelningen för att visa hur lantbrukets ekonomibyggnader kan tas tillvara. Ambitionen är att öka medvetenheten

om god byggnadsvård med traditionella metoder och material genom praktiska råd till brukare av länets småskaliga jordbruksbebyggelse.

Även om samarbetet har intensifierats under senare år finns potential att ytterligare stärka samverkan med övriga sakområden. För att lyckas erfordras dock en medveten kompetenssatsning, riktade resurser för kartläggning av kulturmiljövärden och kulturmiljöövervakning samt ökade resurser för tvärssektoriellt kulturmiljöarbete. Nedan anges några framgångsfaktorer, svårigheter och förslag på lösningar.

FRAMGÅNGSFAKTORER SOM BIDRAGIT TILL ATT STÄRKA SAMVERKAN MELLAN DE OLIKA SAKOMRÅDEN

- Bidragen till kulturmiljövård (anslaget 28:25) är en viktig framgångsfaktor för att stärka och utveckla länets kulturmiljövärden. En ökad kulturmiljönytta har kunnat nås genom en samverkan med landsbygdsavdelningen i projekt som Kulturarv Marieholm, kulturresevatet Åsens by. Projekten finansieras förutom med anslaget (28:25) även med medel för regional utveckling och medel ur landsbygdsprogrammet. Projekten ger förutsättningar för en lokal och regional utveckling genom en ökad attraktivitet och kulturturism. Nätverksbyggande är en viktig framgångsfaktor.
- Miljöbalkens portalparagraf och regleringsbrevets upprepade skrivningar om "natur- och kulturmiljö" börjar få genomslag i det samlade arbetet.
- Vägverket och Banverket har under senare år börjat förstå innebörden av den europeiska landskapskonventionen och betydelsen av samband och strategiska värden i landskapsbildningen. Detta har fått till följd att miljökonsekvensbeskrivningarna i infrastrukturprojekt utvecklats till det bättre.
- Skogsstyrelsen har genom samverkansprojektet Skog och Historia fått en ökad kulturmiljömiljökompetens. För hantering av skogsavverkningsärenden har ett samverkansavtal upprättats mellan Skogsstyrelsen och Länsstyrelserna i Jönköping, Kronobergs och Hallands län.
- Möjligheten att finansiera tvärssektoriella projekt inom miljömålsarbetet (Miljömålsrådet), vindkraftsplanering (Boverket) samt regionala utvecklingsprogram (RUP) och landsbygdsprogram (LBU).

SVÅRIGHETER SOM FINNS OCH VILKET STÖD SOM BEHÖVS FÖR ATT FÖRBÄTTRA KUNSKAPSUPPBYGGNADEN

- Den ojämna resursfördelningen mellan natur- och kultursektorerna är det främsta hindret eller svårigheten att kunna arbeta effektivt på sektorövergripande sätt och på lika villkor. Kulturmiljövärden saknar idag möjligheter att i större omfattning kunna delta i miljömålsarbetet och i det regionala utvecklingsarbetet. Uppgifter som upplevs som viktiga och angelägna men som idag ej kan prioriteras i förhållande till en omfattande ärendehantering. Den ojämna resursfördelningen återspeglas även på den centrala nivån och resulterar i ojämförliga kunskapsunderlag och små möjligheter att kunna delta i säkerställandearbetet.
- Inom Länsstyrelsen pågår många samverkansprojekt som direkt eller indirekt påverkar kulturmiljön. Berörda handläggare inom övriga funktioner ger ofta uttryck för att man önskar en medverkan från kulturmiljöfunktionen i det löpande arbetet. På grund av resursbrist har dock Kulturmiljöfunktionen svårt att hinna delta i alla samverkansgrupper och besvara alla de internremisser som inkommer till funktionen. Lösningen på detta problem är att antingen öka kompetensen inom kulturmiljöområdet hos övriga sakområden eller att utöka resurserna inom kulturmiljöfunktionen. Detta gäller främst kulturmiljövärden i anslutning till sjöar och vattendrag samt våtmarksområden. Bristen på kunskapsunderlag utgör en hämsko i återställningsarbetet inom fiskeförvaltningen och områdesskydd, försvårar möjligheten att konsekvensutreda åtgärdsförslag inom vattenförvaltningen och förhindrar en effektiv handläggning i löpande ärenden. För att råda bot på problemet med bristande kunskapsunderlag erfordras att Riksantikvarieämbetet avsätter resurser för inventering av kulturmiljövärden, tar fram bedömningskriterier, utvecklar GIS-verktyg för datainsamling och dokumentation samt avsätter medel för en regional kulturmiljöövervakning likt Naturvårdsverket gör inom natur-

området. Behov finns även av kompletterande inventeringar av forn- och kulturlämningar i skogsmark och kring sjöar och vattendrag. Även inom miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö krävs en kompletterande inventering inför identifieringen av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen och ett stöd till kommunerna för att långsiktigt kunna ta tillvara de skyddsvärda miljöerna. Länet saknar även översiktlig kulturhistorisk landskapsanalys som stöd och vägledning i samhällsplanering och miljömålsarbete.

Mål 3: Ett aktuellt och samordnat underlag om hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt ska finnas tillgängligt och på ett samlat sätt användas i länsstyrelsernas verksamhet inom olika sakområden. Länsstyrelserna ska genom tidiga kontakter och samråd verka för att de nationella och regionala perspektiven får genomslag i kommunernas fysiska planering enligt plan- och bygglagen (1987:10) (PBL) och att planeringen samordnas så att den främjar en hållbar utveckling i länet.

Återrapportering 3

Redovisat separat till Boverket med kopia till regeringen (Miljödepartementet). **2008-11-30**

Rapport: "Länsstyrelsens arbete med att samordna underlag, förmedla ett nationellt och regionalt perspektiv i den fysiska planeringen samt främja en hållbar utveckling i länet"

Dnr: 400-18777-08.

Mål 5: Länsstyrelsen ska bidra till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen i länet. Samverkan ska sökas med strategiska statliga myndigheter och andra viktiga aktörer i länet.

Återrapportering 5

Länsstyrelsen ska redovisa

- vilka insatser som gjorts för att övergripande stödja viktiga aktörer i länet när det gäller jämställdhetsintegrering, samt
- omfattningen och resultatet av dessa insatser.

INSATSER OCH OMFATTNING

Under 2008 har arbetet till övervägande del varit inriktat på en fortsättning av en del av de aktiviteter som genererades inom ramen för projektet "Lika Möjligheter". Projektet som pågick under åren 2005-07 tillkom på initiativ från Länsstyrelsen och finansierades med medel från Europeiska socialfonden och Regionförbundet Jönköpings län. Projektets syfte var att bidra till att sätta igång utvecklingsprocesser som främjar jämställdheten i länet och verkar för att jämställdhet integreras i ordinarie strukturer. De aktiviteter som under året genomförts som ett resultat av projektet redovisas i det följande.

Jämställdhetsrådets arbete har under året främst varit inriktat på att tillsammans med externa aktörer utveckla en regional strategi för hur de jämställdhetspolitiska målen ska förverkligas i Jönköpings län. I februari bjöds representanter från skilda organisationer, näringsliv och myndigheter in till ett möte på Länsstyrelsen. Vid mötet enades deltagarna om att fortsätta strategiarbetet med utgångspunkt från de fyra jämställdhetspolitiska delmål som antogs av Riksdagen 2006.

Tre av delmålen (Jämn fördelning av makt och inflytande, Ekonomisk jämställdhet respektive Jämn fördelning av det obetalda hemarbetet) har därefter bearbetats vid tre olika tillfällen med olika externa aktörer. Varje möte har inletts med en introduktion av målet utifrån

hur verkligheten ser ut i länet varefter konkreta åtgärder i syfte att uppnå målet har diskuterats. Det fjärde delmålet – Mäns våld mot kvinnor ska upphöra – kommer att avhandlas i början av 2009. Med dessa fyra sammankomster som grund kommer en regional strategi sedan att utarbetas under våren.

En stor del av året har också ägnats åt att i samverkan med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan för tredje gången kora länets mest attraktiva arbetsgivare. Aktiviteten som går under benämningen ”Gulduttern – länets mest attraktiva arbetsgivare”, utgör också en fortsättning på projektet ”Lika Möjligheter” och har som syfte att uppmärksamma och belöna de arbetsgivare som gjort riktade insatser som förbättrat jämställdhet, etnisk mångfald och/eller god hälsa på sina arbetsplatser.

Startskottet för årets tävling gick när landshövdingen på en presskonferens uppmärksammade utmärkelsen och dess syfte samt uppmanade alla i länet att föreslå kandidater som känner till arbetsgivare som arbetat resultatintriktat med nämnda områden. Förslag på ett antal kandidater kom därefter in, varvid 12 arbetsgivare anmälde sitt intresse att delta genom att sända in dokumentation avseende det arbete som genomförts. Den slutliga vinnaren av utmärkelsen och den arbetsgivare som fick hedersomnämmandet utsågs av en jury bestående av de tre myndigheter som står bakom priset samt förra årets vinnare av Gulduttern. Priserna delades ut vid den årligen återkommande Jönköpingsgalan i oktober. Syftet med utmärkelsen och den uppmärksamhet den ger är att inspirera även andra att arbeta aktivt med dessa frågor.

Ytterligare en aktivitet som uppstod som ett resultat av projekt ”Lika möjligheter” var att skapa ett lunchnätverk för nyckelpersoner som på skilda sätt arbetar med jämställdhetsfrågor i sina verksamheter. Syftet är att skapa en mötesplats för dessa personer att utbyta erfarenheter och råd samt vara en inspirationskälla för varandra. Efter att ha legat nere en tid återstartades nätverket med ett möte, där bland annat nätverkets framtid diskuterades. Deltagarna såg ett stort värde med dessa sammankomster, varför det bestämdes att lunchnätverket ska leva vidare i sin nuvarande form, dvs. med träffar några ggr per år då även någon aktuell fråga avhandlas vid varje tillfälle.

Under året har även statistikboken ”På tal om kvinnor och män i Jönköpings län 2008” reviderats i samverkan med Statistiska Centralbyrån. Första versionen kom 2004 och det fanns ett behov av att uppdatera statistikuppgifterna för att se vad som har hänt i länet i jämställdhetskänseende vad gäller förvärsarbete, makt och inflytande, inkomster, barn- och familjeliv med mera. Statistiken utgör en viktig källa till kunskap om hur verkligheten i länet ser ut som en grund för att åstadkomma förändringar där så anses angeläget. Boken har spridits till länets kommuner med en uppmaning att relatera uppgifterna till förhållandena i den egna kommunen.

I september lämnades en projektansökan till ESF-rådet avseende en kartläggning av jämställdhetsarbetet hos såväl privata som offentliga arbetsgivare i länet. Ansökan utformades i samverkan med Jönköpings kommun. Syftet var att med kartläggningen som grund förbereda och planera kompetensbehov samt säkerställa kvaliteten i genomförandet av kommande kompetensutvecklingsprojekt. ESF-rådet meddelade i slutet på året avslag på Länsstyrelsens ansökan.

Övrig samordning och samverkan har skett kontinuerligt på olika sätt, till exempel genom att föreläsa och informera om svensk jämställdhetspolitik vid bland annat introduktionen av nyanlända flyktingar och på begäran av andra offentliga och privata aktörer.

RESULTAT

När det gäller resultatet av arbetet med att utforma en regional strategi för hur de jämställdhetspolitiska målen ska förverkligas, kan konstateras att de tre sammankomster som hållits med externa aktörer varit engagerande och givande för både de aktörer som deltagit och Länsstyrelsen samt resulterat i konkreta uppslag på vilka åtgärder som krävs för att realisera respektive delmål.

Processen med att identifiera och kora länets mest attraktiva arbetsgivare, bland annat vad avser det interna jämställdhetsarbetet, ger uppmärksamhet åt och god renommé till arbetsgivare som arbetat framgångsrikt med jämställdhetsfrågorna. Vinnaren av Guldduttern har liksom tidigare år känt sig hedrade av utmärkelsen samtidigt som priset och uppmärksamheten det ger kan inspirera och sporra andra arbetsgivare att påbörja liknande utvecklingsarbeten.

Vid mötet med jämställdhetsnätverket framkom i likhet med tidigare att man ser träffarna som värdefulla för erfarenhets- och informationsutbyte kring jämställdhetsfrågorna. Förutom att diskutera nätverkets fortsatta existens, dess former och innehåll togs även tillfället i akt att informera om och sprida den då nyligen framtagna statistikboken. Som ovan nämnts kommer nätverket att fortsätta att träffas ett par ggr per år diskussioner, erfarenhets- och informationsutbyte.

De gånger under året Länsstyrelsen varit hos andra aktörer och föreläst har ambitionen varit att öka kunskaperna om svensk jämställdhetspolitik och metoder för jämställdhetsintegrering. Att döma av de reaktioner och diskussioner som uppstått vid dessa tillfällen, har jämställdhetsfrågorna och hur man kan arbeta med dessa i den egna verksamheten medvetandegjorts bland besökta målgrupper.

Verksamhetsgren Regional tillväxt

Tabell 1.2 - Fördelning av beslut per ändamål

Fördelning av beslut per ändamål (tkr)	2008	2007	2006
1. Regionalt investeringsstöd	-	-	-
2. Regionalt bidrag till företagsutveckling	1 946	3 725	4 580
3. Stöd till kommersiell service	780	652	440
4. Sysselsättningsbidrag	-	-	-
5. Sådofinansiering	-	-	-
6. Regional projektverksamhet (totalt)	3 072	7 024	7 769
varav regionala tillväxtprogram	3 072	7 024	5 795
varav EG:s strukturfondsprogram	1400	1265	1959
varav kommersiell service	19	0	51
varav övrigt	-	-	-
7. Uppföljning och utvärdering	599	688	660
Totalt	6 397	12 089	13 449
Ändamål 1-5 (företagsstöd). Beslut som avser medfinansiering EG:s strukturfondsprogram	1 103	262	1 526

Med beslut avses beslut som fattas under året och som betalas ut under året eller något av de påföljande åren

Uppgifter fylls endast i avseende ändamål för vilka respektive länsstyrelse disponerar medel

Under regional projektverksamhet anges den totala summan beslut samt andel av den totala summan som avser medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram och regionala tillväxtprogram samt projektmedel till kommersiell service (ej ändamål 3) och eventuella övriga områden (exklusive ändamål 7)

Kommentar: Under året har stöd till regionalt bidrag till företagsutveckling minskat i form av investeringsstöd och stöd i form av konsultcheckar har ökat. Samtidigt har investeringsstöd till landsbygden hanterats inom ramen för landsbygdsprogrammet.

Förklaring 6: I Jönköpings län har det regionala tillväxtprogrammet integrerats i länets regionala utvecklingsprogram (RUP). Länsstyrelsens regionala projektverksamhet bedrivs i sin helhet inom ramen för RUP – och därmed det regionala tillväxtprogrammet - vilket medför att summorna för den totala projektverksamheten och det regionala tillväxtprogrammet är identiska.

Tabell 1.3 - Fördelning av beslut fattade mot bemyndigande avseende stöd till ekonomiska föreningar (till exempel kooperativ verksamhet)

Fördelning av beslut fattade mot bemyndigande avseende stöd till ekonomiska föreningar (till exempel kooperativ verksamhet) (tkr)	2008	2007	2006
Företagsstöd	167	0	0
Regional projektverksamhet	1 245	3 224	900
Totalt	1 412	3 224	900

Redovisade belopp ska inkludera eventuell medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram

Kommentar: Företagsstöden avser kommersiell service.

Tabell 1.4 - Fördelning av beslut fattade mot bemyndigande avseende stöd till lokala och regionala resurscentra för kvinnor

Fördelning av beslut fattade mot bemyndigande avseende stöd till lokala och regionala resurscentra för kvinnor (tkr)	2008	2007	2006
Lokala och regionala resurscentra för kvinnor	400	335	150

Kommentar: Under året har beslut fattats tvåårsbeslut för det regionala resurscentrat i länet

Mål 1b: (län med regionala självstyrelseorgan eller samverkansorgan)

Länsstyrelsernas medverkan i samordningen av det regionala tillväxtarbetet ska bidra till en hållbar regional tillväxt och utveckling genom effektiv statlig samverkan samt lokal och regional förankring.

Återrapportering 1b

Länsstyrelserna ska redovisa

- vilka aktiviteter som har vidtagits,
- måluppfyllelse, samt
- eventuella hinder för denna.

AKTIVITETER SOM HAR VIDTAGITS

Länsstyrelsen medverkar i projektsamråd tillsammans med bland annat Regionförbundet, Nutek, ESF-rådet och Landstinget för att informera om aktuella projekt som finansieras med anslaget 33:1. Under året har dessa projektsamråd utvecklats till möten för gemensam kompetensutveckling för gruppen, som ska hållas två gånger per år. Ett särskilt partnerskap har inrättats för diskussion och yttrande beträffande aktuella ansökningar till Nutek respektive ESF-rådet. Här ingår bland annat Länsstyrelsen, Högskolan, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

För företagsstöden, som finansieras med anslaget 33:1, finns sedan några år tillbaka en etablerad samverkan med Almi och Regionförbundet. I denna samverkan deltog även Innovationsbron fram till våren 2008.

Länsstyrelsen anordnar samverkansmöten med flera aktörer i länet för information om landsbygdsprogrammet. Här ingår bland annat företrädare för Skogsstyrelsen, Nutek, ESF-rådet, Almi, Regionförbundet och Landstinget.

Länsstyrelsen har tillsammans med Regionförbundet och Länsstyrelsen i Östergötlands län en gemensam projektdatabas, där samtliga projekt publiceras.

MÅLUPPFYLLELSE

Samverkan kring tillväxtarbetet med olika aktörer i länet har medfört att aktörerna har en någorlunda samlad bild över insatser av olika slag, vilket också kan underlätta diskussioner om vilka insatser som ska prioriteras och hur dessa ska finansieras

HINDER

Det föreligger inte några uppenbara hinder för att samverka kring dessa frågor.

Återrapportering

Vidare ska länsstyrelserna redovisa hur statliga insatser har samordnats.

I arbetet med regionala tillväxtmedel prioriterar Länsstyrelsen ansökningar om medfinansiering av strukturfondsprojekt, Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF). Under året har Länsstyrelsen medfinansierat ett större projekt, "Våga, växa, vinna", med Almi som projektägare.

Samordningen gäller även vissa företagsstöd, där Nutek/ERUF medfinansierar stöd i form av konsultcheckar. Länsstyrelsen har även en etablerad samverkan med Almi och Regionförbundet kring företagsstöd, där frågor om finansiering av olika utvecklingsinsatser bereds.

Projekt inom ramen för Landsbygdsprogrammet har i många fall krävt offentlig medfinansiering. Länsstyrelsen har i ett antal fall medfinansierat projekten via anslaget 33:1, och/eller med andra utvecklingsmedel inom Länsstyrelsen

Återrapportering

Vidare ska länsstyrelserna redovisa hur länsstyrelsen främjat statlig finansiering av de regionala tillväxtprogrammen.

Länsstyrelsen prioriterar insatser som bidrar till att målen i det regionala utvecklingsprogrammet (RUP) kan uppfyllas. Länsstyrelsen har regelbundna samråd med Regionförbundet om projektansökningar och i många fall sker en samfinansiering av projekten. I riktlinjerna för de regionala tillväxtmedlen (anslag 33:1) anges som krav att projekten bland annat ska stämma överrens med det regionala utvecklingsprogrammet (RUP). Tillväxtprogrammet är numera inarbetat i RUP.

Återrapportering

Vidare ska länsstyrelserna redovisa hur det regionala tillväxt- och miljöarbetet stödjer utvecklingen av miljövänlig och effektiv teknik och förnybar energi, samt stimulerar företag till miljödriven affärsutveckling och att använda miljö som medel för att stärka sin konkurrenskraft.

Länsstyrelsen har under året tagit initiativ till en enkät till länets alla miljöcertifierade företag för att undersöka vilka effekter som företagen tillskriver sitt miljöledningsarbete och vilka behov av ökad samordning med länets miljömålsarbete som de ser. Resultaten av enkäten kommer att presenteras år 2009.

I övrigt stödjer Länsstyrelsen utvecklingen av miljövänlig och effektiv teknik och förnybar energi i det regionala tillväxt- och miljöarbetet genom att ställa krav på bästa tillgänglig teknik vid tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet.

Inom ramen för Landsbygdsprogrammet finns möjligheter att stödja småskaliga anläggningar för produktion av bioenergi. Under år 2008 har bland annat förstudier kring vindkraft beviljats stöd.

Återrapportering

Vidare ska länsstyrelserna redovisa kvinnors respektive mäns inflytande, som representanter för regionala och lokala organ, över genomförandet av det regionala tillväxtarbetet.

Länsstyrelsens hantering av regionala tillväxtmedel sker i huvudsak på tjänstemannanivå. Arbetet sker dock i nära samråd med Regionförbundet. Länsstyrelsen har under året medverkat i ett antal projektsamråd med deltagare från olika organisationer i länet. Samråden har syftat till att sprida information om aktuella ärenden och ge möjlighet till diskussion.

Könsfördelningen i gruppen har varierat, men fördelningen mellan män och kvinnor i gruppen har varit cirka 60/40.

Återrapportering

Vidare ska länsstyrelserna redovisa resultat av genomförda insatser för mångfald och en ökad jämställdhet med fokus på kvinnors företagande samt hur lokala och regionala resurscentra har uppmärksammats i det regionala tillväxtarbetet.

Länsstyrelsen har regelbundna kontakter med Nätet, Regionalt resurscentrum, och beviljar sedan några år projektmedel för basverksamheten. Länsstyrelsen har medfinansierat ett projekt som resurscentrat har initierat avseende ett coachingprogram för kvinnliga företagare och samhällsentreprenörer. Länsstyrelsen har i olika sammanhang, där regionalt tillväxtarbete har diskuterats, försökt få till stånd projekt som främjar ökad jämställdhet i näringslivet. Detta arbete har i hög grad påverkats av att Länsstyrelsen fått särskilda medel för att stimulera kvinnor att starta eller utveckla företag i länet. Flera projekt har startats i länet och tillgängliga medel har in-tecknats.

Mål 2: Hållbar tillväxt i stödföretagen som bidrar till en hållbar regional tillväxt. (Målet gäller inte Länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands, Skåne och Västra Götalands län).

Återrapportering 2

Länsstyrelserna ska redovisa hur stödgivningen medverkat i genomförandet av de regionala tillväxtprogrammen.

Riktlinjerna för företagsstöd (anslag 33:1) är anpassade till målen i det regionala utvecklingsprogrammet (RUP), där tillväxtprogrammet numera ingår. Hanteringen av investeringsstöd har minskat under året och stödformen konsultcheckar har ökat. Stödgivningen syftar till att stimulera utvecklingsarbete i företagen. I länet har det funnits ett etablerat samarbete mellan Länsstyrelsen, Almi, Innovationsbron Östra Götaland och Regionförbundet i frågor om företagsfinansiering. Innovationsbron har efter omorganisation lämnat gruppen under året. Genom samarbetet kan olika insatser diskuteras och kopplingen till det regionala utvecklingsprogrammet beaktas. Det finns en särskild beslutsgrupp för hanteringen av konsultcheckar och en för investeringsstöd.

Mål 3: En god tillgång till kommersiell och offentlig service för medborgare och näringsliv i alla delar av landet. (Målet gäller inte Länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands, Skåne och Västra Götalands län).

Återrapportering 3

Länsstyrelserna ska redovisa

- vilka insatser som genomförs för att stödja utvecklingen av kommersiell service, hur de genomförs, vilka aktörer i länet som under året haft inflytande över genomförandet och i vilken utsträckning kvinnor respektive män varit representanter för dessa,
- en övergripande bedömning av vilken effekt dessa insatser har haft på utvecklingen av tillgången till kommersiell service för kvinnor respektive män,
- vilket finansiellt stöd inklusive regionala projektmedel, uppdelat på kvinnor respektive män som företagare, som har beviljats för utveckling av kommersiell service, samt

- på vilket sätt arbetet med kommersiell service samverkar med arbetet för en god tillgång till offentlig service.

Länsstyrelsen har under senare år haft ett nära samarbete med Föreningen Landsbygdshandelns Främjande (FLF) som tillsammans med Länsstyrelsen har genomfört olika aktiviteter för att stödja landsbygdsbutiker i länet. Under 2008 har FLF genomfört ett antal butiksbesök i samband med akuta problem eller ägarbyte, utbildat några butiker i egenkontroll och påbörjat ett projekt om tillgänglighet i butik. FLF har även påbörjat kartläggning av drivmedelsanläggningar i länet. Övriga aktörer i detta arbete har bland annat varit kommuner, lokala grupper, dagligvaruleverantörer och länsbygderådet. Butiksbesök och kontakter med olika aktörer har i vissa fall resulterat i ansökningar om stöd till investeringar och/eller rådgivning till butiksinnehavaren från FLFs mentor. Länsstyrelsen har inte haft någon fast arbetsgrupp eller liknande för dessa frågor, utan samverkan sker med olika aktörer beroende på vilket problem som ska lösas. I samband med allmänna möten och tillsammans med lokala grupper när frågor om service diskuteras, är deltagarna ofta jämnt fördelade mellan kvinnor och män.

Antalet butiker, i orter med endast en butik, har i stort sett varit konstant under 2008. Flera butiker har bytt ägare. I en del fall har butiken fått ny ägare efter att ha varit stängd en kortare period. Länsstyrelsen bedömer att de insatser som har genomförts (enligt ovan) har bidragit till att dagligvaruservicen har kunnat bibehållas på landsbygden, till nytta för kvinnor och män. Länsstyrelsen har inte närmare analyserat hur könsfördelningen i dessa orter har påverkats, men i diskussioner med lokala grupper, kommuner med flera används befolkningsstatistik uppdelad på kön och ålder.

Under år 2008 har stöd lämnats till sju butiker, varav tre butiker drivs av kvinnor och två butiker drivs av män. Två butiker drivs av ekonomiska föreningar, men verksamheten sköts av kvinnor. Stöd till dessa butiker har uppgått till cirka 400 000 kronor. Stöd till hemsändningsverksamhet har lämnats till fyra kommuner med sammanlagt cirka 378 000 kronor. Under året avsattes vissa projektmedel för aktiviteter som genomförts av FLF.

I diskussioner med kommuner, lokala grupper med flera aktörer, i frågor om kommersiell service har ofta frågor om offentlig service berörts. Det kan ha gällt skola, äldreomsorg eller annan kommunal verksamhet. Länsstyrelsen har dock inte aktivt drivit frågor om offentlig service under det gångna året.

Mål 4: Länsstyrelsernas arbete med fiske- samt jordbruks- och landsbygdsåtgärder ska bidra till fastställda mål och strategier för fiskeåtgärder i de EU-finansierade programmen för fiskerinäringen samt Landsbygdsprogrammet för Sverige år 2007–2013. Vidare ska länsstyrelsernas arbete bidra till målet för den regionala tillväxtpolitiken. Länsstyrelserna ska även aktivt medverka till en positiv utveckling av fisketurismnäringen.

Återrapportering 4

Länsstyrelserna ska redovisa

- översiktligt väsentliga insatser inom området fiske- samt jordbruks- och landsbygdsåtgärder, samt
- hur länsstyrelserna verkat för att uppnå synergieffekter mellan åtgärder inom landsbygdsprogrammet, de EU-finansierade programmen inom fiskerinäringen, strukturfondsprogrammen i berörda län, de regionala tillväxtprogrammen och övriga åtgärder för utveckling av landsbygden.

ÖVERSIKTLIGT VÄSENTLIGA INSATSER INOM FISKE- SAMT JORDBRUKS- OCH LANDSBYGDSÅTGÄRDER

Länsstyrelsen har under året varit aktiv i arbetet med att driva samförvaltning av fisket i Vättern inom ramen för Vätternvårdsförbundet. Arbetet involverar samtliga berörda kategorier fiskande samt myndigheter. Under året har bland annat arbetet med en förvaltningsplan för fisk- och fiske i sjön fortsatt, vidare har särskilda insatser i form av information och tillsyn genomförts med anledning av de nya reglerna för fiskets i sjön som trätt i kraft under året. Inom strukturstödsprogram, Europeiska Fiskefonden (EFF) axel 4 har en ansökan om att bli ett fiskeområde beviljats i etapp ett. Länsstyrelsen har även deltagit i undersökningar av fiskeständer i Vättern, undersökningarna har finansierats med fiskets strukturfondsmedel, Fonden för fiskets utveckling (FFU).

Länsstyrelsen har varit aktiv i arbetet med att ta fram en länsstyrelsegemensam skrivelse avseende problemen kring ansökningar och beslut inom EFF. Under året har inget utvecklingsprojekt avseende turistfisket i länet beviljats medel inom landsbygdsprogrammet varför nya initiativ planeras inför 2009.

Länsstyrelsens arbete med landsbygdsprogrammets genomförande och tillämpning har fortsatt varit en stor arbetsuppgift under året. Länsstyrelsen har på olika sätt verkat för att medvetandet vad gäller landsbygdsprogrammets möjligheter skall vara hög bland länets landsbygdsföretagare och för en hög anslutning till de åtgärder som finns inom programmet. Intresset för att driva olika utvecklingsprojekt har funnits inom ett flertal områden. Projekt med anknytning till landsbygdsturism, mat och upplevelser, energi samt kompetensutvecklingsåtgärder är de mest framträdande.

Intresset för företagsstöd enligt det nya landsbygdsprogrammet har även 2008 varit mycket stort. Modernisering i jordbruksföretag har fortsatt varit den åtgärd med i särklass störst intresse från de sökande. Önskemålen om stöd i denna åtgärd har vida överstigit de ramar för beslut som tilldelats länet. En mycket påtaglig investeringsvilja i såväl mjölk- som nötköttsproduktion har bland annat resulterat i ett flertal stora nybyggen av ladugårdar. Andra åtgärder med stort intresse kring är stödet för företagsutveckling i mikroföretag. Utförligare rapportering av insatser och utfall görs i enlighet med de riktlinjer och system som upprättats av Jordbruksverket.

SYNERGIEFFEKTER MELLAN ÅTGÄRDER INOM LANDSBYGDSPROGRAMMET, DE EU-FINANSIERADE PROGRAMMEN INOM FISKERINÄRINGEN, STRUKTURFONDSPROGRAMMEN, DE REGIONALA TILLVÄXTPROGRAMMEN OCH ÖVRIGA ÅTGÄRDER FÖR UTVECKLING AV LANDSBYGDEN

Samordningseffekterna med de regionalpolitiska åtgärderna är långt gående. Ansökningar och program såväl inom det regionalpolitiska området som inom landsbygdsprogrammet handläggs på Länsstyrelsens landsbygdsavdelning. Medfinansiering av landsbygdsprojekt sker med regionalpolitiska medel. Verksamheten inom området regional tillväxt (anslag 33:1) har samordnats med landsbygdsprogram, strukturfondsprogram och tillväxtprogram (RUP). Riktlinjerna för företagsstöd och projektstöd är i hög grad anpassade till målen i dessa program. Samordningen och möjligheterna att medfinansiera olika projekt innebär att tillgängliga medel kan utnyttjas effektivt.

Liksom tidigare år har samverkansmöten genomförts med E,F,G och H län i syfte att utbyta erfarenheter, stärka samarbetet och planera för ett rikare utbud för programmets målgrupper. Det finns även en länsstyrelseintern samt en extern samverkansgrupp för informationsutbyte i stödärenden, tanken här är att insatta medel skall komma till så bra nytta som

möjligt. Avstämningar mellan olika åtgärder sker också regelmässigt under året med deltagande från bland annat sociala fonden (ESF), regionala fonden (ERUF), landstinget, regionförbundet och Länsstyrelsen.

Verksamhetsgren Miljömålsarbete

Tabell 1.5 - Länsfakta inom fiskeområdet

Länsfakta inom fiskeområdet	2008-12-31	2007-12-31	2006-12-31
Antal fiskevårdsområden	210	209	209
Antal yrkesfiskelicenser	6	6	6
Antal fartygstillstånd	0	0	0
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	5	3	4

Tabell 1.6 - Länsfakta kulturmiljö

Länsfakta kulturmiljö	2008-12-31	2007-12-31	2006-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina)	37 706	34 808	28 900
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturminneslagen	119	118	118
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturminneslagen	151	151	151
Riksintresseområden för kulturmiljövården antal	92	92	92
yta (ha)	26 000	26 000	26 000
Kulturresevat antal	1	1	1
yta (ha)	35	35	35
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	85	85	85

Kommentarer:

Fornlämningar

Uppgifterna om antal fornlämningar har lämnas av riksantikvarieämbetet. I 2006 års uppgifter har på vissa lokaler även antalet anläggningar medräknats. Motsvarande antal lokaler i oktober 2007 är 29 997. 2007 års siffror har korrigerats och avser det totala antalet RAÄ-nummer i riksantikvarieämbetets fornminnesregister. Under 2008 har fornminnesregistret tillförts 2898 RAÄ-nummer, som huvudsakligen framkommit genom de två länsprojekten inom Skog och Historia. Införandet i FMIS sker kontinuerligt och ovan angivet antal RAÄ-nr avser den 31 december 2008.

Byggnadsminnen

I länet finns totalt 124 byggnadsminnen, varav 5 är statliga byggnadsminnen där tillsynen sköts av riksantikvarieämbetet

Tabell 1.7 - Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa

Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa (tkr)	2008	2007	2006
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	14 760	15 415	15 905

Kommentar:

I summorna för 2006-2008 ingår medel för återställningsåtgärder efter stormen Gudruns härjningar

Mål 1: Länsstyrelserna ska verka för att de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen med tillhörande delmål och de sektorsmål som har beslutats inom särskilda politikområden såsom landsbygdspolitiken, livsmedelspolitiken, kulturpolitiken, skogspolitiken och transportpolitiken nås. Länsstyrelserna ska i bred förankring i länen utveckla regionala åtgärdsprogram för att nå miljö kvalitetsmålen och i övrigt bedriva det regionala mål- och uppföljningsarbetet så att det ger underlag för arbetet inom denna och andra verksamhetsgrenar.

Länsstyrelserna ska särskilt

- verka för att miljömålsarbetet, inklusive arbetet med naturvård, fiskevård, kulturmiljövård, friluftsliv samt natur- och kulturturism, samordnas med det regionala tillväxtarbetet och med arbetet för energiomställning,
- verka för att samordningen mellan miljömålsarbete, tillsynsarbete och miljöövervakning utvecklas, samt
- bidra till Naturvårdsverkets arbete med en vägledning för arbete med regionala landskapsstrategier enligt vad som aviserades i Strategin för hushållning med mark och vatten i proposition 2004/05:105 Svenska miljömål – ett gemensamt uppdrag

Återrapportering 1

Länsstyrelserna ska översiktligt redovisa viktigare insatser.

Länsstyrelserna ska särskilt redovisa

- insatser och resultat när det gäller att samordna miljömålsarbetet, inklusive arbetet med naturvård, fiskevård, kulturmiljövård, friluftsliv och natur- och kulturturism, det regionala tillväxtarbetet och arbetet för energiomställning,
- insatser för att utveckla arbetsformerna för samordning av miljömålsarbete med miljö tillsynsarbete och miljöövervakning, samt
- väsentliga insatser rörande minskade risker vid användning av bekämpningsmedel inom jordbruks- och trädgårdsnäringen, minskade växtnäring förluster, bevarande av biologiskt mångfald och för utveckling av ekologisk produktion.

VIKTIGARE INSATSER OCH RESULTAT NÄR DET GÄLLER ATT SAMORDNA MILJÖMÅLSARBETET, INKLUSIVE ARBETET MED NATURVÅRD, FISKEVÅRD, KULTURMILJÖVÅRD, FRILUFTSLIV OCH NATUR- OCH KULTURTURISM, DET REGIONALA TILLVÄXTARBETET OCH ARBETET FÖR ENERGIOMSTÄLLNING

Länsstyrelsen har påbörjat en revidering av de regionala åtgärdsprogrammen. Under 2008 har arbetet varit inriktat på miljö kvalitetsmålen **Frisk luft, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö** samt **Begränsad klimatpåverkan**. Förslaget till reviderat åtgärdsprogram "Luften och Hälsans år" remissbehandlas första halvåret 2009. Ett tvärsektorielt kunskapsunderlag för Energi- och klimatstrategin redovisade 31 oktober och en Energi- och klimatstrateg har anställts på heltid. Länsstyrelsens miljöledningssystem inbegriper genomförande av åtgärder inom miljömålsarbetet.

Miljömålsarbetet utgör en integrerad del av planeringsprocessen och Länsstyrelsen har inrättat ett särskilt miljö målssekreteriat som regelbundet följer upp att de åtgärder som Länsstyrelsen ansvarar för utförs av utpekad funktion. Miljö målssekreteriatet består av personer som arbetar del av tid inom verksamhetsgrenarna miljöskydd, miljöövervakning, hotartsarbete, vattenförvaltning samt med övergripande strategiska frågor vilket i sig innebär att det löpande sker en betydande samordning. Även de åtgärdsgrupper som under året arbetat med revidering av åtgärdsprogrammen är tvärsektorielt sammansatta med avseende på såväl interna som externa deltagare. I styrgruppen för miljömålsarbetet ingår avdelningscheferna för Landsbygds-, Miljö- och samhällsbyggnads-, Natur- avdelningarna samt miljö måls samordnaren från Utvecklings och informationsavdelningen.

LAND OCH MILJÖMÅL

Länsstyrelsen har under 2008 tagit fram ett nytt preliminärt regionalt miljöövervakningsprogram. I detta har miljömålsuppföljningen i ännu högre grad integrerats och för de delprogram som planeras bli länsstyrelsegemensamma har Länsstyrelsen verkat för att utveckla uppföljningsindikatorer (t.ex. utter och fladdermöss). Som ett led i att utveckla en regional landskapsstrategi införs också en satsning på utvärderingar på landskapsnivå i det regionala miljöövervakningsprogrammet.

Länsstyrelsen har tillsammans med skogsbruket och andra samhällsrepresentanter i Viltvårdsnämnden tagit fram förslag på mål för älgstammens utveckling 2009-2012. I målet har exempelvis skador orsakade av älg på skog och odlade grödor varit en viktig faktor.

FISKE

Allt arbete med att restaurera vattendrag oavsett om motivet är miljömålen, vattenförvaltningen, livsmedelspolitiken (fisket) eller annat sker i länet på ett integrerat sätt genom att Länsstyrelsen står för den övergripande regionala planeringen och kommunerna står som huvudmän. Själva genomförandet sker sedan i nära samverkan mellan Länsstyrelsen, kommunerna och lokala aktörer såsom fiskevårdsområden, sportfiskeklubbar, markägare etc.. Internt är ansvaret för arbetet tydligt fördelat till en funktion (fiske) vilket underlättar den interna samverkan och möjliggör en överblick över åtgärdsarbetet.

Länsstyrelsen har samordnat arbetet för frivillig fisketillsyn i Vätterns tillflöden runt hela Vättern (alla fyra län). Arbetet som i huvudsak genomförs av frivilliga personer innefattar både fisketillsyn, miljöövervakning i form av räkning av lekfisk och uppföljning av restaureringsåtgärder. Under 2007 genomfördes tillsyn i över 30 vattendrag vid närmare 300 tillfällen.

Under året har Länsstyrelsen varit delaktig i arbetet samt medfinansierat ett projekt (Besöksmål Vätterbäckar) som innefattar framtagande av information om natur- kultur och fiskevärdena i Vätterns tillflöden inom Jönköpings, Habo och Hjo kommuner.

OMRÅDESSKÖTSEL

Den information om miljömål som ges under guidningar och i naturum är ett slags samordning mellan miljömålsarbetet och naturturism vilket redovisas under pkt 32.

NATURTILLSYN

Under 2008 har funktionen för naturtillsyn arrangerat en handläggartäff för vattenverksamhetshandläggare på övriga länsstyrelser. Vidare har funktionen, tillsammans med länsstyrelsen Östergötland, arrangerat en naturvårdshandläggartäff för länsstyrelserna, där bland annat kopplingen till miljömålen Levande Sjöar och Vattendrag, Myllrande våtmarker samt biologisk mångfald belysts.

MILJÖSKYDD

Miljöprövningsdelegationens beslut om tillstånd för miljöfarlig verksamhet innehåller miljömålsmotiverade villkor. Dessa berör främst **Giftfri miljö, Ingen övergödning, God byggd miljö** och **Frisk luft**. Även inom den ordinarie miljötillsynen sker prioriteringar utifrån miljömålen. Vidare informerar Länsstyrelsen om gällande miljömål och hur företag kan arbeta med miljömålen i samband med samråd och besiktningar.

KULTURMILJÖ

Inom miljö kvalitetsmålet **Levande Skogar** har arbetet inom projektet Skog och historia fortsatt med två olika projekt under 2008 som resulterat i ny kunskap. Målsättningen är att verka för kunskapsuppbyggnad om skogens kulturarv för att förhindra att lämningar i skogen förstörs eller försvinner. För det ena inventeringsprojektet svarar Höglandets fornminnesförening under ledning av en arkeolog samt en ortnamnsforskare från Jönköpings läns museum. Projektet är unikt genom att inventeringen bedrivs i samverkan mellan ideella krafter och museipersonal med antikvarisk kompetens samt att inventeringen inriktats mot det immateriella kulturarvets smånamn. Projektet har hittills registrerat 1042 nya forn- och kulturlämningar, samt drygt 200 smånamn. Det andra projektet inom Skog och historia har genomförts i samverkan med Skogsstyrelsen inom arbetsmarknadssatsningen Gröna jobb och avslutades vid årsskiftet 2007/2008. Inventeringsmaterialet är ännu inte helt sammanställt och bearbetat. Totalt har cirka 102 ekonomiska kvartsblad inventerats och omkring 4800 nya lokaler med forn- och kulturlämningar påträffats. Under 2008 har en särskild kvalitetssäkring genomförts och cirka 1400 lämningar granskats och förts in i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister.

I genomförandet av miljö kvalitetsmålet **Levande sjöar** och vattendrag har den regionala inventeringen Nissan, Tabergsåns- och Huskvarnaåns vattensystem samt Vätterbäckarna avslutats. Analys och sammanfattande värdebedömningar har påbörjats för Vätterbäckarna. Urval av inventeringsområden har skett i samverkan med miljöövervakning/naturvård och fiske. Säkerställandearbetet inom ovanstående vattendrag med särskilt värdefulla natur och kulturmiljöer har påbörjats av naturavdelningen.

Inom miljö kvalitetsmålet **God bebyggd miljö** delmål 1 och 2 pågår en kunskapsuppbyggnad tillsammans med länets kommuner om det moderna samhällets kulturarv. Resultatet har sammanfattats i boken "Visioner och vardagsarkitektur" som under 2008 har följts upp med en vandringsutställning, tematiska "stadsvandringar" och ett uppföljande seminarium med länets 13 kommuner.

Kulturreseptatet Åsens by, Projekt Kulturarv Marieholm och Åminne bruk är kulturarvsprojekt som anknyter till länets regionala tillväxtprogram. Projekten samfinansieras med kommunala medel och omfattande ideella arbetsinsatser. Långsiktigheten är tydliga uttryck för kommunernas syn på projektens betydelse. Projekt Kulturarv Marieholm har även samfinansierats med statliga naturvårdsmedel, medel från Regionförbundet och Sparbanksstiftelsen Alfa samt med medel från landsbygdsprogrammet och statliga regionala utvecklingsmedel.

Inom området kulturturism samverkar Länsstyrelsen med Smålands turism, landstinget, regionförbundet och Jönköpings läns museum. Samordning sker genom en projektfinansierad turistantikvarie som är placerad vid läns museet.

Vidare har Länsstyrelsen genomfört följande tillsyns- och informationsprojekt med anknytning till länets miljömålsarbete:

- Handbok för mer hållbart kemikaliearbete inom miljöskyddstillsynen
- Energikartläggning inom tillståndspliktig verksamhet
- Miljömålsuppföljning gällande kommunala avloppsreningsverk
- Tillsyn avseende mellanlager av brännbart avfall
- Seminarium om miljö- och hälsokonsekvenser vid brandtillbud
- Granskning av grundläggande karakterisering av avfall och farligt avfall
- MIFO fas 1-undersökning av pågående miljöfarlig verksamhet (sågverk, impregnering, ytbehandling, gjuteri, verkstadsindustri med tri)
- Uppföljning av kommunernas arbete med att skydda allmänna yt- och grundvattentäkter
- Översyn av bebyggelseområden som kan bli föremål för utredning om anslutning till allmänt VA
- Information och uppföljning av PCB-avveckling
- Uppföljning av handeln med utsläppsrätter
- Kartläggning av vattenuttag och vattenutsläpp med avseende på vattenförvaltningen
- Slutbesiktning av 20-tal äldre avslutade täkter
- Uppstart av tillsynsprojekt – cisterner inom vattenskyddsområden
- Broschyr om Miljömål för företag
- Enkät till länets alla miljöcertifierade företag. Resultaten kommer att sammanställas under 2009.

INSATSER FÖR ATT UTVECKLA ARBETSFORMERNA FÖR SAMORDNING AV MILJÖMÅLSARBETE MED MILJÖTILLSYNSARBETE OCH MILJÖÖVERVAKNING

Representanter för sakområdena miljöskydd, förorenade områden, samhällsplanering, kulturmiljö, naturtillsyn, vattenförvaltning, hotade arter, områdesskydd, lantbruksrådgivning, miljöövervakning, miljömål och miljöledning träffas regelbundet för information och samordning av frågor som berör Länsstyrelsens arbete gällande miljömål – miljötillsyn och miljöövervakning. Exempel på samordningsinsatser är framtagandet av regionala åtgärdsprogram inom miljömålsarbetet, regionalt övervakningsprogram, åtgärdsprogram för skydd och restaurering av sjöar och vattendrag, program för sanering och återställning av förorenade områden, tillsynsplan och tillsynsvägledningsplan enligt miljöbalken, åtgärdsprogram inom vattenförvaltningen etc..

VÄSENTLIGA INSATSER RÖRANDE MINSKADE RISKER VID ANVÄNDNING AV BEKÄMPNINGSMEDEL

Länsstyrelsen har hållit grund- och fortbildningskurser för behörighet att använda kemiska växtskyddsmedel. 2008 deltog sammanlagt 140 personer i dessa kurser.

JORDBRUKS- OCH TRÄDGÅRDSNÄRINGEN, MINSKADE VÄXTNÄRINGSFÖRLUSTER, BEVARANDE AV BIOLOGISKT MÅNGFALD OCH FÖR UTVECKLING AV EKOLOGISK PRODUKTION

Länsstyrelsen har inom ramen för Landsbygdsprogrammet 2007 - 2013 genomfört kurser, fältvandringar, studieresor och enskild rådgivning samt gett ut nyhetsbrev och annan skriftlig information. Större delen av den enskilda rådgivningen har genomförts av utomstående aktörer efter upphandling. Övriga aktiviteter har till större delen genomförts av Länsstyrelsens egen personal.

Mål 2: Länsstyrelsernas arbete med skydd och skötsel av värdefulla områden och hotade arter ska bedrivas så att biologisk mångfald bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt.

Länsstyrelserna ska särskilt

- verka för att naturvårdarbetet bedrivs så att friluftslivet främjas och att arbetet bedrivs med starkt dialog med medborgarna och ökad lokal delaktighet i skydd och skötsel av naturvärden,
- verka för att genomföra den nationella strategin för formellt skydd av skog i samverkan med berörda organisationer och aktörer, samt
- öka användningen av avtalslösningar i naturvårdarbetet för att på så sätt säkerställa bevarandet av de skyddsvärda produktiva skogar av reservatsklass som identifierats i den nationella strategin för formellt skydd och som hotas av avverkning.

Återrapportering 2

Länsstyrelserna ska översiktligt redovisa viktigare insatser.

VIKTIGARE INSATSER

Under 2008 avslutades basinventeringen av skyddade områden, vilket innebär att grundläggande data om skyddade Natura 2000-områden beslutade före 2004 nu finns i den nationella databasen BIDOS. Uppföljningen av biologisk mångfald i skyddade områden håller på att byggas upp nationellt. Länsstyrelsen har varit aktiv i detta arbete genom att arbeta med nationella manualer för fåglar samt genom att ta fram goda exempel på hur basinventering, uppföljning och förvaltning av skyddade områden kan fungera integrerat. Uppföljningen har också samordnats med det regionala miljöövervakningsprogrammet och därmed också indirekt med miljömålsuppföljningen.

Inom arbetet med att bevara hotade arter utanför skyddade områden är åtgärdsprogram för hotade arter det primära instrumentet. Detta arbete har under 2008 bland annat lett till avtal om bevarandeåtgärder för cirka 200 skyddsvärda träd och anläggande av sju småvatten för större vattensalamander samt restaurering av tre rikkärr. Kunskapsunderlaget för hotade arter har fortsatt att stärkas via inventeringar och ett arbete med att välja ut särskilt värdefulla landskap för biologisk mångfald fortsätter. En särskild informationssatsning har också genomförts i vilken markägare med förekomst av hotade arter på sina marker fått riktad information i form av skötsel tips, stödmöjligheter och artfakta samt karta med uppgifter om var de hotade arterna finns. Utöver markägare har andra aktörer engagerats i bevarandet av hotade arter. Täckföretag, kraftbolag och försvarsmakten har under året alla på Länsstyrelsens initiativ genomfört åtgärder för att bevara till exempel sandödlor, mosippa och bibagge. Uppföljningen i Vättern visar att de sedan tidigare införda restriktionerna för fisket och informationen till de fiskande medfört att den negativa trenden för det mycket värdefulla beståndet av storröding brutits och att beståndet nu ökar.

Viltvårdsnämnden och rovdjursgruppen som är rådgivande för Länsstyrelsens arbete med jakt respektive rovdjur har under 2008 haft ett gemensamt möte med syfte att på sikt bygga upp en mer sammanhållen viltförvaltning.

Inom Östra Vätterbranterna (ÖVB) har en förstudie genomförts i syfte att undersöka möjligheterna att inrätta ett biosfärsområde i Östra Vätterbranterna. I slutet av året utsågs ÖVB till biosfärskandidat. Nu följer tre års arbete som biosfärskandidat innan området kan bli biosfärsområde. Inrättandet av ett biosfärsområde skulle utgöra en permanent samverkansform för det fortsatta arbetet med naturvård och landsbygdutveckling med mera.

Återrapportering

Länsstyrelserna ska särskilt redovisa

- insatser i naturvårdsarbetet när det gäller stärkt dialog med medborgarna och ökad lokal delaktighet i skydd och skötsel av naturvärden, samt
- hur arbetet fortlöper med genomförandet av länsvisa strategier med utgångspunkt i den nationella strategin för formellt skydd av skog.

STÄRKT DIALOG MED MEDBORGARNA, ÖKAD LOKAL DELAKTIGHET I SKYDD OCH SKÖTSEL AV NATURVÄRDEN

Dialogen med medborgarna har stärkts genom ett fortsatt arbete med guidningsverksamhet. Länsstyrelsen organiserade under 2008 guideverksamhet i ett flertal naturreservat i länet, samt vid Store Mosse nationalpark. Sammanlagt arrangerades cirka 20 aktiviteter och totalt besöktes aktiviteterna av cirka tusen personer. Förutom den naturguidning som sker i anslutning till länets reservat har uppskattade temaguidningar om bland annat fladdermöss och rödinglek genomförts. Den senare, Rödingens dag, lockade 3000 besökare 2008. Särskilda guidningar för skolklasser har hållits i fladdermusgrottorna i Taberg.

Naturum-verksamheten vid Store Mosse nationalpark (som bland annat har till syfte att skapa dialog med allmänheten kring svensk naturvård) har fått högt betyg vid en nationell utvärdering under 2008. Förutom utställningar och pedagogiska upplägg ges olika fördjupningsseminarier i anslutning till aktuella ämnen. Under 2008 har dessa seminarier berört bland annat rovdjur, örnar, utter, granbarkborrar, svamp och inte minst klimatpåverkan i olika former. Naturum Store Mosse hade totalt cirka 39000 besök och 89 skolklasser och 85 övriga grupper guidades under 2008. När det gäller skolklasser är det nästan en fördubbling jämfört med 2007.

Nationalparken har under 2008 tagit emot två internationella praktikanter och ett flertal studiegrupper. Ett utbyte av erfarenheter över nationsgränser utvecklar arbetsformerna och dialogen.

För Store Mosse nationalpark, tre naturreservat (Draven, Villstad och Taberg) och ett Natura 2000-område (Skillingaryds skjutfält) genomförs årligen en till två skötselråd. I skötselråden, där man diskuterar och samråder om skötsel av området i fråga, deltar en eller några av Länsstyrelsens naturvårdsförvaltare och representanter för markägare (inom och/eller intill området) och olika intressegrupper. Detta har visat sig vara ett utmärkt forum att öka lokal delaktighet i bevarande och skötsel av skyddade områden.

Hälften av medarbetarna på funktionen för områdesskydd har genomgått Naturvårdsverkets grundkurs i ”Dialog för naturvården”. Ytterligare två personer på avdelningen har deltagit i kursen.

GENOMFÖRANDET AV LÄNSVISA STRATEGIER MED UTGÅNGSPUNKT I DEN NATIONELLA STRATEGIN FÖR FORMELLT SKYDD AV SKOG

Under år 2008 har Strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län utgjort grund för prioriteringar i reservatsarbetet. Uppdatering och kvalitetsförbättringar sker kontinuerligt av underlaget till strategin.

Länsstyrelsen har under 2008 tecknat ett naturvårdsavtal på 2,8 ha. Många markägare har informerats om att det finns möjligheter att teckna naturvårdsavtal. Intresset är stort i ett första skede men vi har ännu inte kommit till konkreta diskussioner om avtalens utformning och ersättningsnivåer för den enskilda markägaren.

Mål 3: Länsstyrelsernas arbete med vattenmiljön ska ske på ett samordnat sätt.

Länsstyrelserna ska särskilt verka för att

- arbetet med vattenrelaterade miljökvalitetsmål, havsmiljöarbetet, miljöövervakningen och arbetet enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön samordnas och så långt som möjligt sker på ett integrerat sätt,
- delmålet om minst 15 fiskefria vattenområden i varje vattendistrikt nås till 2010,
- delmålet om att minst hälften av de skyddsvärda miljöerna har ett långsiktigt skydd nås till 2010,
- delmålet om att ytterligare 19 marina områden ska vara skyddade som naturreservat nås till 2010, samt
- delmålet om att buller och andra störningar från båttrafik ska vara försumbara nås till 2010.

De länsstyrelser som ingår i Västerhavets, Södra Östersjöns och Norra Östersjöns vattendistrikt ska genom att vidareutveckla sitt arbete med samordning och stödjande insatser förbättra förutsättningarna för kommuner och fastighetsägare att minska utsläppen från enskilda avlopp.

Återrapportering 3

Länsstyrelserna ska översiktligt redovisa viktigare insatser.

Beträffande delmålet om fiskefria vatten har Länsstyrelsen tillskrivit departementet angående behovet av ett förtydligt uppdrag.

Återrapportering

Länsstyrelserna ska särskilt redovisa insatser och resultat när det gäller att samordna och integrera vattenmiljöarbetets olika delar.

Vattendirektivsarbetet inom Länsstyrelsen utförs främst av ett beredningssekretariat som inrättades 2004. För att få en bred förankring av arbetet har en styrgrupp inrättats med medverkan från kommuner, vattenvårdsförbund, Skogsstyrelsen, LRF samt berörda delar av Länsstyrelsens olika verksamhetsgrenar.

Data för flertalet kvalitetsfaktorer samt förslag på ekologisk och kemisk status har lagts in i databasen VISS. På uppdrag av vattenmyndigheterna har Länsstyrelsen också tagit en aktiv del i utvecklingen och administrationen av VISS. Även underlag för åtgärdsprogrammen har tagits fram på uppdrag av vattenmyndigheterna. I arbetet har personal från andra avdelningar och funktioner deltagit.

Förslagen på statusbedömningar har samverkats i olika sammanhang. Under februari-april 2008 genomfördes besök på länets samtliga kommuner för att presentera och diskutera statusbedömningen under en halvdag. Till dessa möten var även ideella organisationer, LRF och fiskevårdsområdesföreningar inbjudna. Dessa möten ägde rum på dagtid. Under kvällstid har nio möten hållits där vattenförvaltning och statusbedömningen presenterats. Dessa möten var fr.a. riktade till jord- och skogsbruksintressen men även till ideella organisationer. Länsstyrelsen har också deltagit i Lagans vattenråds informationsmöten.

Inom Vätternvårdsförbundet och Emåförbundet pågår arbete med att inrätta Vattenråd för respektive avrinningsområde. Dessa avrinningsområden är tilldelade Länsstyrelsen i Jönköping som särskilda ansvarsområden. Emåförbundet tecknade i december avtal med vattenmyndigheten om att bli vattenråd. I Emån pågår även ett projekt "Emånätet" som Länsstyrelsen stöder ekonomiskt. Projektet syftar till att bilda ett nätverk med kontaktpersoner kring vattenfrågor inom Emåns avrinningsområde. Länsstyrelsen har även deltagit i arbetet med att bilda vattenråd för Nissan där länsstyrelsen i Hallands län har samordningsansvar.

För Lagan finns sedan 2007 ett fungerande vattenråd där Länsstyrelsen deltar som adjungerad. Länsstyrelsen har deltagit i samverkan om väsentliga frågor fr.a. inom de två ansvarsområdena.

För att nå markägarna i länet har artiklar om vatten och vattenförvaltning publicerats i tidskriften "Förvetet". En arbetsgrupp för att ta fram lämpliga åtgärder inom jordbruket har bildats med representation från Länsstyrelsen och LRF.

I övrigt har personal från beredningssekretariatet deltagit i olika samverkansmöten på nationell och regional nivå, deltagit i vattenmyndigheternas utvecklingsarbete samt informerat om direktivet i ett stort antal sammanhang. Personal från Länsstyrelsen ingår i Södra Östersjöns vattendelegation.

Länsstyrelsen har de senaste 15 åren arbetat aktivt med restaurering av länets vattendrag. Prioritering sker enligt den integrerade länsplanen för skydd och restaurering av vattendrag. Arbetet sker i nära samverkan med länets kommuner, fiskevårdsområden och andra lokala intressenter. Internt är flera olika funktioner, såsom fiske, naturtillsyn, vatten, kultur och områdesskötsel involverade i arbetet. Kommunerna är i flertalet fall huvudmän för åtgärderna.

Åtterrapporering

Länsstyrelserna ska särskilt redovisa en sammanställning av vattenmyndigheternas insatser i respektive vattendistrikt.

Vattenmyndigheternas insatser redovisas av respektive vattenmyndighetslän (Länsstyrelsen i Kalmar för Södra Östersjön respektive Länsstyrelsen i Västra Götaland för Västerhavet). Jönköpings län ingår i båda dessa vattendistrikt.

Beträffande tillsyn och vägledning avseende enskilda avlopp samt tillsyn enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster ska de länsstyrelser som ingår i Västerhavets, Södra Östersjöns och Norra Östersjöns vattendistrikt rapportera till Naturvårdsverket enligt verkets anvisningar.

TILLSYN OCH VÄGLEDNING AVSEENDE ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsen har på uppdrag av Naturvårdsverket sammanställt uppgifter gällande enskilda avlopp i Jönköpings län. Av enkätsvaren framgår att cirka 24.600 fastigheter i länet har enskilt avlopp med WC, cirka 2.100 fastigheter har BDT-avlopp och att cirka 1.100 fastigheter saknar avlopp. Cirka 1.100 fastigheter är anslutna till gemensam avloppsanläggning. Kommunerna i länet har inventerat cirka 9.000 enskilda avlopp under de senaste tio åren. Av dessa bedöms i genomsnitt cirka 60 % (20-95 %) vara underkända. Förutsatt att de inventerade avloppen är representativa för alla fastigheter med enskilt avlopp föreligger ett behov att åtgärda minst 17.000 enskilda avlopp i Jönköpings län.

I länet finns det 153 verksamhetsområden för allmän VA-anläggning och 44 områden med gemensamt avloppsnät med anslutning till det kommunal ledningsnätet i en särskild anslutningspunkt. Drygt 78.000 fastigheter är anslutna till allmän VA-anläggning, varav knappt 800 fastigheter endast har tillgång till allmän dricksvattenförsörjning. Flertalet kommuner säger sig beakta 6 § i lagen om allmänna vattentjänster. En kommun svarar nej på frågan och två kommuner har valt att inte avge något svar. Endast hälften av kommunerna säger sig beakta 6 § lagen om allmänna vattentjänster vid bygglovsprövning. Merparten kommuner uppger att de för närvarande utreder frågan om att utvidga verksamhetsområdet för

allmän VA-anläggning i ett antal särskilt namngivna områden. Många kommuner anger att de har behov av vägledning vad avser tillämpningen av lagen om allmänna vattentjänster och hjälp med att peka ut inom vilka områden hög skyddsnivå bör gälla.

Länsstyrelsen har deltagit som föreläsare under temat "Enskilda avlopp – miljömålen" vid den diplomutbildning gällande enskilda avlopp som Miljösamverkan f arrangerade tillsammans med Maskinentreprenörerna den 7 och 8 februari 2008. Teoriutbildningen kompletterades med en praktisk fältdag den 16 maj 2008.

Länsstyrelsen har som en del av sin tillsynsvägledning informerat länets kommuner om:

- Naturvårdsverkets nya "Handbok - Små avloppsanläggningar" (2008:3), utgör ett komplement till Naturvårdsverkets allmänna råd för små avloppsanläggningar (NFS 2006:7),
- Avfall Sveriges rapporter "Erfarenheter och kunskapsläge vid tömning av slamavskiljare" (rapport 2008:12) och "Nya avfallsfraktioner från små avlopp. Kretslopp och omhändertagande" (rapport 2008:15). Rapporterna klargör olika frågor gällande hämtning av slam från trekammarbrunnar och teknikval samt identifierar och föreslår möjliga vägar att lösa hanteringen av avloppsvatten på ett effektivt och hållbart sätt.
- Svenskt Vatten Utvecklings "Handbok om VA i omvandlingsområden" (rapport 2008-11). Handboken utgör ett stöd i den kommunala planeringsprocessen och har som syfte att hjälpa kommunerna att planera för en långsiktigt hållbar vatten- och avloppsförsörjning i hela kommunen.
- Länsstyrelsernas rapport "Renare avlopp ger friskare hav. Åtgärder för att minska enskilda avlopps påverkan på havsmiljön" och de olika delprojekt som genomförts av Länsstyrelserna i Stockholm, Västra Götaland och Skåne i enlighet med uppdrag 51c i 2007 års regleringsbrev. Många av delprojekten är sådana att de bedöms ha relevans i inlandet.
- Olika pågående och genomförda miljösamverkansprojekt som berör enskilda avlopp och VA-planering. Länkar till delprojekten finns samlade i ett rapportbibliotek på Miljösamverkan Sveriges webbplats.

TILLSYN ENLIGT 6 § LAGEN OM ALLMÄNNA VATTENTJÄNSTER

Länsstyrelsen har som en del av arbetet med att utarbeta åtgärdsprogram inom ramdirektivet för vatten tagit fram en VA-översikt för respektive kommun. Länsstyrelsen har inhämtat data från kommunens översiktsplan, antagna verksamhetsområden för allmänna VA-anläggningar och uppgifter om VA-situationen i förtätad/samlad bebyggelse. Länsstyrelsen planerar att i ett särskilt utskick be kommunerna om hjälp att korrigera och komplettera det GIS-skikt över kommunala VA-verksamhetsområden och mindre avloppsanläggningar med mera som Länsstyrelsen håller på att upprätta, och som bör kunna ligga till grund för kommunens fortsatta VA-planering.

Länsstyrelsen har som en del i tillsynen enligt 6 § lagen om allmänna vattentjänster rekommenderat kommunerna att ta initiativ till en övergripande analys av VA-förhållandena i kommunen i syfte att underlätta handläggningen av bygglov och enskilda avlopp, underlätta strategiska beslut om hur VA-frågan ska lösas både för ny och befintlig bebyggelse samt klargöra för kommunens innevånare vad som gäller i olika bebyggelseområden. Som en del av analysen bör ingå att peka ut inom vilka områden det råder krav på normal respektive hög skyddsnivå vid anläggande av enskilda avlopp samt vilka områden som redan är eller inom en snar framtid kommer att anslutas till kommunalt vatten, avlopp och/eller dagvatten. Analysen bör utgå från nuvarande och planerad bebyggelse, förväntade exploateringsområden (omvandlingsområden, kransbebyggelse, förestående infrastrukturprojekt), tidigare genomförda avloppsinventeringar och vattenmyndighetens statusbedömning av sjöar och vattendrag. Resultatet, dvs. den kommunövergripande planering för VA inom och utanför kommunalt verksamhetsområde bör ingå som ett underlag till kommunens över-

siktsplan och beslut i enskilda ärenden. Länsstyrelsen avser, med utgångspunkt från framtagna VA-översikter, att förelägga respektive kommun om att se till att allmänna vatten- och avloppsanläggningar kommer till stånd inom de områden med samlad bebyggelse där det ur miljö- och/eller hälsosynpunkt bedöms vara nödvändigt att lösa vatten- och avloppsfrågan genom allmän VA-anslutning.

Mål 4: Länsstyrelserna ska bidra till att delmålen om efterbehandling av förorenade områden nås.

Länsstyrelserna ska särskilt verka för att andelen privatfinansierade åtgärder när det gäller efterbehandling av förorenade områden ökar.

Åttersrapportering 4

Länsstyrelserna ska översiktligt redovisa viktigare insatser.

Under senare år har anslagen för undersökningar, utredningar och efterbehandling av förorenade områden ökat, vilket har bidragit till att kompetensen kring frågor rörande förorenade områden också har ökat i länet. Detta har fått till följd att andelen privatfinansierade projekt har ökat.

Länsstyrelsen har inom tillsynen drivit ett flertal ärenden mot verksamhetsutövare och fastighetsägare om undersökning av mark och grundvatten, och då ofta i samband med nedläggning av verksamhet, företagsöverlåtelse, utsläpp, olyckor/incidenter, tillbyggnader, nybyggnation, exploatering och ändrad verksamhetsinriktning med mera. Bland tillsynsobjekten utmärker sig Munksjön, Södra Munksjöområdet och Banverkets impregneringsanläggning som några av de mest prioriterade och resurskrävande under det gångna året. Arbetet med dessa objekt har under år 2008 inneburit följande:

- Fortsatta diskussioner och förhandlingar har förts med ansvariga verksamhetsutövare angående frivillig överenskommelse om kompletterande undersökningar och fördjupad riskbedömning av Munksjön.
- Banverkets anmälan om saneringsåtgärder vid den f.d. impregneringsanläggningen i Näs-sjö har besvarats med ett föreläggande. Länsstyrelsen har ställt utökade krav i förhållande till anmälan och verksamhetsutövaren har överklagat beslutet till miljödomstolen.
- De nya fastighetsägarna till södra Munksjöområdet har initierat ett omfattande undersöknings- och utredningsarbete under våren 2008. Länsstyrelsen har som tillsynsmyndighet granskat undersökningsresultat, riskbedömning och förslag till åtgärdsutredning.

Vidare har Länsstyrelsen tillsammans med flertalet av länets kommuner fortsatt att driva det sedan tidigare påbörjade projektet för inventering av förorenade områden på pågående verksamheter. Projektet är ett led i tillsynsarbetet och utvalda pågående verksamheter föreläggs att utföra en MIFO fas 1 inventering på sitt verksamhetsområde. Tillsynsprojektet har breddats från att under år 2007 enbart ha varit inriktat mot branschen verkstadsindustri/ytbehandlingsindustri som använt klorerade lösningsmedel till att under 2008 även omfatta andra branscher som till exempel gjuterier. Länsstyrelsen har för egen del förelagt tio bolag med pågående miljöfarlig verksamhet att genomföra fas 1 undersökning. Krav har riktats mot fyra gjuterier med tri, ett pappersbruk och fem ytbehandlingsindustrier. Genomförda MIFO fas 1 undersökningar kommer att granskas för bedömning av behovet att gå vidare med en MIFO fas 2 undersökning. Tanken är att samma metodik kan tillämpas även fortsättningsvis inom tillsynen. Eftersom projektet involverar även kommunerna är det också en viktig del av Länsstyrelsens tillsynsvägledningsarbete.

Under 2008 har Länsstyrelsen lagt mycket tid på, och prioriterat arbetet med, de tre akuta objekten i länet. Ett av objekten har sanerats under 2007 och 2008. De två andra objekten kommer att saneras under 2010, förutsatt att statliga medel erhålls för saneringarna.

En uppföljning av miljömålen visar på att länet ligger ganska bra till för att uppfylla delmålen som rör förorenade områden. I december har nya åtgärder formulerats som tar sikte på de nationella och regionala miljömålen samt det förslag som finns på nytt delmål som ska gälla under perioden 2010 till 2015. Dessa åtgärder kommer att skickats på remiss till kommunerna under 2009 och ska genomföras under perioden 2010 till 2014.

Övrig återrapportering

Beträffande områdesskydd, skötsel av skyddade områden, restaurering av vattendrag, kalkning och efterbehandling av förorenade områden ska länsstyrelserna rapportera till Naturvårdsverket i enlighet med verkets anvisningar.

Det regionala mål- och uppföljningsarbetet samt resultatbedömning angående miljökvalitetens målen redovisas till Miljömålsrådet inom Naturvårdsverket.

Det regionala mål- och uppföljningsarbetet redovisas i övrigt till regeringen (Miljödepartementet) enligt länsstyrelsernas miljömålsuppdrag (M98/3090/8).

VO Tillsyn och vägledning

Mål 1: Genom att bedriva tillsyn ska länsstyrelsen säkerställa efterlevnaden av de föreskrifter som riksdag och regering beslutat.

Åtterrapporering 1

Länsstyrelserna ska redovisa

- inom vilka områden tillsynsplaner saknas och skälen till detta, samt
- hur de mest omfattande bristerna i länsstyrelsernas egen tillsynsverksamhet har åtgärdats och, om inga åtgärder vidtagits, orsakerna till detta.

TILLSYNSPLANER

Länsstyrelsen saknar tillsynsplaner inom följande områden:

- lagen om allmänna vattentjänster. En VA-översikt för respektive kommun är under upprättande och kommer att ligga till grund för kommande tillsynsåtgärder enligt 6 § lagen om allmänna vattentjänster. När VA-översikten är klar (sannolikt under år 2009) finns förutsättningar att utarbeta en tillsynsplan.
- alkohol- och tobaksområdet, beroende på resursbrist. Under senare delen av året har resurser avdelats och tillsynsplaner kommer att upprättas inom området för år 2009.
- insamling och transport av animaliska biprodukter, vilket beror på att tillsynen har nedprioriterats till förmån för mera akuta arbetsuppgifter. Under våren 2009 kommer en plan för tillsyn över insamling och transport av animaliska biprodukter att upprättas. Samtidigt kommer övriga tillsynsplaner inom funktionens verksamhetsområde att uppdateras.
- Vilthägn, beroende på resursbrist. Upprättande av en tillsynsplan planeras ske under 2009 med målsättningen att under året utföra tillsyn av de vilthägn som har störst tillsynsbehov.
- LSO (lag om skydd mot olyckor). Orsaken har varit resursbrist p.g.a. omorganisation och långvariga vakanser under året. De mest omfattande bristerna åtgärdas genom att vakanta tjänster återbesatts och efter viss introduktion kommer den nya personalen utföra tillsyn enligt LSO.

BRISTER I LÄNSSTYRELSENS TILLSYNSVERKSAMHET OCH VIDTAGNA ÅTGÄRDER

MILJÖSKYDD

De mest omfattande bristerna i Länsstyrelsens miljötillsynsverksamhet beror på en sedan länge uttalad resursbrist. Resursbristen får till följd att Länsstyrelsen inte har möjlighet att genomföra egeninitierade tillsynsinsatser i önskvärd omfattning för att säkerställa de föreskrifter som riksdag och regering beslutat. Den tillsyn som bedrivs är till stora delar händelsestyrd och initieras genom anmälan om ändring av verksamheten, anmälan om klagomål, driftstörningar, kallelser till samrådsmöten, besiktningar, miljörapporter. De fåtal egeninitierade tillsynsinsatser som sker utförs vanligtvis med hjälp av praktikanter, studenter (examensarbeten) eller arbetsmarknadsfinansierad personal.

Försök till omprioritering har gjorts men med hänsyn till regeringens ambitioner om regel-förenklingar och kortare handläggningstider har Länsstyrelsen valt att prioritera tillstånds-prövning före miljötillsyn. Målet är att inom två år, genom bland annat ett projektinriktat arbetssätt och förenklad administration, arbeta av den balans med äldre tillståndsärenden

som byggts upp. Först därefter bedömer Länsstyrelsen att det är möjligt att öka andelen egeninitierad miljötillsyn med nuvarande resurser.

FÖRORENADE OMRÅDEN

Tillsynsplanen för förorenade områden består av de områden som finns med på Länsstyrelsens prioriteringslista som presenteras i det regionala programmet för efterbehandling (innehållande cirka 30 objekt). I dagsläget är det inte känt hur många förorenade områden som Länsstyrelsen har tillsyn över. Anledningen till detta är oklarheten om hur punkten B5 i tillsynsförordningen ska tolkas. Länsstyrelsen avser att följa det förslag till tolkning som Naturvårdsverket presenterade i oktober 2008. Ambitionen är att under 2009 se över vem som är tillsynsmyndighet på alla prioriterade förorenade områden, dvs. riskklass/branschklass 1 och 2.

VATTENSKYDDSSOMRÅDEN

Länsstyrelsen har tillsynsansvaret för alla vattenskyddsområden i länet. Länsstyrelsen har dock ingen information om och i sådana fall när någon aktiv tillsyn har bedrivits tidigare, och har därför under år 2007 och 2008 bedrivit egeninitierad tillsyn i länets vattenskyddsområden. Översiktliga platsbesök har gjorts vid samtliga cirka 90 vattenskyddsområden vilket har resulterat i några tillsynsärenden samt planer på att göra en mer långsiktig tillsynsplan. Arbetet pågår nu med att revidera många gamla vattenskyddsföreskrifter. I samband med det arbetet kommer några kommuner att ta över tillsynen över vattenskyddsområden. Länsstyrelsen är positivt inställd till att låta de kommuner som vill ta över tillsynen över vattenskyddsområden i framtiden.

PLAN- OCH BOSTAD

Tillsynsplanen för 2008 avseende plan- och byggnadsväsendet har i huvudsak genomförts. Länsstyrelsen har dock inte kunnat genomföra de nya uppdrag gällande skärpt tillsyn inom PBL-området som regeringen beslutat om. Till exempel har arbetet med att utforma en vägledning för kommunernas arbete med den sammanfattande redogörelsen av översiktsplanen aktualitet endast hunnit påbörjas under 2008. Arbetet fortsätter dock under 2009. Inte heller har Länsstyrelsen bedrivit någon tillsyn inom byggområdet.

KULTURMILJÖ

Tillsyn och vägledning sker huvudsakligen i samband med ärendehandläggning av fornminnen, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen enligt Kulturmiljölagen (KML) eller förordning 1993:373 om bidrag till kulturmiljövård. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsyn enligt miljöbalken över länets kulturresevat. I dag finns endast utrymme för en egeninitierad uppföljande tillsyn i fält inom fornvårdsverksamheten, kulturresevatet Åsens by och vid de större uppdragsarkeologiska undersökningarna som Länsstyrelsen beslutat om. Övrig tillsyn sker genom uppföljning av beslut i samband med slutbesiktningar och redovisningar. På grund av att ärendehantering har prioriterats i kulturmiljöarbetet finns ett stort tillsynsbehov inom sakområdet och då främst inom den arkeologiska undersökningsverksamheten utifrån de nya krav som ställs i riksantikvarieämbetets verkställighetsföreskrifter. Det är också angeläget att följa upp tillståndet och vårdbehovet för länets byggnadsminnen, fornminnen, kyrkliga kulturarv och kulturhistoriskt värdefulla riksintressemiljöer. Bristande hänsyn i skogsbruket gör att det är särskilt viktigt att följa tillståndet för fornlämningar i skogsmark och inte minst att följa upp efterlevnaden av Länsstyrelsens beslut om tillstånd till återbeskogning. Tillsynsplaner finns för kyrkliga kulturminnen, byggnadsminnen, kulturresevatet Åsens by och för fornlämningar som vårdas i enlighet med länets fornvårdsprogram.

NATURTILLSYN

Då resurserna för tillsyn och vägledning konkurrerar med resurserna för prövning, anmälan, dispens och då Länsstyrelsen har gjort bedömningen att det är mer prioriterat att korta handläggningstiderna för prövning, anmälan och dispens, är resurserna för tillsyn starkt begränsade. Ett inte obetydligt antal tillsynsärenden initieras utifrån via klagomål. Dessa är Länsstyrelsen tvungen att hantera även om relevansen och miljönyttan ibland kan ifrågasättas. Den redan knappa resursen för tillsyn upptas därmed av ärenden som inte Länsstyrelsen kan styra över. Den egeninitierade tillsynen blir mot bakgrund av ovanstående mycket marginell vilket känns väldigt otillfredsställande i ljuset av miljöbalkens ambitioner om tillsyn.

SOCIAL TILLSYN

I projektet Social Samverkan Sverige genomför samtliga länsstyrelser sedan 2007 ett omfattande utvecklingsarbete inom den sociala tillsynen. Fokus i projektet, som kommer att avslutas under våren 2008, har lagts vid fyra stora utvecklingsområden:

- Samsyn kring begrepp och definitioner
- Kompetensutveckling och system för erfarenhetsutbyte
- Standardisering kring metoder och dokument
- Gemensamma kvalitetssystem för tillsynsverksamheten inklusive gemensamma dokumentmallar

Projektet har tagit fram struktur för erfarenhetsutbyte, modell för val av metod vid verksamhetstillsyn, egenutvärdering av tillsynsmetod, beslutsformuleringar, definition av brist, kritik och allvarlig kritik, utformning av beslut samt texter till en metodbok.

En introduktionsutbildning för socialkonsulenter i tillsyn har utarbetats och samtlig personal som arbetar med tillsyn kommer att genomgå denna under två dagar i mars 2009.

Utöver det utvecklingsarbete som genomförs inom projektet Social Samverkan Sverige har Länsstyrelsen uppdaterat tidigare riktlinjer rörande tillsyn i individärenden.

SEVESOTILLSYN

Med anledning av Räddningsverkets påpekanden om brister i nuvarande tillsynsprogram, har Länsstyrelsen som ambition att förbättra och utveckla tillsynsprogrammen utifrån den planmässiga bedömningen av de risker som är förknippade med respektive verksamhet. För att åstadkomma en bättre samordning mellan Seveso-tillsynen och miljöbalkstillsynen fordras ökade resurser för operativ tillsyn av miljöfarliga verksamheter. Så länge Länsstyrelsen inte bedriver någon egeninitierad miljötillsyn av miljöfarliga verksamheter kommer bristen att bestå.

Verksamhetsgren Social tillsyn

Tabell 2.1 - Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter 2008 för verksamhetsgren Social tillsyn

Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter 2008 för verksamhetsgren Social tillsyn	Kostnader (tkr)	Årsarbetskrafter
Totala kostnader VG Social tillsyn (exkl. OH)	7 009	11,13
varav Tillsyn och rådgivning med mera (701, 709)	5 376	8,74
varav Enskild vårdverksamhet (702)	278	0,48
varav Individärenden (703)	27	0,05
varav Fördelning av statsbidrag (704)	379	0,51
varav Alkoholärenden (705)	949	1,35
Verksamhetsgrenens andel av myndighetsövergripande kostnader (10 + 11)	3 007	
Totala kostnader VG Social tillsyn (inkl. OH)	10 016	

Tabellen ska innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Fakta i tabellen ska redovisas för 2008.

Tabell 2.2 - Social tillsyn - fördelning av tillsynsinsatser

Tillsynsinsats	Äldreomsorg	Stöd och service till funktionshindrade	Individ- och familjeomsorg
Granskning ¹	75	65	75
Rådgivning, information ²	20	30	20
Kartläggningar med mera ³	5	5	5
Summa	100%	100%	100%

Definition till tabell 2.2

¹ Med granskning avses inspektioner, kontroller och liknande som genomförs i syfte att se till att verksamheter bedrivs målinriktat, lagenligt, med god kvalitet och framförhållning i planeringen där granskningen resulterar i ett beslut eller en rapport där verksamheten bedöms. Återföringen av resultatet är en del av denna tillsyn liksom uppföljningar av brister.

² Med rådgivning och information avses insatser som genomförs i syfte att främja socialtjänstens arbete och som inte är en del av någon granskning, till exempel nätverksarbete, informationsinsatser, seminarier, konferenser där inte granskningsresultat redovisas etc..

³ Kartläggningar och liknande som inte är en del av en granskning samt annan tillsynsverksamhet som inte är granskning eller rådgivning och information.

⁴ Med IFO avses barn- och familj, missbruk, ekonomiskt bistånd samt familjerätt

Kommentar: Rådgivning, information innefattar framförallt information och rådgivning per telefon till medborgare och socialtjänst.

Frågor att besvara

- Uppskatta hur social tillsyn fördelar sig i procent mellan granskning, rådgivning och information samt kartläggningar och andra uppgifter som inte hör till någon av de andra två kategorierna.
- Redovisa och kommentera de viktigaste rådgivande tillsynsinsatserna under året inom ovan angivna områden.

DE VIKTIGASTE RÅDGIVANDE TILLSYNSINSATSERNA:

- **En inspirationsdag om god demensomsorg**
Tillsammans med kommunerna i länet anordnade Länsstyrelsen en konferens, "Det ska va' gott att leva", för vård- och omsorgspersonal, arbetsterapeuter, sjukgymnaster, sjuksköterskor, biståndsbedömare och enhetschefer inom äldreomsorgen. Vid den uppskattade konferensen, vars tema var god demensomsorg, deltog cirka 900 personer. Konferensen tillkom dels efter önskemål från kommunerna, dels på grund av ett behov som Länsstyrelsen uppmärksammat i tillsynsverksamheten.
- **Konferens för personliga ombud**
Tillsammans med länsstyrelserna i Hallands och Västra Götalands län har Länsstyrelsen genomfört en konferens för personliga ombud och deras arbetsledare i de tre länen. Vid konferensen informerades bland annat om NU-projektet.
- **Informationsblad**
Länsstyrelsen har under året gett ut sex informationsblad. Informationsbladet som främst vänder sig till socialtjänsten i länets kommuner innehåller information om bland annat nyheter i lagstiftningen, utredningar som tillsatts av regeringen, domar och JO-uttalanden samt resultatet av Länsstyrelsens tillsyn och information om Länsstyrelsens konferenser. Länets kommuner har uttryckt att informationsbladet innehåller värdefull information.
- **Våldsamt utsatt**
Tillsammans med Nätverket kvinnligt missbruk har Länsstyrelsen anordnat en konferens om våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem. Konferensen, som blev uppskattad, hade ett stort antal deltagare även från andra län. Sammanlagt deltog cirka 370 personer. Vid konferensen lyftes den missbrukande kvinnans utsatthet fram. Brottsoffer med missbruksproblem i kontakten med polis och rättsväsendet samt beroendevårdens möte med kvinnor utsatta för våld var exempel på andra områden som belystes.
- **Lex Sarah**
Tillsammans med Socialstyrelsen har Länsstyrelsen anordnat en konferens om Lex Sarah. Länsstyrelsen har i tillsynen, inom främst äldreomsorgen, vid upprepade tillfällen uppmärksammat en kunskapsbrist när det gäller tillämpningen av bestämmelserna i Lex Sarah varför det finns stort behov att sprida kunskaper inom området.
- **Våld mot kvinnor med funktionsnedsättning**
Länsgruppen för Kvinnofrid som består av representanter för Länsstyrelsen, kommuner, landsting, åklagare, polis samt brottsofferjourerna och kvinnojourerna har genomfört en konferens rörande våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Konferensens syfte var bland annat att göra de som i sitt arbete kommer i kontakt med kvinnor med funktionsnedsättning medvetna om dessa kvinnors utsatthet.
- **Barnet i rättsprocessen**
Länsgruppen Övergripping mot barn har anordnat en studiedag "Barnet i rättsprocessen" för cirka 150 deltagare från hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Denna studiedag genomfördes efter önskemål från bland annat politiker. Läkare, socialtjänst och polis från länet beskrev sina respektive uppgifter när ett barn utsatts för brott. Lagmannen för länsrätten och en advokat redogjorde för processen i LVU-mål i länsrätten.
- **Hur uppmärksammar och stödjer vi kvinnor/flickor som är utsatta för hot och våld?**
Länsstyrelsen anordnade ett seminarium rörande kvinnor som är utsatta för våld bland de flyktingar kommunerna tar emot. Vid seminariet, som vände sig till socialtjänsten och till flyktingmottagningar, medverkade jämställdhetshandläggare och utbildare Juno Blom från Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Tabell 2.3 - Social tillsyn - antal tillsynsobjekt

Sakområde och del av sakområde	Antal tillsynsobjekt i länet ¹	Antal tillsynsobjekt av dessa som varit föremål för någon form av verksamhetstillsyn	Antal tillsynsobjekt där länsstyrelsen lämnat kritik i verksamhetstillsynen	Antal ggr när länsstyrelsen beslutat om en tidsplan för när påtalade brister ska vara åtgärdade
Äldreomsorg	258	36	7	7
Handikappomsorg	341	28	4	2
Individ- och familjeomsorg	185	156	14	14
varav – barn och familj	64	64	14	14
– missbruk	55	34	0	0
– ekonomiskt bistånd	16	16	0	0
– familjerätt	13	13	0	0
– familjerådgivning	1	1	0	0
Summa:	784	220	25	21

Definition till tabell 2.3

¹ Med ett tillsynsobjekt avses till exempel en institution (HVB), en särskild boendeform, en daglig verksamhet eller en öppenvårdsverksamhet i offentlig eller privat regi som Länsstyrelsen har tillsyn över, oavsett om verksamheten står under löpande tillsyn av socialnämnden i den kommun där verksamheten bedrivs. Med ett tillsynsobjekt avses även myndighetsutövningen inom ekonomiskt bistånd, missbruk, familjer och barn samt familjerätt inom området individ- och familjeomsorg inom en kommun, en kommundel eller en stadsdel. Dessutom avses myndighetsutövningen inom handikappomsorg eller äldreomsorg i en kommun, en kommundel eller en stadsdel som ett objekt. Men inom de olika omsorgsgrenarna räknas verksamheter som egna objekt. Varje äldreboende är ett objekt, varje gruppboende ett objekt, hemtjänsten i en kommun eller en kommundel ett objekt, ekonomiskt bistånd i en kommun ett objekt o.s.v. Med tillsynsobjekt avses däremot inte ett individärende.

Kommentar: Av de fyra tillsynsobjekt inom handikappomsorgen som fått kritik i verksamhetstillsynen har ett avvecklat sin verksamhet och för ett år är det aktuellt med ändring av tillståndet.

Tabell 2.4 - Social tillsyn antal inspektioner/kontroller

Genomförda granskningar		Med inriktning barn och unga	Med inriktning missbruk	Med inriktning psykosociala problem
Antal granskade hem för vård eller boende (HVB)	Privata	20	9	8
	Offentliga	3	3	0
	Oanmälda besök ¹	0	0	0
Genomförda granskningar		Äldre	Funktionshindrade	varav psykiskt funktionshindrade
Antal granskade särskilda boendeformer	Privata	2	11	11
	Offentliga	22	0	
	Oanmälda besök ¹	2	0	
Antal granskningar	Hemtjänstenheter	6	0	
	Boendeserviceenheter	0	0	
	Missbruk	Barn och unga	Äldreomsorg	Stöd och service till funktionshindrade
Antal granskade kommuner	0	13	13	13
Antal granskade kommundelar	--	--	--	--

¹ Under oanmälda besök anges antal oanmälda besök, **inte** antal HVB eller särskilda boendeformer där man gjort oanmälda besök

Tabell 2.4 svarar mot de krav på återrapportering avseende verksamhetsgren Social tillsyn. Observera att det är antal **inspektioner** som skall anges - inte antalet tillsynsobjekt. Kommuner avser kommuner där Länsstyrelsen mer ingående granskat ett eller flera områden

Kommentar:

Inom missbruksområdet har en kartläggning av vård enligt LVM 2007 genomförts i samtliga kommuner. Ett antal kartläggningar har också genomförts inom områdena barn och familj, äldreomsorg och omsorg om personer med funktionsnedsättning.

Tabell 2.5 - Ärenden enligt 16 kapitlet 1 § SoL

Antal ärenden 2008	varav barn upp till 18 år	Antal ansökningar som beviljas	Antal ansökningar som avslås
5	3	3	2

Tabell 2.6 - Personal som arbetar med tillsyn, rådgivning, information och tillstånd inom de olika områdena

	Ekonomiskt bistånd	Missbruk	Barn och unga	Familjerätt	Äldreomsorg	Stöd och service till funktionshindrade
Antal personal	2	1	6	1	4	2
varav antal på heltid	0	0	0	0	2	1
varav antal mer än 50 procent	0	1	5	0	2	0

Mål 1: Länsstyrelserna ska tillse att socialtjänstens arbete bedrivs målinriktat, lagenligt samt med god kvalitet och framförhållning i planeringen. De brister och missförhållanden som påtalas i huvudmännens verksamhet ska åtgärdas enligt en tidsplan som beslutas och följs upp av länsstyrelsen.

Åtterrapporering 1

Länsstyrelserna ska, inom verksamhetstillsynen (ej individtillsynen), redovisa

- en sammanfattning av tre granskande tillsynsinsatser inom socialtjänstens område som under året bedömts ha gett goda effekter, dvs. lett till att brister eller missförhållanden åtgärdats,
- vilka konkreta effekter dessa tre tillsynsinsatser lett till och vilka åtgärder som vidtagits för att förhindra att bristerna uppstår på nytt, samt
- iakttagelser och bedömningar som gjorts i all tillsyn dels om olika personalkategoriernas kompetens, utbildning och utbildningsbehov, dels om personalkontinuiteten.

TRE TILLSYNSINSATSER SOM GETT BÄST EFFEKT**KVALITET OCH SÄKERHET I HEM FÖR VÅRD ELLER BOENDE (HVB) FÖR BARN OCH UNGA**

Länsstyrelsen har under åren 2006 till 2008 på uppdrag av regeringen genomfört strukturerad och operativ tillsyn av länets samtliga 20 enskilda och offentliga HVB för barn och unga. Målsättningen med tillsynen var att belysa och ytterst förbättra situationen för de placerade barnen och ungdomarna samt ge en bild på nationell nivå av dessa barns och ungdomars situation. I tillsynen uppmärksammades särskilt

- områden som behövde förbättras i syfte att åstadkomma förändring så att den enskilde får sina behov tillgodosedda,
- kunskapsluckor och behov av kompetensutveckling,
- områden som har stor betydelse för den enskildes rättssäkerhet och är viktiga för en nationellt likvärdig socialtjänst.

Tillsynen genomfördes i form av enkäter, besök i verksamheterna varvid akter granskades och intervjuer genomfördes med placerade barn och ungdomar, behandlingspersonal samt med föreståndaren och huvudmannen för verksamheten. Frågeställningarna i tillsynen ut-

gick från sex ansvarsområden; kvalitet, säkerhet, utbildning, delaktighet, hälsa samt känslomässiga och sociala behov.

Tillsynen visade att samarbetet med skolan fungerade bra och att barnen i de flesta fall får en skolundervisning som är anpassad efter deras behov. Även om det saknades rutiner kring hälso- och sjukvård uppmärksammar de flesta HVB barnens behov inom dessa områden.

Många HVB hade inslag av arbete med barnens identitetsutveckling, sociala uppträdande och förmåga att klara sig själva. I flera fall skedde inte insatserna på ett strukturerat sätt och var inte individuellt anpassade.

De flesta HVB har utvecklat delar till ett kvalitetssystem men kvalitetsarbetet bedrivs inte på ett systematiskt sätt. I många verksamheter fanns brister rörande personalens utbildning och erfarenhet, vilket innebar att delar av personalen inte kunde utföra arbetet i enlighet med de behandlingsmetoder som används i verksamheten. Det fanns påtagliga brister på flera behandlingshem när det gäller dokumentationen, särskilt rörande genomförandeplaner.

Många HVB saknade skriftliga rutiner för att förebygga, förhindra och åtgärda olika övergrepp mot barn. Flera HVB hade inte begärt utdrag ur både misstanke- och belastningsregister.

Det framgick sällan av dokumentationen hur barnen varit delaktiga i planeringen och uppföljningen av vården och det var vanligt att de inte kände till varför de var på behandlingshemmet.

Effekter

Länsstyrelsen har under 2008 gjort uppföljningar av tillsynen på 14 st HVB. I åtta av dessa har två uppföljningar genomförts. I de flesta fall har bristerna åtgärdats på ett tillfredsställande sätt. Huvudmännen har vidtagit eller planerat åtgärder som skapar förutsättningar för att få god kvalitet och säkerhet i verksamheterna vid berörda hem. I flera fall rör det sig om att rutiner har utvecklats för exempelvis hanteringen av registerkontroll av personal som anställs, av inskrivningsförfarandet, för att förebygga och förhindra sexuella övergrepp, samt fysisk och psykisk misshandel. Andra åtgärder som vidtagits för att förbättra kvaliteten i verksamheten rör personalens kompetens och dokumentationen.

Ett offentligt HVB som fått omfattande kritik av Länsstyrelsen för brister i verksamheten (dnr 701-16799-07) har numera lagt ned sin verksamhet. Ytterligare två offentliga verksamheter som inte uppfyllde kraven på kvalitet och säkerhet har avvecklats (dnr 701-16270-06 och 701-5124-07).

Enligt Länsstyrelsens bedömning är de åtgärder som huvudmännen vidtagit av sådan art att de bedöms förhindra att de påtalade bristerna uppstår på nytt.

VERKSAMHETEN VID ETT DEMENSBOENDE

Länsstyrelsen har, delvis tillsammans med Socialstyrelsens regionala tillsynsenhet, efter klagomål från en anhörig till en pensionär genomfört tillsyn av ett demensboende. Tillsynen genomfördes i form av telefonintervjuer med anhöriga, observation på plats av främst måltidssituationen samt intervjuer med olika personalkategorier. Ett oanmält nattbesök gjordes i verksamheten.

Vid tillsynen granskades bland annat personalens kompetens och bemötande, anhörigas roll och medverkan, måltidssituationen, aktivering och stimulering samt omvårdnad under såväl dagen som natten.

Tillsynen visade på ett antal brister i verksamheten. Målen och arbetsmetoderna var inte anpassade till den verksamhet som bedrevs och det gjordes ingen uppföljning av denna. Dörren till pensionärernas bostad låstes. Personaldimensioneringen under dygnets alla timmar behövde ses över. Måltidssituationen var stressig och personalen hann inte att tillräckligt uppmärksamma de pensionärer som var i behov av hjälp. Det saknades rutiner för hur man förbereder pensionärerna inför inflyttningen till boendet. Dessutom konstaterades att anhöriga inte var delaktiga i planering och uppföljning av genomförandet av insatser. Möjligheterna till individuell aktivering och stimulering utifrån vars och ens behov behövde förbättras. På boendet fanns det inga rutiner som var kända av personalen rörande hanteringen av extraordinära händelser som kan inträffa nattetid.

Effekter

Länsstyrelsen har genomfört uppföljning av den tidigare tillsynen. Uppföljningen visade att nämnden vidtagit omfattande åtgärder för att rätta till de påtalade bristerna. Temadag har genomförts för personalen kring mål och arbetsmetoder. All personal har nu kunskaper om vad som gäller beträffande låsning av dörrarna till pensionärernas bostäder. Förstärkning har genomförts av nattpersonalen. För att förändra måltidssituationen har schemaförändring genomförts samt viss personalförstärkning. Kommunens demensteam har konsulterats och i något fall har man gjort individuella lösningar.

Personalen har fått handledning och utbildning om etik och bemötande. Rutiner rörande förberedelser inför pensionärernas inflyttning har setts över. I samråd med anhöriga har genomförandeplaner upprättats för samtliga pensionärer. Den enskildes behov av aktivering och stimulering har beaktats. Anhöriga har gjorts mer delaktiga genom träffar och information. Rutiner för hantering av extraordinära händelser har tagits fram och genomgång av dessa görs med personalen. Länsstyrelsen anser att de vidtagna åtgärderna är av sådan art att de kan förhindra att de tidigare bristerna uppstår på nytt.

SOCIALTJÄNSTENS VERKSAMHET FÖR BARN OCH UNGA

Inom ramen för barnuppdraget har Länsstyrelsen genomfört en omfattande tillsyn av socialtjänstens verksamheter för barn och unga. I en kommun granskades bland annat hanteringen av anmälningar om barn som far illa samt hanteringen av vårdplaner, familjehemsärenden och familjehemsplaceringar.

Tillsynen genomfördes i form av granskning av inkomna anmälningar samt av akter. Vidare intervjuades tjänsteman på olika nivåer samt barn som var placerade i familjehem.

Tillsynen visade att anmälningarna om barn som far illa inte hanterades på ett sådant sätt att barnens behov av insatser från samhällets sida alltid blev utredda. Det förekom brister beträffande familjehemsvården. Barn placerades i familjehem utan erforderliga beslut. Familjehemmets förmåga att tillgodose barnets behov utreddes inte alltid och det saknades dokumentation om kontakter som tagits med den kommun där hemmet var beläget.

Effekter

Kommunen redovisade på begäran av Länsstyrelsen en plan över åtgärder för att säkra och utveckla kvaliteten inom verksamheten för barn och unga.

Länsstyrelsen har under året gjort uppföljningar av den genomförda tillsynen. Uppföljningarna visade att tillsynen rörande hanteringen av anmälningar gett goda effekter. Inkomna anmälningar hanterades i allmänhet med snabbhet och säkerhet. Kommunens motiveringar att inte inleda utredningar var rimliga. Upprättade rutiner för mottagande av anmälningar och förändringar i organisationen med en 1:e socialsekreterare, som i första hand hanterar anmälningar, bedöms vara åtgärder som förhindrar att bristerna uppstår på nytt.

Uppföljningen av den tidigare tillsynen av hanteringen av vårdplaner, familjehemsärenden och familjehemsplaceringar visade att de tidigare bristerna till största delen hade åtgärdats. Vårdplaner upprättades, familjehemmen utreddes i förhållande till barnets behov och beslut om familjehemsplaceringar fattades i enlighet med gällande lagstiftning.

Sammanfattningsvis har uppföljningarna visat att den genomförda tillsynen i kommunen gett effekter som kan förväntas bli bestående.

OLIKA PERSONALKATEGORIERS KOMPETENS, UTBILDNING OCH UTBILDNINGSBEHOV SAMT PERSONALKONTINUITETEN

Tillsynen inom äldreområdet har visat att samtliga kommuner har som målsättning att vårdpersonal som anställs tillsvidare ska lägst ha undersköterskeutbildning. I princip klarar man av att leva upp till denna målsättning. Möjligheter till kompetensutveckling inom olika områden erbjuds överlag. Personalen uppger i stor utsträckning att kommunerna är lyhörda för deras önskemål om kompetensutveckling. Arbetsledarna inom äldreomsorgen har genomgående en adekvat grundutbildning. Ett problem är att de ofta har ansvar för alltför stora arbetsgrupper.

Granskning av patrullverksamheten i tre av länets kommuner visade att såväl chefer som vårdpersonal hade adekvat utbildning för att utföra sina arbetsuppgifter. Personalomsättningen var låg och man lade upp arbetet så att det alltid skulle finnas van personal i tjänst vid semestrar och dylikt. Intervjuade pensionärer upplevde att de trots stora omvårdnadsbehov fick den hjälp de var i behov av och därmed kände sig trygga i sitt ordinära boende.

I maj 2008 undersökte Länsstyrelsen vilka kompetenshöjande insatser, med avseende på arbetet med våldsutsatta kvinnor, som socialnämndspolitiker, personal inom individ- och familjeomsorgen, inom funktionshindersområdet samt inom äldreomsorgen tagit del av under de senaste två åren. Undersökningen som genomfördes i enkätform visade att politiker i socialnämnderna i ringa eller ingen omfattning deltagit i kompetenshöjande insatser. Detsamma gällde för lednings- och handläggningspersonal inom funktionshinders- och äldreområdet medan personalen inom individ- och familjeomsorgen i större utsträckning deltagit i kompetenshöjande insatser.

Under 2008 har Länsstyrelsen genomfört tillsyn av handläggningen av barnavårdsanmälningar i fyra av länets kommuner varvid personalens kompetens och omsättning granskades. I tre av kommunerna var personalomsättningen hög. Många handläggare var nya, hade adekvat utbildning men saknade längre erfarenhet av de arbetsuppgifter de hade. Detsamma gällde för utredarna inom barn- och ungdomsområdet i en av dessa kommuner.

Tillsyn av familjehemsplaceringar i tre kommuner visade att handläggarna var unga och det var stor personalomsättning. Personalkontinuiteten var bättre bland de personer som rekryterade familjehem.

I tre öppenvårdsverksamheter för barn och unga som granskats konstaterade Länsstyrelsen att personalen var välutbildade, ofta hade genomgått påbyggnadsutbildningar och hade lång erfarenhet inom sitt verksamhetsområde. Personalkontinuiteten var god.

Länsstyrelsens granskning av 20 st HVB för barn och unga inom ramen för regeringens barnuppdrag visade att det i många verksamheter fanns brister i när det gäller personalens utbildning och erfarenhet. I vissa verksamheter var merparten av personalen timanställd vilket påverkar kontinuiteten negativt. Det var få HVB som hade en plan för personalens kompetensutveckling. Däremot genomförde flertalet HVB fortbildning i olika omfattning för personalen.

Länsstyrelsen har granskat personalens kompetens inom enskild verksamhet som vänder sig till målgruppen personer med psykisk funktionsnedsättning. Granskningen har omfattat fyra HVB-verksamheter och åtta verksamheter med tillstånd till bostad med särskild service och/eller hem för viss annan heldygnsvård. Inom HVB-verksamheterna saknade ingen av omsorgspersonalen grundläggande utbildning inom området. Omkring 60% av personalen hade utbildning till undersköterska/skötare och cirka 30% till behandlingsassistent. Några var sjuksköterskor, ett par social- eller psykopedagoger och ett fåtal hade vårdbiträdesutbildning.

Inom de åtta verksamheterna med tillstånd till bostad med särskild service och/eller hem för viss annan heldygnsvård hade 70% utbildning till undersköterska/skötare, 15% hade vårdbiträdesutbildning och 10% sjuksköterskeutbildning. För övrigt saknade två av personalen utbildning inom omsorgsområdet, tre var arbetsterapeuter och två var utbildade behandlingsassistenter.

Enligt Länsstyrelsens bedömning har personalen i de granskade verksamheterna en god grundläggande utbildning för arbete med målgruppen personer med psykisk funktionsnedsättning.

Mål 2: Samverkan mellan länsstyrelserna och Socialstyrelsen samt mellan länsstyrelserna ska leda till ökad samordning av tillsynen över socialtjänsten och hälso- och sjukvården samt till att tillsynen bedrivs på ett mer likvärdigt sätt över hela landet.

Återrapportering 2

Länsstyrelserna ska redovisa

- inom vilka områden som tillsynen har samordnats med tillsynen av hälso- och sjukvården,
- i vilken omfattning tillsynen har samordnats med tillsynen av hälso- och sjukvården under året,
- insatser som genomförts för att tillsynen ska bli mer likvärdig över landet, till exempel inom vilka områden och i vilken utsträckning gemensamt framtagna bedömningskriterier använts, samt
- insatser som genomförts för att skapa en mer likvärdig hantering och bedömning av särskilda avgifter (så kallade sanktionsavgifter).

OMRÅDEN DÄR TILLSYNNEN SAMORDNATS MED TILLSYNNEN AV HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN

De områden där tillsynen samordnats med RT-enhetens tillsyn av hälso- och sjukvården är missbruksområdet, äldreområdet samt funktionshindersområdet.

OMFATTNINGEN AV SAMORDNINGEN AV TILLSYVEN MED HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN

Den samordnade tillsynen inom missbruksområdet har hittills utgjorts av förberedelser av tillsynen av missbruks- och beroendevården som huvudsakligen kommer att genomföras under 2009 och 2010. Inom äldreområdet har samordnad tillsyn genomförts i fyra äldreboenden i länet. Inom funktionshindersområdet har den samordnade tillsynen bestått av tillsyn av en enskild verksamhet för personer med psykisk funktionsnedsättning.

INSATSER FÖR ATT TILLSYVEN SKA BLI MER LIKVÄRDIG ÖVER LANDET

Samliga länsstyrelser arbetar sedan 2007 med projektet Social Samverkan Sverige som syftar till att utveckla den sociala tillsynen. Projektet fokuserar på fyra stora utvecklingsområden:

- Samsyn kring begrepp och definitioner
- Kompetensutveckling och system för erfarenhetsutbyte
- Standardisering kring metoder och dokument
- Gemensamma kvalitetssystem för tillsynsverksamheten inklusive gemensamma dokumentmallar

Projektet har tagit fram struktur för erfarenhetsutbyte, modell för val av metod vid verksamhetstillsyn, egenutvärdering av tillsynsmetod, beslutsformuleringar, definition av brist, kritik och allvarlig kritik, utformning av beslut samt texter till en metodbok. Vidare har en introduktionsutbildning för socialkonsulenter i tillsyn utarbetats i projektet. Samtliga personal som arbetar med tillsyn kommer att genomgå utbildningen under två dagar i mars 2009.

Regeringsuppdraget **Förstärkt tillsyn av socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld** genomförs som ett nationellt projekt i Samverkansgruppens regi. Ett antal nationella bedömningskriterier har tagits fram vilka används av länsstyrelserna i den nationella tillsynen.

Regeringsuppdraget **att öka antalet tillsynsinsatser samt utveckla tillsynen av missbruks- och beroendevården 2008-2010** genomförs som ett nationellt projekt i Samverkansgruppens regi. En arbetsgrupp har utsetts av länsstyrelserna vilken har tagit fram en projektplan för uppdragets genomförande. Ett antal nyckelfrågor som ska besvaras av samtliga länsstyrelser har utarbetats för att göra tillsynen likvärdig över hela landet.

Uppdrag 3 (handikappolitik) i regleringsbrevet för 2008 rörande individuella planer genomförs i samverkan mellan samtliga länsstyrelser. En nationell arbetsgrupp har tillsatts som utarbetat en projektplan för uppdragets genomförande. Genomförandet av uppdraget pågår.

Länsstyrelserna har tillsammans med Socialstyrelsen utarbetat **Nationella bedömningskriterier för tillsyn av kvalitet och rättssäkerhet inom äldreomsorgen**.

Länsstyrelserna har tillsammans med Socialstyrelsen tagit fram bedömningskriterier och mallar för genomförande av tillsyn av HVB för barn samt för barn och familjer. Tillsyn över dessa verksamheter har slutförts under 2008. Arbetet med framtagande av två gemensamma rapporter pågår.

Länsstyrelserna och Socialstyrelsen har påbörjat arbetet med regeringsuppdraget angående förstärkt tillsyn av kommunernas insatser till personer med psykisk funktionsnedsättning. En arbetsgrupp är utsedd och framtagande av projektplan pågår.

Uppdrag 4 (äldrepolitik) i regleringsbrevet för 2008 genomförs i samverkan med samtliga länsstyrelser där en arbetsgrupp har utsetts vilken tagit fram en projektplan för arbetet som pågår.

INSATSER FÖR ATT SKAPA EN MER LIKVÄRDIG HANTERING OCH BEDÖMNING AV SÄRSKILDA AVGIFTER

Länsstyrelserna har tagit fram gemensamma rutiner för handläggning av särskild avgift (sanktionsavgift) enligt 28 a – 28 h §§ LSS samt enligt 16 kap. 6 f, g och h §§ SoL.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har ansökt om särskild avgift för 18 ej verkställda beslut rörande kontaktfamilj och 22 ej verkställda beslut rörande kontaktperson. Länsrätten har bifallit samtliga ansökningar. I de fall kommunerna överklagat domen till Kammarrätten och där dom har avkunnats har inte Kammarrätten bifallit kommunernas överklagan. En kammarrättsdom om ej verkställt beslut rörande kontaktperson har överklagats till Regeringsrätten som beviljat prövningstillstånd. Kammarrätten i Jönköping har nu på en kommuns begäran uppskjutit meddelande av dom i fem mål i avvaktan på Regeringsrättens dom.

Mål 3: Den operativa tillsynen inom missbruksområdet ska öka jämfört med 2007.

Åtterrapporing 3

Länsstyrelsen ska redovisa vad som gjorts för att uppnå målet.

TILLSYNSINSATSER INOM MISSBRUKSOMRÅDET

Länsstyrelsens insatser inom missbruksområdet har huvudsakligen utgjorts av planering av genomförandet av regeringsuppdraget att öka antalet tillsynsinsatser samt utveckla tillsynen av missbruks- och beroendevården 2008-2010. Då även Socialstyrelsen har fått uppdrag inom området har en gemensam arbetsorganisation tagits fram. Länsstyrelsen i Jönköpings län är representerad i den länsstyrelsegemensamma arbetsgrupp som inrättats för planering av uppdraget. En projektplan för genomförandet av uppdraget har tagits fram.

Länsstyrelsen har anordnat en hearing om missbrukarvården för brukarorganisationerna i länet. Vid denna lämnades information om regeringsuppdraget och organisationerna fick lämna synpunkter på inom vilka områden av missbruks- och beroendevården som de största bristerna finns.

Tillsynen inom ramen för regeringsuppdraget har påbörjats genom tillsyn av ett hem för vård eller boende för personer med missbruksproblem.

Mål 4: Länsstyrelserna ska se till att den kommunala tillsynen enligt såväl alkohollagen (1994:1738) som tobakslagen (1993:581) skärps och därigenom bidrar till en ökad samordning i tillsynen enligt dessa två lagar. Länsstyrelsernas samarbete med Statens folkhälsoinstitut (FHI) ska utvecklas.

Återrapportering 4

Länsstyrelserna skall redovisa hur de har arbetat med att utveckla

- metoder för samordning av tillsynen enligt alkohollagen (1994:1738) och tobakslagen (1993:581).

Länsstyrelserna i sydlänen beslutade vid ett möte den 26 februari 2008 att genomföra ett gemensamt projekt för att utveckla metoder för samordning av tillsynen enligt tobaks- och alkohollagen. Tanken var bland annat att utveckla **VisaLeg.nu – metod för kontroll vid försäljning av öl och tobak**, ett material som tagits fram av Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Statens Folkhälsoinstitut (FHI) visade intresse för detta arbete och ett par möten genomfördes tillsammans med länsstyrelserna i sydlänen och FHI. FHI tog på sig ansvaret för framtagandet av ett material som ska ligga till grund för utvecklingen av metoder för samordning av tillsynen, vilket hittills inte har skett.

Återrapportering

Vidare skall länsstyrelserna redovisa hur tillsynen avseende tobakslagens bestämmelser om handel med mera och särskilt dess regler om 18 års åldersgräns för inköp av tobaksvaror har genomförts.

På grund av resursbrist har Länsstyrelsen inte genomfört någon tillsyn.

Återrapportering

Vidare skall länsstyrelserna redovisa hur länsstyrelserna har utövat tillsyn avseende tobakslagens bestämmelser i övrigt, hur länsstyrelserna följt kommunernas verksamhet och biträtt med information och stöd

Rådande rökförbud på serveringsställen accepteras av flertalet krögare och besökare enligt uppgift från miljö- och hälsoskyddskontoren i länet. De problem som rapporteras gäller rökning på allmän plats utanför serveringsställen (ordningsfråga och nedskräpning) samt i vissa fall tobaksrökning på uteserveringar. Någon särskild tillsyn av kommunernas verksamhet har inte bedömts vara befogad.

Länsstyrelsen har gett råd till kommunerna vid några förfrågningar från dessa. Vid ett möte med kommunernas handläggare har informationsmaterial rörande tobak delats ut.

Återrapportering

Vidare skall länsstyrelserna redovisa hur länsstyrelserna har utövat tillsyn avseende alkohollagens bestämmelser.

Länsstyrelsen har granskat handläggningen av serveringstillstånd i fem av länets kommuner, Aneby, Eksjö, Gislaved, Gnosjö och Habo. Tillsynen har genomförts i form av aktgranskning utifrån en i förväg upprättad checklista.

I övrigt har tillsynen utgjorts av främjande och förebyggande verksamhet i form av tre träffar med kommunernas alkoholhandläggare. Vid ett par av dessa träffar har aktuella domar rörande serveringsfrågor tagits upp.

Länsstyrelsen har tillsammans med Polismyndigheten genomfört tillsynsutbildning. Vid denna tillsyn deltog förutom poliser kommunernas alkoholhandläggare.

Återrapportering

Vidare skall länsstyrelserna redovisa hur länsstyrelserna bistått kommunerna med råd om hur de kan höja medvetenheten om och uppmärksamma tillståndshavare på att överträdelser av gällande lagar mot diskriminering kan leda till indragning av serveringstillståndet.

Under 2007 påtalade Länsstyrelsen vid två träffar för kommunernas alkoholhandläggare vikten av att uppmärksamma bestämmelserna om diskriminering vid såväl tillståndsgivning som i tillsynen vilket redovisades i årsredovisningen för 2007. Under 2008 har inga aktiviteter vidtagits inom området.

Återrapportering

Vidare skall länsstyrelserna redovisa om och i vilken utsträckning kommunerna beaktar lagar mot diskriminering vid såväl lämplighetsprövning som tillsyn av serveringstillstånd.

Länsstyrelsens granskning av handläggning av serveringstillstånd har inte visat att kommunerna uppmärksammar lagar mot diskriminering vid tillståndsgivning.

Återrapportering

Vidare skall länsstyrelserna redovisa vilka åtgärder som har vidtagits för att införa riktlinjer för egentillsynsprogram för detaljhandel med, eller servering av, öl.

På grund av resursbrist har Länsstyrelsen inte vidtagit några åtgärder.

Mål 5: Länsstyrelserna ska verka för att metoden Ansvarsfull Alkoholservering eller annan likvärdig evidensbaserad metod sprids i kommunerna i respektive län så att arbetet ska kunna ingå i kommunernas ordinarie arbete.

Återrapportering 5

Länsstyrelserna ska redovisa

- hur de har arbetat för att stödja kommunerna i arbetet med att införa metoden Ansvarsfull Alkoholservering, eller annan likvärdig evidensbaserad metod,
- vilka kommuner som arbetar med metoden, samt
- vilka av dessa som har integrerat arbetet i den ordinarie strukturen.

STÖD TILL KOMMUNERNA FÖR ATT STÖDJA ARBETET MED ATT INFÖR METODEN ANSVARSFULL ALKOHOLSERVERING

Under året har Länsstyrelsen anordnat två nätverksträffar, en utbildning och ett internat för kommunernas alkoholhandläggare. Utbildningen genomfördes tillsammans med polismyndigheten i Jönköpings län och rörde tillsyn. Samtliga träffar genomfördes tillsammans med Länsstyrelsens alkoholhandläggare. En av träffarna hade temat samverkan, med en föreläsare som föreläste om detta ämne. Utöver dessa aktiviteter har kommunikation skett med de kommunala alkoholhandläggarna genom telefonsamtal, e-post och fyra kommunbesök.

KOMMUNER SOM ARBETAR MED METODEN

Samtliga kommuner i länet har under året fortsatt arbetet med Ansvarsfull alkoholserving i olika grad. Alla kommuner erbjuder utbildning i Ansvarsfull alkoholserving. Däremot finns det inga samverkansgrupper kring metoden i någon av kommunerna/kommundelarna.

KOMMUNER SOM INTEGRERAT ARBETET I DEN ORDINARIE STRUKTUREN

I kommunerna Aneby, Eksjö, Gislaved, Gnosjö, Nässjö, Sävsjö, Tranås, Vaggeryd och Värnamo har det sedan tidigare funnits politiska beslut om att metoden Ansvarsfull alkoholserving ska tillämpas. Under året har Jönköping, Vetlanda och Habo fattat politiska beslut att metoden ska användas genom nämndsbeslut eller att en generell alkohol- och drogpolicy antagits i fullmäktige. I Mullsjö kommun finns inget politiskt beslut, men metoden används ändå.

Verksamhetsgren Miljötillsyn

Tabell 2.7 - Tillsyn inom Naturvård och miljöskydd

Sakområde och del av sakområde	Antal tillsynsobjekt i länet ¹	Antal tillsynsobjekt som varit föremål för tillsyn	Antal tillsynsobjekt med allvarliga brister som inte åtgärdats ²
Naturvård och miljöskydd totalt (5)			
varav tillsyn av områdesskydd (515)	a)	8 ^{b)}	2 ^{c)}
varav tillsyn av vattenskyddsområden (516)	87	Cirka 60	
varav tillsyn av dispenser och tillstånd avseende områdesskydd (526)	1308 ^{d)}		
varav tillsyn av skydd för djur- och växtarter (527)	9 ^{e)}		
varav tillsyn av övrig prövning avseende naturskydd (528)	126 ^{f)}		
varav tillsyn av vattenverksamhet (535)	1500 ^{g)}	24 ^{h)}	2 ⁱ⁾
varav tillsyn av miljöfarlig verksamhet, inkl tåkter (555)	256 varav 98 tåkter	83, varav 22 tillsynsbesök avser slutbesiktning på tåkter som inte längre är i drift	
varav tillsyn av kemiska produkter och biotekniska organismer (565)	j)	Se ovan	
varav tillsyn av avfall och producentansvar (566)	j)	Se ovan	
varav tillsyn av övrigt miljö- och hälsoskydd (567)	-	-	
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	Cirka 600 ^{k)}	31	
Summa			

Definitioner till tabell 2.7

¹ med tillsynsobjekt avses verksamheter, produkter eller anläggningar, dvs. de enheter som är föremålet för tillsyn enligt av staten fastställda normer. I de fall där tillsyn görs över andra tillsynsorgan (vanligtvis kommuner) kan tillsynsobjekt avse kommun. I övriga fall skall tillsynsobjekt EJ avse kommun eller kommundel, då denna är att betrakta som objektansvarig, dvs. den som ansvarar för att tillsynsobjektet uppfyller statens krav.

² brister som återrapporteras i tabellen skall avse brister i tillsynen där Länsstyrelsen beslutat förelägga om rättelse.

Kommentar:

- I redovisningen av antalet tillsynsobjekt har exkluderats strandskyddsområden samt de generella biotopskyddsområden.
- Redovisningen avser antalet tillsynsärenden som avslutats under 2008. Löpande tillsyn av nationalpark/naturreservat förekommer inom reservatsförvaltningen.
- Redovisningen avser ärenden där Länsstyrelsen förelagt om rättelse enligt miljöbalken.
- Tillsynsobjekt i redovisningen avser meddelade dispenser under år 1999-2008, sakområde 521 (utsökning via Diabas). I redovisningen ingår även meddelade strandskyddsdispenser från kommunerna.
- Tillsynsobjekt avser verksamhetsutövare med tillstånd enligt artskyddsförordningen.
- Tillsynsobjekt avser meddelade dispenser under år 1999-2008, sakområde 523 (utsökning via Diabas).
- Tillsynsobjekt avser dammar, vattenuttag, broar, utfyllnader samt markavvattning.
- Avser diarietförda ärenden på 535
- Avser meddelade förelägganden
- Tillsyn sker i anslutning till miljöfarliga verksamheter som Länsstyrelsen är tillsynsansvariga över. Övrigt tillsyn sker av kommunernas miljö- och hälsoskydds nämnder
- Verksamhetsregistret är inte uppdaterat efter naturvårdsverkets rekommendation gällande tolkning av tillsynsmyndighet

Mål 1: Länsstyrelsernas tillsynsarbete ska bidra till att nå miljö kvalitetsmålen och till att miljöskador inte uppkommer. Genom en effektiv tillsynsvägledning ska länsstyrelserna förbättra förutsättningarna för det operativa tillsynsarbetet hos kommunerna. Länsstyrelserna ska i samråd med kommunerna bidra till genomförandet av Naturvårdsverkets vägledningsplan (Naturvårdsverket, dnr 190-1891-06 Rt). Senast den 31 december 2008 ska det finnas en plan för länsstyrelsens tillsynsvägledning för år 2009–2012 för att förbättra miljöbalkens tillämpning hos kommuner och länsstyrelser. Arbetet med tillsynsvägledning ska bland annat ske genom regional miljösamverkan.

Återrapportering 1

Länsstyrelserna ska redovisa på vilket sätt man har bidragit till genomförandet av Naturvårdsverkets vägledningsplan.

Länsstyrelsen har tagit del av Naturvårdsverkets vägledningsplan inför antagande av den egna regionala tillsynsvägledningsplanen för åren 2009-2012. Vidare hänvisar Länsstyrelsen till Naturvårdsverkets webbplats vid frågor som enligt tillsynsvägledningsplanen är föremål för central vägledning. I övrigt har Länsstyrelsen inte vidtagit några åtgärder för att ”bidra till genomförandet av Naturvårdsverkets vägledningsplan”.

Återrapportering

Länsstyrelserna ska redovisa eventuella brister i den operativa tillsynen som kunnat identifieras och vilka vägledningsbehov som iakttagits.

Länsstyrelsen har i samband med kommunbesök och handläggartreffar identifierat följande brister i den operativa tillsynen hos länets kommuner:

- Samtliga kommuner uppvisar en resursbrist (en till fyra tjänster) i förhållande till behovet av tillsyn enligt miljöbalken. Brister föreligger såväl inom tillsyn av miljöfarlig verksamhet, förorenade områden och hälsoskydd som inom tillsyn av avfall och kemiska produkter.
- Resurserna för egeninitierad tillsyn är mycket begränsade. I många kommuner sker endast händelsestyrd tillsyn.
- Förekomsten av produkttillsyn (import, tillverkning, märkning, överlåtelse) gällande kemiska produkter är låg.
- Förekomsten av tillsyn gällande avfallstransporter är, med undantag av kontroll av transportdokument, mer eller mindre obefintlig.
- Kunskapen om hur Reach-förordningen inverkar på den operativa tillsynen är låg.
- Kunskapen om hur vattendirektivet och kommande åtgärdsprogram inverkar på den operativa tillsynen är låg.
- Förekomsten av riktad tillsyn inom vattenskyddsområden är låg.
- Många kommuner har behov av kompetensutveckling vad gäller tillsyn, inkl. slutbesiktning av täkter. Detta gäller främst frågor kopplade till natur- och kulturmiljön, hydrologi etc..
- Många kommuner har behov av kompetensutveckling gällande tillsyn av energianläggningar (förbränningsteknik) och vindkraft (landskapspåverkan).

I samband med framtagande av Länsstyrelsens tillsynsvägledningsplan för åren 2009-2012 fick kommunerna möjlighet att framföra önskemål om och behov av tillsynsvägledning.

Återrapportering

Länsstyrelserna ska redovisa hur man bedömer att de brister och behov som identifierats bör åtgärdas.

Länsstyrelsens avsatta resurser för tillsynsvägledning motsvarar inte kommunernas behov, varför alla brister och behov som identifierats inte kommer att kunna åtgärdas. Vissa brister

och behov som identifierats ingår i Länsstyrelsens tillsynsvägledningsplan för 2009-2012. Andra kommer att hanteras inom ramen för Miljösamverkan f:s verksamhetsplan för 2009.

Branschspecifik kompetensutbildning (processteknik, reningsteknik, riskbaserade skyddsåtgärder etc..) och fortbildning av miljöskyddshandläggare i frågor gällande till exempel tillsynsmetodik, lagstiftning, praxis, ny teknik (BAT), lämpliga begränsningsvärden med mera bör vara en fråga för de centrala myndigheterna och Tillsyns- och föreskriftsrådet (TOFR) att hantera.

Åtterrapporering

Länsstyrelserna ska redovisa sina tillsynsvägledningsplaner för år 2009–2012.

Länsstyrelsens tillsynsvägledningsplan med tillhörande aktivitetsplan för åren 2009-2012 har utarbetats av representanter för Länsstyrelsens funktioner Miljöskydd, Föreordnade områden, Naturtillsyn, Områdesskötsel och Lantbruksrådgivning. Inför upprättade av den regionala tillsynsvägledningsplanen har länets kommuner erbjudits möjlighet att framföra sina behov av tillsynsvägledning. Elva av länets tretton kommuner har deltagit i processen. Kommunernas behov har sammanställts och ligger tillsammans med Länsstyrelsens egna prioriteringar till grund för tillsynsvägledningsplanen. Innan antagande av planen har den skickats på remiss till kommunernas miljö- och hälsoskyddskontor som beretts möjligheter att inkomma med synpunkter på Länsstyrelsens prioriteringar. Tillsynsvägledningsplanen upptar Länsstyrelsens tillsynsvägledning enligt miljöbalken, däremot omfattar planen inte tillsynsvägledning enligt livsmedelslagen, smittskyddslagen, lag om skydd mot olyckor etc..

Tillsynsvägledningsplanen utgår från de nuvarande resurser som Länsstyrelsens avsatt för tillsynsvägledning. Det innebär att ett flertal av de behov som framförts av kommunerna inte har varit möjliga att beakta. Av samma skäl har utbildningar och samordnade tillsynsprojekt inte kunnat prioriteras i den utsträckning som vissa kommuner efterfrågat. Tillsynsvägledning kommer främst att ske genom stöd och råd publicerad på Länsstyrelsens webbplats eller genom särskilda informationsutskick samt genom olika handläggartäffar.

Tillsynsvägledningsplanen upptar samordnade tillsynsprojekt, stöd och råd, utbildning, handläggartäffar, uppföljning och utvärdering samt åtalssamverkan. I de fall Länsstyrelsens planerade aktiviteter sammanfaller med projekt inom Miljösamverkan f framgår det av tillsynsvägledningsplanen. Likaså framgår aktivitetens koppling till miljömål och eventuella åtgärdsprogram.

Länsstyrelsen har avsiktligt valt att fokusera tillsynsaktiviteter till 2009 för att det inför kommande år ska finnas utrymme att planera in nya aktiviteter som för närvarande inte kan förutses. För att tillsynsvägledningsplanen ska utgöra ett levande dokument avser Länsstyrelsen att genomföra en årlig översyn och revidering av planen inför varje nytt verksamhetsår. Om möjligt kommer revideringen att ske innan halvårsskiftet. Revidering av aktivitetsplanen kommer att ske med hänsyn till de centrala myndigheternas tillsynsvägledningsplaner, verksamhetsplan för Miljösamverkan f och väntade lagändringar.

Åtterrapporering

Länsstyrelserna ska redovisa hur den regionala miljösamverkan har bedrivits. Tillsynsverksamheten ska kommenteras mot bakgrund av redovisningen i bilaga 3 (tabell 2.7) och i relation till tillsynsplanen.

Inom Jönköpings län sker regional miljösamverkan inom Miljösamverkan f, som finansieras av kommunerna i Jönköpings län (ej Aneby kommun) och Länsstyrelsen. En styrgrupp

bestående av tre kommunrepresentanter och en representant från Länsstyrelsen tar beslut om verksamhetsplanen, som i mycket utgår från kommunernas behov och framförda önskemål. Miljösamverkan f har tillgång till två projektledare om vardera 50 %. Den ena projektledare är lokaliserad till Länsstyrelsen i Jönköping. Den andra sitter i Vetlanda kommun.

Information om genomförda, pågående och planerade projekt inom Miljösamverkan f finns på webbplatsen: www.miljosamverkanf.se. Vissa aktiviteter i Länsstyrelsens tillsynsvägledningsplan genomförs i nära samarbete med Miljösamverkan f. Detta gäller främst arrangemang av olika utbildningar, samverkan kring en effektivare hantering av miljöbrott och framtagande av informationsmaterial.

Återrapportering

Vidare ska länsstyrelserna ska redovisa på vilket sätt miljömålen inverkar på planeringen och genomförandet av tillsynen och tillsynsvägledningen.

Länsstyrelsens tillsynsplan utgår från respektive tillsynsområde. Tillsynsplanen har en koppling till miljömål, omgivningens sårbarhet, risker förenade med verksamheten och erfarenhet av verksamhetsutövarens egenkontroll. Även av Länsstyrelsens tillsynsvägledningsplan framgår om aktiviteten har koppling till miljömål och eventuella åtgärdsprogram.

Återrapportering

Länsstyrelserna ska redovisa viktiga insatser i vägledande syfte och effekter av tillsynsarbetet i övrigt,

Under året har tillsynsvägledning skett muntligt avseende enskilda ärenden och frågeställningar. Vägledande skrivelser rörande bland annat avslutning av timmerupplag, hantering av brandfarliga gaser och vätskor på bensinstationer, energikartläggning, avfallstrender, enskilda avlopp och lagen om allmänna vattentjänster, miljökrav vid byggverksamhet, anmälan av anordning för rening av dagvatten samt erfarenheter av kommunala dagvattendammar, information om naturolyckor har skickats till kommunerna. En handläggartärf har genomförts där vägledning skett rörande bland annat vindkraft, energikartläggning, kemikaliefrågor, nyheter inom miljölagstiftningen, VA-lagen och juridiska frågor i handläggning av tillsynsärenden. Kommunbesök av granskande och uppföljande karaktär har genomförts i tre kommuner. Vid dessa besök granskades tillsyn av förorenade områden och hantering av anmälningsärenden.

Återrapportering

Länsstyrelserna ska redovisa vilka tillsynsvägledningsinsatser som har föranletts av den nya bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Inledningsvis bestod Länsstyrelsens arbete mestadels av att svara på kommunernas frågor om nya verksamhetskoder, definitioner, klassning och indelning av olika verksamheter, avgifter för prövning och tillsyn etc.. För att vägledningen skulle bli så likartat som möjligt tog miljövardsdirektörerna i Stockholm, Västra Götaland, Skåne och Jönköping initiativ till att skapa en share-point på länsstyrelsernas intranät. På share-pointen fanns möjlighet för miljöskyddshandläggare inom länsstyrelserna att lägga ut egna eller kommunernas frågor om klassningar, definitioner etc.. Efter en tid av diskussion tog berörda miljövardsdirektörer ställning i frågan, ibland med hjälp av Naturvårdsverket. Rekommendationerna publicerades på share-pointen.

Allt eftersom uppkom flera frågor från verksamhetsutövarna i länet. Inför 2007 års miljörapportering och lämnande av produktionsuppgifter (det senare gäller enbart täkter) upp-

kom ett stort behov av att informera verksamhetsutövare om gällande övergångsbestämmelser, dvs. vilka verksamheter som måste respektive inte längre behöver inkomma med miljörapport. Därefter följde en tid av frågor och information gällande fördelar och nackdelar med att behålla det gamla tillstånd samt möjligheten att återkalla tillstånd enligt 24 kap. miljöbalken.

Inom vissa branscher bedömdes det nödvändigt att skicka ut enkäter för att kunna klassa verksamheterna. Förutom beslut om omklassning av egna tillsynsobjekt har Länsstyrelsen även varit involverad i kommunernas beslut om omklassning av verksamheter. Detta dels mot bakgrund av att alla tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter administreras via EMIR och TDS, dels mot bakgrund av att Länsstyrelsen inför beslut om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken måste veta hur kommunen klassar sina delegerade tillsynsobjekt. Dessutom har Länsstyrelsen erhållit frågor från Miljöskade- och saneringsförsäkringen gällande klassning av verksamheterna.

Den nya bilagan till förordningen föranledde även Länsstyrelsen att intensifiera informationen till de verksamhetsutövare som ännu saknar tillstånd och som enligt övergångsbestämmelserna skulle inkomma med ansökan och miljökonsekvensbeskrivning innan utgången av juni 2008. Då många verksamhetsutövare avvaktade med att påbörja sitt prövningsförfarande till dess att de visste om de fortsatt var tillståndspliktiga, innebar våren 2008 att ett stort antal samrådsmöten och beslut om betydande miljöpåverkan skulle genomföras. Den ökade arbetsbelastningen fick till följd att stora delar av den ordinarie verksamheten blev lidande.

Nya övergångsbestämmelser avseende tillsyns- och prövningsavgifter har också medfört en ökad arbetsbelastning.

Till följd av ändringarna i bilagan till förordningen har Länsstyrelsen även uppmanat länets kommuner att ansöka om förnyad delegation för den operativa tillsynen enligt miljöbalken. Så har även skett vilket innebär att samtliga kommuner i länet, med undantag av Sävsjö kommun, har erhållit nya beslut med uppdaterade villkor för tillsynsövertagandet.

Slutligen kan konstateras att förändringarna i bilagan till förordningen har inneburit att antalet tillståndspliktiga verksamheter i Jönköpings län har minskat från 469 till 388 stycken (inklusive täkter). Länsstyrelsen finner det vara tveksamt om förändringarna har gett upphov till önskvärda regelförenklingar. Däremot kan konstateras att myndigheternas kostnader för det administrativa arbete som uppkommer till följd av beslut om förändringar av klassningen av miljöfarliga verksamheter är betydande.

Åtterrapporering

Länsstyrelserna ska redovisa insatser för att verksamhetsutövarna ska iakttä Naturvårdsverkets föreskrifter avseende avloppsreningsverk för att minska kväveutsläpp, samt resultaten av dessa insatser.

Länsstyrelsen har uppmärksammat kommunerna på föreskriften i samband med periodisk undersökning av tillståndspliktiga avloppsreningsverk. Även i samband med omprövning av ett antal avloppsreningsverk har verksamhetsutövarna uppmärksamats på föreskrifterna.

Mål 2: Länsstyrelserna ska inom sitt verksamhetsområde ta initiativ till omprövning av tillstånd för att se till att villkoren för miljöfarliga verksamheter är anpassade till miljöbalkens krav. Alla tillstånd som meddelats med stöd av miljöskyddslagen (1969:387) ska, om de är av särskild betydelse ur miljösynpunkt, vara anpassade till miljöbalkens krav senast 2009 och i övrigt senast 2015.

Återrapportering 2

Länsstyrelserna ska redovisa genomförda insatser och effekter av omprövningsarbetet i enlighet med regeringsbeslut den 13 juli 2006, Förtydliganden av redovisningskrav för arbetet med att anpassa gamla miljötillstånd till miljöbalkens krav (dnr M2006/3074/R-M2006/3094/R). Redovisningen ska även beskriva vilka prioriteringar som gjorts.

OMPRÖVNING AV ÄLDRE TILLSTÅND FÖR MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Under år 2008 har Länsstyrelsen initierat eller deltagit i totalt 70 prövningsprocesser avseende tillstånd till miljöfarlig verksamhet, varav 23 beslut avser tillstånd till ny och/eller utökad verksamhet. Därtill kommer ett 40-tal samråd, nio överklaganden och 27 beslut om komplettering av tillståndsansökan.

Länsstyrelsen har med anledning av förordningen (2004:989) om översyn av vissa miljöfarliga verksamheter, den s.k. IPPC-förordningen, initierat omprövning av:

- två ansökningar om omprövning av villkor för A-objekt (pappersmassabruken i Nyboholm och Pauliström)

Miljöprövningsdelegationen har med anledning av samma förordning handlagt:

- tre ansökningar om omprövning av villkor som Länsstyrelsen initierat (Ytbehandling AB Åviken, Anderstorps motorbana, Eksjö ARV), samt
- en ansökan om omprövning av villkor som en kommun initierat (Swedecote AB).

Prioritering har skett avseende omprövning av IPPC-anläggningar. I övrigt sker omprövning av tillstånd för miljöfarliga verksamheter i den takt som företagen själva initierar omprövning av sin verksamhet. I dessa fall sker omprövning primärt utifrån näringslivets behov av ökade produktionsmängder, införande av nya processer etc.. Miljöprövningsdelegationen ställer härvid krav på införande av bästa tillgänglig teknik, energi- och resurshushållning, riskanalys, utsläppskontroll, dokumenterade produktval vid användning av farliga kemiska ämnen samt krav på efterbehandling av förorenade områden vid avslutad verksamhet med mera

I Jönköpings län finns cirka 200 miljöfarliga verksamheter (industriell verksamhet) med äldre tillstånd enligt miljöskyddslagen. Bland dessa ingår även C-objekt, dvs. verksamheter som frivilligt ansökt om tillstånd, av tillsynsmyndigheten förelagts om att söka tillstånd eller verksamheter som inte längre bedriver tillståndspliktig verksamhet. Under året har cirka tio miljöbalkstillstånd meddelats där tidigare miljöskyddslagstillstånd gällt (det nya tillståndet ersätter gammalt tillstånd). Vid prövning av ändringstillstånd meddelas vanligtvis tidsbegränsade ändringstillstånd om grundtillståndet är meddelat med stöd av miljöskyddslagen.

46 täkter omfattas av äldre tillstånd meddelade med stöd av naturvårdslagen, varav fyra täkter ännu är aktiva. Eftersom de kvarvarande tillstånden är tidsbegränsade, längst t.o.m. den 31 december 2009, är det inte aktuellt med omprövning av tillstånden. Länsstyrelsen finner det mera angeläget att efterbehandla avslutade täkter. 42 täkter saknar tillstånd och måste alltså efterbehandla täktområdet eller ansöka om nytt tillstånd enligt miljöbalken för fortsatt verksamhet.

Länsstyrelsen bedömer det inte vara möjligt att klara regleringsbrevets mål att ta initiativ till omprövning av tillstånd för att se till att villkoren för miljöfarliga verksamheter är anpassade till miljöbalkens krav senast 2009, om de är av särskild betydelse ur miljösynpunkt, och i övrigt senast 2015. Med nuvarande resurser för prövning och tillsyn av miljöfarlig verksamhet och en prövningstakt av 15-20 nya tillstånd per år kommer det att ta mellan 10 och 14 år att ompröva de cirka 200 tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter som idag har äldre tillstånd meddelade med stöd av miljöskyddslagen och naturvårdslagen eller saknar tillstånd.

Mål 3: Tillsynen över naturreservat, strandskyddsområden, kulturhistoriskt skyddade områden och andra skyddade områden ska bidra till bättre regelefterlevnad och till att miljö kvalitetsmålen nås. Tillsynen över kulturhistoriskt värdefulla miljöer, byggnader och fornminnen med mera ska bidra till bevarandet samt förbättrade förutsättningar för hållbar förvaltning av kulturarvet.

Återrapportering 3

Länsstyrelserna ska redovisa viktiga insatser i vägledande syfte och effekter av tillsynen som rör skyddade naturområden respektive kulturmiljön.

VIKTIGA INSATSER I VÄGLEDANDE SYFTE OCH EFFEKTER AV TILLSYNNEN AV SKYDDADE NATUROMRÅDEN

NATURRESERVAT

En mer aktiv egeninitierad tillsyn är mycket önskvärd på naturområdet men är svår att inrymma i nuvarande resurser. Särskilt finns brister avseende efterlevnad av föreskrifter för skyddade områden. I vägledande syfte görs en löpande översyn av föreskrifter för reservaten och en särskild informatör svarar för utformningen så att läsförståelsen skall bli bättre. Vägledning och stöd lämnas vid behov till kommuner med egna reservat i några fall ingår Länsstyrelsen direkt i sådana skötselråd.

STRANDSKYDD SOMRÅDEN

Länsstyrelsen har under året prioriterat tillsynsärenden gällande strandskydd jämfört med andra tillsynsärenden inom naturvården. Även egeninitierad tillsyn inom strandskyddet har genomförts. Återkoppling och dialog med kommunerna sker kopplat till enskilda ärenden men också vid olika träffar med kommunerna då t.ex. frågan kring utformning av motiv vid dispensgivning tas upp.

VIKTIGA INSATSER I VÄGLEDANDE SYFTE OCH EFFEKTER AV TILLSYNNEN AV KULTURMILJÖN

KULTURHISTORISKT SKYDDADE OMRÅDEN

Länets kulturmiljöarbete kännetecknas av en nära samverkan med läns museet med väl fungerande roller och rutiner samt ett bra samarbete med länets kommuner och intresseföreningar. Kulturminneslagen och kulturmiljöstödet utgör tillsammans med flera länsövergripande nätverk viktiga styrkor i länets kulturmiljöarbete. Sammantaget bidrar detta till en effektivare ärendehandläggning och kunskapsuppbyggnad, större delaktighet och förståelse samt möjligheter att mer aktivt delta i samhällsplaneringen.

FORNMINNEN

Den arkeologiska uppdragsverksamheten har fortsatt varit av stor omfattning. Tillsyn och vägledning i fält har skett i samband med handläggning av de 194 inkomna ärendena. Av dessa har 49 föranlett beslut enligt Kulturminneslagens 2 kap 11-13 §§, varav 20 ärenden avser särskild utredning, 20 arkeologisk förundersökning och 9 särskild undersökning till en samlad kostnad av knappt 13 miljoner kronor. I drygt hälften av de 46 beslutade arkeologiärendena har ett eller flera tillsynsbesök gjorts. I resterande ärenden har vägledningen inneburit att ingrepp i fornlämningar kunnat undvikas eller begränsas så att arkeologiska insatser ej bedömts nödvändiga. Detta har även begränsat kostnader för kommun/företag eller enskild person.

I samtliga arkeologiska uppdragsärenden har Länsstyrelsen upprättat en kravspecifikation. Samtliga undersökningsplaner har granskats, vid behov reviderats och därefter godkänts av Länsstyrelsen inför beslut. Urvalsförfarande har tillämpats vid en större undersökning. Beslutet överklagades, men besvären avslogs i länsrätten. Operativ tillsyn i fält har skett av 4 större undersökningar. Protokollförda uppföljningsmöten med representanter för Länsstyrelsen, arbetsföretag och riksantikvarieämbetet UV-öst finns från de särskilda undersökningarna inom kv Ansvaret i Jönköping. Uppföljningsmöten i samband med avrapportering tidigare genomförda större undersökningar av medeltida kulturlager vid Lundströms plats i Jönköping och den tidiga 1600-tals staden inom kv Diplomaten och järnåldersgravfält vid Barnarps-Kråkebo har protokollförts. För resterande undersökningar har metodik, ambitionsnivåer och resultat följts upp genom muntliga underhandskontakter och i vissa fall medfört omprioriteringar i omfattning och vetenskaplig inriktning.

Regelbundna arkeologisamråd med tillsynsvägledning har hållits med representanter för Jönköpings läns museum och tekniska förvaltningarna i Jönköpings, Eksjö och Vetlanda kommuner.

Länsstyrelsen har tillsyn över avrapporteringen av de arkeologiska undersökningarna. Under 2008 har 87 rapporter färdigställts, varav flera äldre rapporter avslutats genom en särskild satsning från riksantikvarieämbetet. Som ett led i uppföljningen och vägledningen av rapportarbetet och har möten hållits med representanter för berörda arbetsföretag, Länsstyrelsen och Jönköpings läns museum i samband med avrapporteringen av två större undersökningar.

Tillsyn och vägledning har skett i samband med handläggning av 87 ärenden om skoglig förnygring. Länsstyrelsen har också deltagit med vägledning om hänsyn till fornlämningar i skogsbruket i samband med utbildningen vid skogsbruksgymnasiet i Värnamo och deltagande i skogsmässa med Värne Skogstjänst.

Länsstyrelsen genomförde omedelbart efter stormen Per 2007 en förnyad skadeinventering av länets fornvårdsobjekt. Stormen Per förvärrade skadorna i områden som tidigare drabbats av stormen Gudrun, med gav också en mer spridd skadebild. Sammantaget visade skadeinventeringarna på ett omfattande behov av fortsatta efterundersökningar och återställningsarbeten. Länsstyrelsen i Jönköpings län tilldelades inför år 2008 ytterligare medel för fortsatta efterundersökningar och återställningsarbeten. Dessa har genomförts enligt den modell som tidigare tillämpats i länet och med en särskild prioritering av länets fornvårdsobjekt, samt de värst stormskadade gravanläggningarna och gravfälten med största vetenskapliga och publika värdena. Till skillnad från tidigare år har Länsstyrelsen anställt egen personal för genomförande av de arkeologiska efterundersökningarna. Syftet har varit att nå en bättre samordning med de parallellt pågående återställningsarbetena som genomförts

i samverkan med länets kommuner samt enskilda markägare och ett antal olika entreprenörer. I samband med återställningsarbetena har nya metoder utvecklats för rensning och borttagning av rotvältor. Samordningen med efterundersökningarna har både höjt den antikvariska kvaliteten samt avsevärt rationaliserat återställningsinsatserna.

De effekter som uppnåtts med efterundersökningarna och återställningsarbetena gäller främst säkerställande av ett oersättligt historiskt källmaterial samt återställning av upplevelsevärden. Arbetena har gett en ny kunskap som direkt används inom kulturmiljövården eller förmedlats till en bred allmänhet. Länsstyrelsens samordning av efterundersökningar och återställningsarbeten har gett rationaliseringsvinster, en höjd antikvarisk kvalitet samt en förbättrad tillsyn och bedömning av hur fornlämningsbeståndet hanteras av skogsbruket. Brister finns i skogsbrukets alla led, men de mest omfattande och allvarliga skadorna på fornlämningsar har orsakats av maskinell markberedning. Skador har dokumenterats och polisanmälts på två större gravfält, samt på sex skilda områden med fossil åkermark. Stormen Gudruns verkningar har också dokumenterats etnologiskt av Jönköpings läns museum. Frågorna handlade om vilka upplevelser och berättelser som sedimenterades i människors medvetande. Dokumentationen ger en mer nyanserad bild av hur de drabbade upplevde stormens verkningar än vad som rapporterades i media.

BYGGNADSMINNEN

Tillsyn och vägledning har skett i samband med ärendehandläggning. Av länets 119 tillsynsobjekt har 40 byggnadsminnen besökts vid ett eller flera tillfällen. Vidare har Länsstyrelsen fortsatt utredningsarbetet med öppna ansökningar om byggnadsmminnesförklaringar.

Som underlag för en långsiktig förvaltning av byggnadsminnena har vård och underhållsplan upprättats för Hylténs metallvarufabrik i Gnosjö, för Åminne bruk och för Aschanska gården i Eksjö. Till detta kommer samverkan med försvaret kring det statliga byggnadsmminnet Skillingarydslägren i Vaggeryds kommun som utvidgats med en hangarbyggnad. I länet finns 5 statliga byggnadsmminnen, där Riksantikvarieämbetet idag ansvarar för tillsynen. En tillsynsplan för länets byggnadsmminnen har tagits fram under 2008.

KYRKLIGA KULTURMINNEN

Tillsyn och vägledning har skett i samband med ärendehandläggning. Under året har 106 ärenden inkommit och 113 ärenden avgjorts. Av dessa rör 34 tillstånd avseende kyrkobyggnader, 21 tillstånd avseende begravningsplatser och 32 tillstånd avseende kyrkliga inventarier. Av länets 151 tillsynsobjekt har cirka 70 kyrkor och begravningsplatser besökts. Egen tillsyn har skett i 17 ärenden i samband med kontroll av att åtgärder genomförts i enlighet med Länsstyrelsens beslut. Övrig tillsyn och vägledning har skett genom samrådsmöten samt genom uppdrag till Jönköpings läns museum. Samverkan kring antikvariska/liturgiska frågor samt kyrkobyggnadsbidrag och kyrkoantikvarisk ersättning har skett vid nio tillfällen med regionala samrådsgrupperna i Skara, Linköping och Växjö stift. Länsstyrelsen har deltagit i handläggartäffar mellan byggnads- och kyrkoantikvarier i sydlänen, samt deltagit i nationella konferenser kring det kyrkliga kulturarvet och kring den kyrkoantikvariska ersättningen.

BYGGNADSVÅRD

Tillsyn och vägledning har i huvudsak skett i samband med ärendehandläggning. Tillsyn vid ett eller två tillfällen har skett på 40 objekt. En omfattande tillsyn och vägledning har gällt 2 större objekt Åminne bruk och Eds herrgård i Värnamo kommun. En mycket omfattande tillsyn och vägledning har skett utvecklingsprojektet Kulturarv Marieholm i Gnosjö kom-

mun. Kulturarv Marieholm innefattar vägledning utöver ärendehandläggning inom byggnadsvård och fornvård.

FORNVÅRD

Inom Jönköpings län finns drygt 37 700 kända forn- och kulturlämningar. Länets fornvårdsprogram omfattar 171 objekt. Löpande vård har utförts i samarbete med enskilda markägare, hembygdsföreningar och länets kommuner. Under året har omfattade insatser med skyltning av vårdade områden samt åtgärder för att öka tillgängligheten genomförts. Tillsynen av fornvårdsobjekten sker kontinuerligt genom kontroll av utfört arbete och ingångna avtal samt som rådgivning till arbetsledare. Under året har ett 70-tal objekt besiktigats i fält och redovisats i protokoll. Av de vårdade fornlämningsmiljöerna finns 60 % på privat mark, 15 % på kommunal mark, 10 % på Svenska kyrkans mark och resterande på statens eller övrig mark. I de flesta fall är länets kommuner engagerade i vårdarbetet och har återrapporterat att cirka 1500 dagsverken utförts. Information och utbildning har hållits för berörda markägare och kommuner. En revidering av fornvårdsprogrammet har utförts. Ett nytt vårdobjekt har tillkommit, medan 60 äldre fornvårdsobjekt har tagits bort ur fornvårdsprogrammet. Tillsyn har även skett av återställningsarbeten efter stormen Gudrun som har utförts på ett tjugotal fornvårdsområden i länet.

Under 2008 har Länsstyrelsen upprättat projekteringsunderlag för omfattande ruinvårdsinsatser på Brahehus, Brahälla och Eksjöhovgård. Dessa ruiner är välbesökta och utsatta för ett stort slitage, men är i behov av akuta vårdinsatser. Efter tillsynsbesök sommaren 2008 stängde Länsstyrelsen och Sävsjö kommun av slottsruinen vid Eksjöhovgård, eftersom risken för skador på besökare bedömdes som överhängande. Detsamma gäller sedan tidigare för Visingsborg som ägs och förvaltas av riksantikvarieämbetet.

KULTURRESERVAT

Kulturreseptatet Åsens by utvecklas ständigt för att behålla och öka attraktionskraften och slå vakt om den värdegrund som reservatet utgör för kulturmiljön. Tillsyn och vägledning sker kontinuerligt av kulturreseptatet. Kulturreseptatet Åsens by är ett exempel på hur kulturarvet är en drivkraft för regional tillväxt. Under 2008 fortsatte arbetet med att bilda länets andra kulturreseptat Högarps i Vetlanda kommun. Förhandlingar som pågått länge med berörda markägare fick sin lösning under året. Skyddsföreskrifter och skötselplan till kulturreseptatet har tagits fram och i samband med det befintliga naturreservatet utvidgas och ombildas till kulturreseptat.

Verksamhetsgren Djur- och Livsmedelskontroll

Tabell 2.9 - Länsfakta inom Djur och livsmedelskontroll

Länsfakta inom Djur och livsmedelskontroll	2008-12-31		2007-12-31		2006-12-31	
Antal statligt anställda veterinärer	57		53		29	
varav män/kvinnor	19	38	22	31	10	19
Antal inspektörer inom djurskyddstillsynen, st/åa	11	10,0	16	10,9	14	9,5
varav män/kvinnor	4	7	6	10	6	8

Kommentar:

Ökningen av antalet statligt anställda veterinärer fr.o.m. 2007 beror på att Djurskyddsmyndighetens verksamhet (tidigare placerad i Skara) överfördes till Statens jordbruksverk den 1 juli 2007.

Mål 1: Djurskyddskontrollen ska bedrivas effektivt och likvärdigt i hela landet. En god djurhälsosituation, en fungerande veterinärsamverkan och ett gott djur- och smittskydd ska uppnås. Länsstyrelserna ska särskilt verka för att

- den veterinära verksamheten är ändamålsenlig med bland annat en väl fungerande samverkan mellan olika veterinära kategorier,
- djurhälsosituationen och djurskyddet bevakas och hålls på en hög nivå genom uppföljning av ställda smitt- och djurskyddskrav,
- djursjukdata rapporteras fullständigt och korrekt, samt
- insamling och transport av animaliska biprodukter sker på ett säkert sätt.

Återrapportering 1

Redovisas separat till Jordbruksverket 1 februari 2009

Rapport: "Länsstyrelsens rapportering av utförd tillsyn och arbete för regional samverkan under året 2008"

Dnr: 284-402-09

Rapport: "Offentlig djurskyddskontroll 2008"

Dnr: 282-19435-08

Rapport: "Återrapportering avseende utvecklingen av smittskyddsläget i Jönköpings län under 2008"

Dnr: 283-222-09

Rapport: "Återrapportering enligt regleringsbrevet avseende hur samordningsarbetet av den regionala krisberedskapsplaneringen vid eventuella epizootiutbrott utvecklats under 2008"

Dnr: 283-221-09

Rapport: "Återrapportering enligt regleringsbrevet för budgetåret 2008 – seminverksamhet"

Dnr: 283-443-09

Rapport: "Återrapportering avseende animaliska biprodukter 2008 enligt regleringsbrev"

Dnr: 283-223-09

Mål.2: Länsstyrelserna ska bidra till en effektiv och likvärdig livsmedelskontroll i hela landet genom att utföra revisioner av kommunernas livsmedelskontroll, verka för att kontrollen bedrivs på effektivast möjliga sätt, samt tillhandahålla utbildning för berörda yrkesgrupper inom livsmedelskontrollen.

Återrapportering 2

Redovisas separat till Livsmedelsverket 1 februari 2009
 Rapport: "Åtterrapporering enligt regleringsbrev för budgetåret 2008"
 Dnr: 281-358-09

Verksamhetsgren Samhällets krisberedskap, tillsyn över plan- och byggnadsväsendet samt övrig tillsyn

Tabell 2.10 - Tillsyn enligt plan- och bygglagen (PBL)

Sakområde och del av sakområde	Antal tillsynsobjekt i länet	Antal tillsynsobjekt som varit föremål för tillsyn	Antal tillsynsobjekt med allvarliga brister som inte åtgärdats ¹
Tillsyn över planväsendet enligt PBL (404)	13	13	0
Tillsyn över byggnadsväsendet enligt PBL (404)	13	13	0
Summa	13	13	0

Definitioner till tabell 2.10

¹ brister som åtterrapporeras i tabellen skall avse brister i tillsynen där Länsstyrelsen beslutat att rikta kritik.

Kommentar:

Antalet tillsynsobjekt motsvarar antalet kommuner.

Mål 1: Länsstyrelsernas tillsyn över kommunerna, inom ramen för området skydd mot olyckor, ska bedöma och främja kommunernas förmåga att leva upp till de nationella målen, de verksamhetsmål och de särskilda skyldigheter som framgår av lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Tillsynen enligt lagen om skydd mot olyckor ska inriktas så att den kan samordnas med den uppföljning som ska ske av kommunernas uppgifter i samhällets krishanteringssystem enligt avtalet mellan staten och Sveriges kommuner och landsting.

Åtterrapporering 1

En sammanfattande bedömning av kommunernas arbete enligt lagen om skydd mot olyckor ska redovisas.

Länsstyrelsen har tillsammans med andra fortsatt arbetet med att utifrån lagen om skydd mot olyckor utveckla formerna för stöd till och tillsyn av de kommunala räddningstjänsterna.

Elva av länets tretton kommuner har nu handlingsprogram för skydd mot olyckor, antagna under föreskriven tidsperiod. Årsuppföljning av kommunernas arbete enligt lagen om skydd mot olyckor har genomförts.

Kommunerna tillsammans med samverkande myndigheter och organisationer bedöms, dels väl till mycket väl förebygga olyckor som kan föranleda räddningstjänst, dels ha god förmåga att kunna genomföra effektiva insatser vid såväl vanliga olyckor som stora olyckor och vissa extraordinära händelser.

Mål 2: Länsstyrelsernas tillsyn över planväsendet enligt plan- och bygglagen (1987:10) (PBL) ska bidra till en effektiv, ändamålsenlig och enhetlig tillämpning av lagen i syfte att medverka till en god kvalitet i planeringsprocessen och planläggningen.

Återrapportering 2

Redovisas separat till Boverket 2008-11-30

Rapport: "Redovisning av Länsstyrelsens tillsyn över kommunernas fysiska planering"

Dnr: 404-18887-08.

Mål 3: Länsstyrelsernas tillsyn över byggnadsväsendet ska medverka till en effektiv, ändamålsenlig och enhetlig tillämpning av plan- och bygglagen (1987:10) (PBL), lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, med mera samt Boverkets föreskrifter i syfte att uppnå en god kvalitet i byggande och förvaltning.

Återrapportering 3

Redovisas separat till Boverket 2008-11-30

Redovisas separat till Boverket 2008-11-30

Rapport: "Länsstyrelsens tillsyn över byggväsendet"

Dnr: 404-17896-08.

VO Ärendehandläggning

Mål 1: Länsstyrelsernas verksamhet ska kännetecknas av en enhetlig rättstillämpning, god service och information samt en snabb och korrekt handläggning.

Återrapportering 1

Länsstyrelserna ska i punktform redovisa de tre viktigaste insatserna som genomförts för att utveckla service, information och handläggning av ärenden

Länsstyrelserna ska i punktform redovisa de tre viktigaste insatserna som genomförts för att utveckla service, information och handläggning av ärenden

- Förenkling av administrationen med löpande anpassning av rutinerna. Arbetet har resulterat i en ökning av andelen enmansbeslut inom bland annat körkortsverksamheten. Vidare gör Länsstyrelsen en satsning inom miljöskyddsområdet för att avsluta alla äldre MPD-ärenden (tillståndsärenden enligt 9 kap. miljöbalken) under en tvåårsperiod. Inom satsningen används ett projektinriktat arbetssätt och en förenklad administration jämfört med ordinarie tillståndsprövning. Det långsiktiga målet efter avslutat projekt är att kunna avsluta tillståndsärenden inom sex månader från det att ansökan inkommer till Miljöprövningsdelegationen. Satsningen sker parallellt med en omorganisation där miljöskyddsfunktionen delats in i tre arbetsteam: 1) prövning, 2) ärendehandläggning och tillsyn, 3) projekt och övrig miljötillsyn. Syftet har varit att lättare åskådliggöra vem som jobbar med vad, att effektivisera tillståndsprövningen och att synliggöra nuvarande resurser för tillsyn och tillsynsvägledning inom miljöområdet.
- Kontinuerliga ärendeuppföljningar i syfte att bevaka och korta ned handläggningstiderna.
- Utveckling av E-tjänster med utbildningsinsatser för berörda handläggare, marknadsföring av tjänsterna samt ett kontinuerligt arbete med att förbättra handläggningsrutinerna

Verksamhetsgren Omställning av energisystemet

Mål 1: Länsstyrelserna ska verka för god hushållning med energi i bebyggelsen och en ökad andel förnybar energi samt för att uppnå det nationella planeringsmålet för vindkraft. Länsstyrelserna ska även verka för en minskad användning av el och olja för uppvärmning av bostäder och lokaler.

Återrapportering 1

Länsstyrelserna ska särskilt redovisa insatser för att främja de stöd för energiomställningen som länsstyrelserna administrerar. Länsstyrelserna ska även redovisa andra väsentliga insatser utifrån målet.

STÖD FÖR ENERGIOMSTÄLLNING

I syfte att främja de stöd för energiomställning som Länsstyrelsen administrerar har Länsstyrelsen publicerat information på sin webbplats, deltagit på energimässor för allmänheten samt gjort direktutskick till kommuner, Jönköpings läns landsting, kyrkliga föreningar etc.. För att öka intresset för solenergi har Länsstyrelsen anordnat en särskild solenergikonferens. Konferensen som erhöll ett stort medialt intresse lockade drygt 130 deltagare från kommuner, fastighetsbolag, energibolag, VVS-firmor med flera.

Länsstyrelsen har under året ansökt om medel för energieffektivisering från Energimyndigheten. Ansökan om cirka 1,5 Mkr beviljades i slutet av december 2008. Projektet är tvåårigt, och har som syfte att genom utbildning och kompetensutveckling av verksamhetsutövare sprida kunskap och ökat intresse om energieffektivisering inom industrin, handeln och byggbranschen.

Projektet genomförs som en del av Länsstyrelsens uppdrag att främja energiomställning och verka för en ökad energieffektivisering. Information och seminarier kommer att arrangeras i samverkan med länets energirådgivare och Energikontor sydost. Rekrytering av projektledare pågår.

Redovisningen av Länsstyrelsens energiomställningsinsatser och resultatet i Jönköpings län har varit en del av ett tvärsektorielt kunskapsunderlag i arbetet med länets klimat- och energistrategi och kommenterats i en lägesrapport 31 oktober 2008.

Verksamhetsgren EU-stöd

Tabell 3.1 - Kostnader för Strukturfondsadministration

Kostnader för Strukturfondsadministration (tkr)	Ramanslag (32:1)	Övrig finansiering	Årsarbetskrafter
beredningssekretariat	23	-	-
förvaltningsmyndighet	- 2 347	3 809	3
utbetalande myndighet	- 2 033	3 299	3
urvalskontroll	19	19	-

Kommentar: Rekvirering av TA-medel (tekniskt stöd) görs med en viss eftersläpning. Under året har Länsstyrelsen rekvirerat TA-medel för 2008 års upparbetade kostnader, men även för kostnader som upparbetats under tidigare år. Uppgifterna i tabellen visar därför på en hög EU-finansiering i förhållande till årets kostnader. I sammanhanget bör noteras att Länsstyrelsen kommer att ha kostnader för avslutsarbetet under 2009, utan kompensation av vare sig strukturfonds- eller nationella medel.

Tabell 3.2 - länsfakta inom EU-stöd

Utbetalade bidrag, summa (tkr)	2008	2007	2006
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	-	-	-
varav Artikel 33 (inom mål 1-området)	-	-	-
Bidrag, vilka länsstyrelsen inte fattar beslut om, men betalar ut	-	-	-
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Jordbruksverket har gjort utbetalningen	541 924	422 636	524 003
varav Mål 1	-	-	-
varav Leader +	-	-	-
varav miljöersättningar	142 259	103 609	118 255
varav kompensationsbidrag	67 479	65 047	58 099
varav startstöd	2 000	200	3 601
varav investeringsstöd	17 592	5 744	17 925
varav gårdsstöd	273 371	237 489	223 879

Mål 1: Länsstyrelserna ska i egenskap av förvaltningsmyndighet, beslutsmyndighet, utbetalande myndighet, beredningssekretariat och inom övrig handläggning säkerställa en effektiv handläggning av EU-stöden samt ett smidigt och korrekt avslutsarbete för programperioden 2000–2006.

Återrapportering 1

Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ska redovisa

- hur arbetet med att avsluta programperioden 2000–2006 genomförs, samt
- de fall där finansiella korrigeringar/skadestånd enligt artikel 39 i Rådets förordning (EG) nr 1260/99 av den 21 juni 1999 om allmänna bestämmelser för strukturfonderna förekommer.

Enligt uppgift från Finansdepartementet ska även Länsstyrelsen i Jönköping göra en återrapportering inom Mål 1.

Avslutsarbetet för Mål 2 Södra samt Mål 2 Öarna bedrivs enligt en fastställd tidsplan och samtliga projekt var vid utgången av 2008 avslutade och slututbetalda. Det återstående arbetet med att slutrapport och slutredovisning kommer i huvudsak att utföras under första halvåret 2009. Arbetet med arkivering och avslutande av öppna ärenden beräknas pågå under hela året.

Inga finansiella korrigeringar, enligt artikel 39 i Rådets förordning (EG) nr 1260/1999, har förekommit under år 2008.

Verksamhetsgren Trafikärenden samt övrig ärendehandläggning

Tabell 3.3 - länsfakta inom trafikområdet

Länsfakta inom trafikområdet	2008-12-31	2007-12-31	2006-12-31
Antal fordon i trafik (enligt bilregistret)	261 515	252 683	247 706
Antal körkortsinnehavare	219 648	216 917	215 392
Antal innehavare av taxiförarlegitimation	2 081	2 054	1 975
Antal taxitillstånd	210	216	208
Antal busstillstånd	69	74	72
Antal godstillstånd	585	565	559

Tabell 3.4 – länsfakta inom trafikområdet

Ärendetyp (avser endast de ärenden som finansieras via Vägverket)	Antal beslutade ärenden	Intäkter, tkr	Kostnader, tkr (inkl. OH)	Netto, tkr	Kostnad per ärende	
					inkl. OH	exkl. OH
Taxiförarlegitimation, 244	69	48	7	42	100	64
Körkortstillstånd i annat fall, 25100, 25101	7 968	1 640	1 478	162	185	127
Körkortstillstånd efter återkallelse, 25102	446	642	622	20	1 395	956
Förlängning enl. 3 kap. 12 § kkl (1998:488), 2513	1 146	362	128	234	112	76
Utbyte av utländska körkort, 2512	156	79	66	14	422	289
Summa	9 785	2 771	2 301	472		

Tabell 3.5 - länsfakta inom trafikområdet

Försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse	Antal beslutade ärenden	Intäkter, tkr	Kostnader tkr (inkl. OH)	Netto, tkr	Kostnad per ärende	
					inkl. OH	exkl. OH
Sökande (25311)	15	15	11	4	748	512
Deltagande (25312)	41	66	49	17	1 224	895
Summa	56	81	60	21		

Tabell 3.6 - länsfakta inom trafikområdet

Prövning av ansökan om handledarskap	Antal beslutade ärenden	Intäkter, tkr	Kostnader tkr (inkl. OH)	Netto, tkr	Kostnad per ärende	
					inkl. OH	exkl. OH
Prövning av ansökan om handledarskap, 2511	9 360	1 391	421	970	48	33
varav bifall	8 760					
varav avslag, avvisingar med mera	569					

Tabell 3.7 – länsfakta stöd till boende

Bidrag för vilka länsstyrelsen har fattat beslut, men där annan myndighet har gjort utbetalningen (tkr)	2008	2007	2006
Boverket: Engångsbidrag	37 119	86 038	65 964
Boverket: Periodiska bidrag totalt	25 174	33 890	48 670
Totalt	62 293	119 928	114 634
varav Boverket: Nyutbet. periodiska bidrag respektive år	3 553	4 801	2 869

Tabell 3.8 - länsfakta stöd till boende

Genomsnittlig genomloppstid för första beslutet	2008	2007	2006
Kompleta			
Nybeviljade bidrag för ny- och ombyggnader enl. 1993 års regelsystem (dgr)	-----	232	217
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	-----	100	0
Nybeviljade investeringsbidrag till hyresbostäder (dgr)	-----	241	0
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	-----	100	0
Nybeviljade investeringsstimulans till hyres-/studentbostäder (dgr)	-----	282	0
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	-----	100	0

Tabell 3.9 – länsfakta stöd till boende

Beslut om stöd (antal första beslut)	2008	2007	2006
Reguljära stöd			
Räntebidrag nybyggnad, 1993 års regelsystem	0	19	6
Räntebidrag ombyggnad, 1993 års regelsystem	0	26	15
Radonbidrag egnahem	130	45	60
Tillfälliga stöd			
Konvertering från direktverkande elvärme	176	196	41
Konvertering från oljevärme	1	1751	879
Bidrag till solvärme	58	62	56
Investeringsstimulans till studentbostäder	0	0	1
Solvärme till kommersiella lokaler	0	1	-
Investeringsbidrag till hyresbostäder	0	3	7
Investeringsstimulans till hyresbostäder	0	8	5
Stöd för energieffektivisering med mera (OFFROT)	87	192	146
Investeringsstöd äldreboende	2	0	
Stöd för installation av energieffektiva fönster och biobränsleledade uppvärmningssystem i småhus	256	191	
Övriga beslut			
Beslut om omprövning	38	58	30
Beslut om avslag/avskrivning	413	165	36
Beslut om återkallande	21	11	2
Beslut om utbetalning	736	2306	978
Beslut om omprövning efter utbetalning	16	30	23

Tabell 3.10 Avgifter och andra inkomster i övrigt

Avgifter med mera, resultatområde/ärendegrupp	Ingående balans	Utgående balans	Antal beslutade ärenden	Intäkter, tkr	Kostnader, tkr (inkl. OH)	Netto, tkr
Ärenden enl. stiftelseförordningen, 206	0	0				
- tillsyn			262	120	730	-610
- registrering			315	142	233	-91
Ärenden enl. förordning om bevakningsföretag, 212	12	16	144	92	194	-102
Kameraövervakning, 211	15	21	88	176	390	-214
Pantbanksärenden, 2051	0	0	1	4	4	0
Lönegarantiärenden, 207	52	115	590	236	174	62

Tabell 3.11 - Prövning enligt plan- och bygglagen (PBL)

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Del av sakområde	Ingående balans 08-01-01	Antal inkomna/initierade ärenden under 2008	Antal beslutade ärenden under 2008	varav upphävda beslut enligt PBL 12:3	Utgående balans 08-12-31 (F=B+C-D)	Antal överklagade ärenden under 2008	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans	varav antal ändrade	Genomsnittlig genomströmningstid (dagar) ¹	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år.
Prövning av kommunens beslut enligt PBL 12:1 (402)	0	0	0	0	0					0
Överklagande av beslut om detaljplan och områdesbestämmelser enl. PBL (403)	0	22	16		6	7	23	0	36	0
Överklagande av beslut om bygglov och förhandsbesked enl. PBL (403)	24	119	119		24	31	31	6	89	0

¹ Med genomsnittlig genomströmningstid avses tid från inkommen/initierat till beslutat ärende. Anmärkning: Genomsnittlig genomströmningstid för Överklagade beslut om bygglov och förhandsbesked enl. PBL (403) gäller hela grupp 403.

Mål 1 Avgifter som tas ut enligt förordningen (2001:652) om avgifter inom vägtrafikområdet får öka med högst nettoprisindex (NPI).

Prövning av ansökan om

Körkortstillstånd	220 kr
Godkännande som handledare	170 kr
Utbyte av utländskt körkort mot svenskt	600 kr
Körkortstillstånd efter återkallelse	1 670 kr
Förhandsbesked för körkort	300 kr
Förlängning av körkort med högre behörighet (C, CE, D,DE)	315 kr
Dispens (enligt 8 kap 9 och 10 §§ körkortsförordningen)	600 kr
Traktorkort för personer under 16 år	300 kr
Taxiförarlegitimation	700 kr
Förhandsbesked i fråga om taxiförarlegitimation	300 kr

Regeringen fastställer ansökningsavgifternas storlek och någon justering av ansökningsavgifterna är för närvarande inte aktuell. Nettoprisindex var 3,8 procent i december 2008. Någon ökning av avgifternas storlek har inte skett 2008.

Övriga mål och återrapporteringskrav

Mål: (Samhällets krisberedskap)

Målet är att minska risken för och konsekvenserna av allvarliga störningar, kriser samt olyckor. Skulle en sådan händelse inträffa ska kvinnors, mäns och barns liv, personliga säkerhet och hälsa tryggas samt skador på egendom eller i miljö hindras eller begränsas. Målet är dessutom att medverka till att minska lidande och skadeverkningar av allvarliga olyckor och katastrofer i andra länder.

Verksamhetsområde Krisledningsförmåga

Målet är att myndigheter och aktörer ska ha en god förmåga att vid allvarliga störningar och kriser leda och fatta beslut inom eget ansvars- och verksamhetsområde samt sprida snabb, korrekt och tillförlitlig information. Vid behov ska berörda aktörer också kunna medverka i samordning och koordinering av åtgärder samt samverka med andra.

Verksamhetsområde Operativ förmåga

Målet är att aktörer med operativt ansvar vid en kris eller olycka ska ha en god förmåga att snarast påbörja åtgärder för att hantera, eller medverka i hanteringen av, allvarliga störningar och kriser och att genomföra de åtgärder som krävs för att avhjälpa och lindra effekterna av det inträffade. Förmåga ska också finnas att kunna samarbeta med och ge stöd till operativa aktörer och andra länder.

Verksamhetsområde Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

Målet är att säkerställa en robusthet i samhällsviktig verksamhet för att kunna motstå och hantera såväl olyckor som allvarliga händelser och störningar i samhället.

Återrapporteringskrav

Redovisas separat till regeringen (Finansdepartementet) 14 november 2008

Rapport: Förmågebedömning för Jönköpings län 2008

Dnr: 451-11517-08

Organisationsstyrning inom Politikområde Regional samhällsorganisation

Återrapportering 1

Länsstyrelserna ska redovisa

- hur länsstyrelserna har bidragit till att andelen kvinnor på ledande befattningar ökar,
- framgångsfaktorer i detta arbete, samt
- svårigheter och eventuella hinder.

Under 2008 har inga tjänster gällande ledande befattningar varit utannonserade, ingen rekrytering av personal på ledande befattningar har därför skett.

Återrapportering 2

Länsstyrelserna ska redovisa

- hur länsstyrelserna har bidragit till att den etniska och kulturella mångfalden bland de anställda ökar på alla nivåer,
- framgångsfaktorer i detta arbete, samt
- svårigheter och eventuella hinder.

Länsstyrelsen har en tydlig ambitionsinriktning att öka den etniska och kulturella mångfalden bland de anställda, vilket alltid anges när lediga tjänster annonseras ut ("Vid rekrytering strävar Länsstyrelsen efter en jämn könsfördelning och att främja etnisk och kulturell

mångfald bland medarbetarna"). Vid tillsättningen av lediga tjänster är det dock alltid kompetensen hos den sökande som faller det slutgiltiga avgörandet, oavsett bakgrund.

Svårigheter

Det är inte alltid som det finns personer med annan etnisk eller kulturell mångfald bland de sökande. Eftersom Länsstyrelsens arbete till stor del bygger på lagtexter som inte får misstolkas, kan språksvårigheter ibland vara ett hinder för anställning.

Återrapportering 3

Länsstyrelserna ska med utgångspunkt från gällande handlingsplan för jämställdhetsintegrering redovisa

- genomförda insatser,
- uppnådda resultat, samt
- eventuella svårigheter i arbetet.

Under året har sju möten i Länsstyrelsens jämställdhetsintegreringsgrupp (JIGG) hållits. JIGG leds av Länsstyrelsens jämställdhetsstrateg och består av en representant från varje avdelning. Under våren gjordes en mindre revidering och uppdatering av gällande handlingsplan för jämställdhetsintegrering som sedan fastställdes av länsrådet. I samband med uppföljningen gjordes en avstämning av målen, varvid konstaterades att mycket återstod att göra till 2010 då planen ska vara genomförd. Den reviderade planen har sänts ut till avdelningscheferna med en uppmaning att gå igenom målen återkomma med besked om vad som är genomförbart under 2009.

I november hölls en basutbildning internt för representanterna i enlighet med handlingsplanen. Samtliga avdelningars representanter deltog i utbildningen. Av utvärderingen att döma var deltagarna nöjda med utbildningen men efterlyste samtidigt mer metoder och verktyg som också är ett av målen i planen.

Det interna jämställdhetsarbetet har haft en eftersläpning när det gäller realiserandet av handlingsplanen på grund av att tidigare sakkunnig ej var i tjänst under större delen av 2007 och den vakans som därefter uppstod då denne gick vidare till annan tjänst. En ny jämställdhetsstrateg började på halvtid i mars, vilken koncentrerat sig på att uppdatera planen och stämma av vad som har gjorts.

Återrapportering 4

Länsstyrelserna ska redovisa vilka insatser som har gjorts för att säkerställa att relevant personal som arbetar med barn eller vars arbete har konsekvenser för barn får utbildning och kompetensutveckling som är anpassad till arbetsuppgifterna och som säkerställer kunskap om barns rättigheter och synliggör barns behov och förutsättningar. Av redovisningen ska särskilt framgå på vilket sätt utbildningen kvalitetssäkras och hur kompetensen bibehålls över tid inom myndigheten.

När personal rekryteras som ska arbeta med barnfrågor ställs krav på lång erfarenhet av arbete inom kommunal individ- och familjeomsorgs verksamhet med tyngdpunkt på barn och unga. För att arbeta med frågor som rör barn krävs vidare att berörda konsulenter kontinuerligt håller sig uppdaterade inom området.

Tre av socialkonsulenterna har tidigare deltagit i en utbildning rörande BBIC (Barns behov i centrum) vilket är en metod för att samla in information vid utredning av barns behov. Under året deltog tre socialkonsulenter i utbildning rörande familjehem och en konsulent i utbildning rörande fastställande av faderskap. En socialkonsulent som arbetar inom funk-

tionshindersonrådet har tidigare genomgått specialistutbildning inom hälso- och sjukvårdsområdet rörande barn.

En av socialkonsulenterna ingår i en nationell referensgrupp för utveckling av kvalitetsindikatorer inom den sociala barn- och ungdomsvården vilket i sig är kompetensutvecklande och för att utföra detta arbete krävs inläsning av litteratur inom området.

Regeringsuppdraget rörande tillsyn inom barnområdet och av socialtjänstens insatser för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld har krävt att berörda socialkonsulenter hållit sig ajour med utvecklingen inom området. Dessa uppdrag genomförs tillsammans med övriga länsstyrelser och med Socialstyrelsen vilket i sig är kompetensutvecklande.

Återrapportering 5

Länsstyrelserna ska redovisa vilka insatser som har gjorts för att säkerställa att relevant personal har goda kunskaper om de mänskliga rättigheterna. Länsstyrelserna ska därvid särskilt redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att genomföra myndighetens antidiskrimineringsstrategi. Under genomförandet av strategin ska samråd ske med Diskrimineringsombudsmannen, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning och Myndigheten för handikappolitisk samordning.

Arbetet med att organisera en fungerande samverkan och ett strukturerat erfarenhetsutbyte mellan länsstyrelserna har varit en huvuduppgift under året. En kärngrupp bestående av sakkunniga från fem länsstyrelser (Jämtland, Östergötland, Västra Götaland, Stockholm och Skåne) koordinerar arbetet och fungerar som stöd. Varje länsstyrelse har en särskild kontaktperson för uppdraget, som ansvarar för att informera sina respektive organisationer, förankra beslut etc.. Arbetet leds av Inger Eriksson, länsråd i Dalarnas län och ordförande i länsrådsgrupp 3, och förankring och beslut sker i länsrådsgruppen.

Under 2008 har ett enkelt analysredskap för att identifiera diskrimineringsrisker i handläggningen tagits fram och testats i ett tiotal ärendekategorier. Utifrån en checklista som togs fram av kärngruppen har respektive verksamhet analyserat risken för diskriminering. Samtliga länsstyrelser har deltagit och varje ärendekategori har belysts av minst två länsstyrelser. I Jönköpings län har fokus varit på ärenden enligt Kulturmiljölagen. Länsstyrelsen ansvarade för kompetensutveckling som behövdes för att genomföra analysen/kartläggningen på ett korrekt sätt.

Sammanfattningsvis visade Länsstyrelsernas samlade analys att det kan finnas diskrimineringsrisker inom ramen för Länsstyrelsens kärnverksamhet, både direkt i bemötande och information och indirekt genom de prioriteringar och satsningar som görs i verksamheten. I det fortsatta arbetet bör analyserna fördjupas och även andra redskap prövas. En bedömning är att till exempel JämStöd och HKB kan vara intressanta metoder i ett fortsatt arbete.

Under 2008 har två arbetsgrupper, en grupp med tre personalchefer och en grupp med tre informatörer, tillsatts. Deras uppdrag har varit att inventera det arbete som genomförts och pågå på länsstyrelserna inom antidiskrimineringsområdet, värdera detta och analysera bland annat vad som kan göras i samverkan mellan länsstyrelserna. Arbetet i dessa grupper pågår och resultatet av det kommer under 2009 att tas tillvara i arbetet med att formulera handlingsplan för antidiskrimineringsarbete.

Vidare har länsstyrelserna tillsammans med Handisam, Ombudsmännen och Delegationen för mänskliga rättigheter bildat en arbetsgrupp för samarbetet med att ta fram ett verksamhetsanpassat utbildningspaket för Länsstyrelserna. Arbetsgruppen har tagit fram ett första

idéförslag som bygger på resultat från en workshop med länsstyrelsernas kontaktpersoner 2007 och en uppföljning och fördjupning av denna under 2008. Inriktningen är att utbildningen ska vara både generell och anpassad specifikt för olika verksamhetsområden. Utbildningspaketet bör ha en inbyggd flexibilitet och anpassas till olika kunskaps- och ambitionsnivåer. Bedömningen är att det finns behov av utbildning på alla nivåer och inom alla verksamhetsområden. Det förslag till utbildningspaket som arbetsgruppen tagit fram under 2008 bygger på en rad moduler och har en inbyggd flexibilitet som tillåter att det används som en helhet alternativt i delar beroende på kunskaps- och ambitionsnivån i gruppen. År 2009 kommer detta arbete inledningsvis att behöva stämmas av med DO inför den fortsatta planeringen.

Under 2008 har Länsstyrelserna kommit överens om att under 2009 ta fram en gemensam handlingsplan mot diskriminering stället för länsvisa handlingsplaner. I detta arbete ska det kartläggnings- och analysarbete som gjorts och görs tas tillvara. Frågor som organisation, förvaltning och uppföljning kommer att behöva belysas ytterligare under 2009.

Åtterrapporering 6

Länsstyrelserna ska genom en regional samordnare för Ansvarsfull Alkoholservering

- stödja och samordna kommunerna i deras arbete med metoden Ansvarsfull Alkoholservering,
- vara kontaktperson för dessa frågor i förhållande till Statens Folkhälsoinstitut (FHI), samt
- fungera som en länk mellan de lokala, regionala och nationella nivåerna.

REGIONAL SAMORDNARE FÖR ANSVARSFULL ALKOHOLSERVERING

STÖD OCH SAMORDNING AV KOMMUNERNA I DERAS ARBETE MED METODEN ANSVARSFULL ALKOHOLSERVERING

Under året har Länsstyrelsen anordnat två nätverksträffar, en utbildning och ett internat för kommunens alkoholhandläggare. Utbildningen genomfördes tillsammans med polismyndigheten i Jönköpings län och rörde tillsyn. Samtliga träffar genomfördes tillsammans med Länsstyrelsens alkoholhandläggare. En av träffarna hade temat samverkan, med en föreläsare som föreläste om detta ämne. Utöver detta har kommunikation skett med de kommunala alkoholhandläggarna genom telefonsamtal, e-post och fyra kommunbesök.

KONTAKTPERSON I FÖRHÅLLANDE TILL STATENS FOLKHÄLSOINSTITUT (FHI)

Under året har den regionala samordnaren deltagit i tre utbildningar (en tillsynsutbildning, två mediautbildningar) samt fyra nätverksträffar med FHI. Den regionala samordnaren har också medverkat i en arbetsgrupp som träffats för att diskutera utvärderingsfrågor rörande metoden samt deltagit i en nationell länsstyrelsekonferens som anordnats av FHI.

LÄNK MELLAN DE LOKALA, REGIONALA OCH NATIONELLA NIVÅERNA

Den regionala samordnaren träffar regelbundet kommunernas alkoholhandläggare samt företrädare för Polismyndigheten i länet och för FHI enligt ovanstående redovisningar.

Länsstyrelserna ska genom en länssamordnarfunktion på regional nivå, ansvara för att organisera och samordna arbetet för att:

- genomföra de nationella alkohol- och narkotikahandlingsplanerna samt arbetet för att nå målet för samhällets insatser inom tobaksområdet,
- fungera som en länk mellan lokal, regional och nationell nivå,
- fånga upp lokala och regionala behov av stöd och förmedla dem till regional respektive nationell nivå,

- bidra till uppbyggnaden av en hållbar och effektiv länsstruktur för det alkohol-, narkotika- dopnings- och tobaksförebyggande arbetet, samt
- vara pådrivande i utvecklings- och förändringsarbetet av det alkohol-, narkotika- dopnings- och tobaksförebyggande arbetet i kommuner och landsting. Detta ska nås genom kunskapsförmedling och handledning av beslutsfattare, nyckelpersoner och samrådsorgan i kommuner och landsting.

LÄNSSAMORDNARFUNKTIONEN

GENOMFÖRANDE AV DE NATIONELLA ALKOHOL- OCH NARKOTIKAHANDLINGSPLANERNA SAMT ARBETET FÖR ATT NÅ MÅLET FÖR SAMHÄLLETS INSATSER INOM TOBAKSOMRÅDET

Det arbete som genomförts finns redovisat under följande fyra rubriker.

LÄNK MELLAN LOKAL, REGIONAL OCH NATIONELL NIVÅ

Länssamordnaren har deltagit i det nationella länssamordnarnätverket som leds av Folkhälsoinstitutet. Länssamordnaren har även samarbetat med kollegorna i Östergötlands, Skåne, Blekinge, Kalmar, Hallands och Kronobergs län. Detta sydlänsnätverk har träffats för sig men också anordnat gemensamma utbildningsdagar för de kommunala samordnarna i syd-länen.

Uppfångande av lokala och regionala behov av stöd och förmedlande av dem till regional respektive nationell nivå

Länssamordnaren har fört ut information om kurser, konferenser samt nya forskningsresultat till de kommunala nätverken. Länssamordnaren har även fört fram önskemål från kommunerna till Statens folkhälsoinstitut och ANT-sekretariatet om vilket stöd/vilken information man önskar från nationellt håll.

BIDRAG TILL UPPBYGGNADEN AV EN HÅLLBAR OCH EFFEKTIV LÄNSSTRUKTUR FÖR DET ALKOHOL-, NARKOTIKA-, DOPNINGS- OCH TOBAKSFÖREBYGGANDE ARBETET

Länssamordnaren har under 2008 fortsatt arbetet med att bygga en ny regional struktur för det alkohol- och drogförebyggande arbetet. Styrgruppen som bildades 2007 har under året träffats tre gånger och samrådsgruppen där intressenter från både civila samhället samt myndigheter har kommit igång med sin verksamhet under hösten 2008. En ny regional handlingsplan har arbetats fram under 2008 och den kommer att skickas ut till kommunerna under början av 2009. Tanken är att handlingsplanen ska antas i alla tretton kommunerna samt i landstingsfullmäktige. Länsstyrelsen, Polisen, Landstinget samt kommunerna i länet står bakom handlingsplanen. I framtagandet har även ett stort antal organisationer varit engagerade. Länssamordnaren är sammankallande i samrådsgruppen och sekreterare i styrgruppen.

PÅDRIVANDE AV UTVECKLINGS- OCH FÖRÄNDRINGSARBETET AV DET ALKOHOL-, NARKOTIKA-, DOPNINGS- OCH TOBAKSFÖREBYGGANDE ARBETET I KOMMUNER OCH LANDSTING

Att arbeta fram en ny regional handlingsplan är en av framgångsfaktorerna för att utveckla det förebyggande arbetet på regional och lokal nivå. Detta arbete har, som nämnts ovan, drivits av länssamordnaren. Vidare har länssamordnaren deltagit i olika aktiviteter såsom politikerutbildningar, kommunala utbildningsdagar, föreläsningar på Högskolan med mera. Länssamordnaren har varit ett stöd för kommunerna i framtagandet av kommunala hand-

lingsplaner, flera processer är i gång i kommunerna. I två fall har kommunerna skickat sina kommunala handlingsplaner på remiss till Länsstyrelsen och i de fallen har länsamordnaren skrivit remissvaren.

Länsamordnaren ingår i ett antal regionala nätverk, styrgruppen för det förebyggande arbetet på Högskolan, länsgrupp för arbetet angående barn till missbrukare och styrgruppen för implementeringen av Skelleftemodellen/Snabba ryck är några exempel.

Vidare ska länsamordnarfunktionen vid länsstyrelserna samverka med det civila samhället. Länsamordnarfunktionen ska inte arbeta med tillsyn, handläggning av utvecklingsmedel eller med vård- och behandlingsinsatser. Länsstyrelserna ska verka för att samarbetet mellan länsamordnarna och de som arbetar med metoden Ansvarsfull Alkoholserving underlättas. Länsstyrelserna ska beakta behovet av informations-, erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan länsamordnarfunktionerna, landstingen, kommunerna och det civila samhället och verka för ett gott samarbete. Länsstyrelserna ska samarbeta med FHI både när det gäller länsamordning och Ansvarsfull Alkoholserving.

Länsamordnarfunktionen samt arbetet hos länsstyrelserna med Ansvarsfull Alkoholserving finansieras via det under utgiftsområde 9 upptagna anslaget 14:7 där FHI administrerar bidragshanteringen till länsstyrelserna för att täcka kostnaderna i enlighet med regeringens åtgärdsprogram.

FHI ska årligen senast den 1 oktober till regeringen (Socialdepartementet) inkomma med en folkhälsopolitisk lägesrapport.

Personaluppgifter

Enligt kraven i FÅB 3 kap 3§ skall myndigheter redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att nå verksamhetens mål. I redovisningen skall det ingå en analys och en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till att nå verksamhetens mål. (F. 2005:797)

Återrapportering

Redovisa en analys och en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till att nå verksamhetens mål.

KOMPETENSUTVECKLING OCH KOMPETENSFÖRSÖRJNING

Mål

Insatser för chefer, ledare och team med anledning av genomförd organisationsförändring.

Vidtagna åtgärder

Länsstyrelsen har under senare delen av år 2008 påbörjat genomförande av ett projekt för utveckling av ett gott ledar- och medarbetarskap. En projektledare har rekryterats och en styrgrupp för projektet har tillsatts som förutom länsrådet består av avdelningscheferna för administrativa avdelningen respektive naturavdelningen samt personalchefen. Projektet bedrivs under två år och delfinansieras med medel från Partsrådet. Projektet berör all personal och är därmed en för Länsstyrelsen unik satsning för att utveckla myndigheten till en attraktiv arbetsplats som utmärks av gott ledar- och medarbetarskap. Det innebär ett tydligt ledarskap samt motiverade och engagerade medarbetare som ges möjlighet att påverka arbetsplatsen och därmed utveckla verksamheten.

Uppnådda resultat

Under 2008 har en offentlig upphandling av genomförare av projektet genomförts. Upphandlingen vanns av handelsbolaget Östlin och Rygge som kommer att påbörja utbildningen med ledningsgruppen den 21 januari 2009. Förutom att deltagarna i utbildningen kommer att lära sig mer om hur grupper formas och utvecklas, är avsikten med projektet att insatserna ska vara kopplade till verksamheten och leda fram till konkreta resultat i form av olika redskap och hjälpmedel som kan fungera som ett stöd i vardagen.

Analys och bedömning av området

Kompetensutveckling för chefer blir en alltmer angelägen och viktig åtgärd. En tendens som märks allt tydligare är att vardagen är så intecknad att tid för egen utveckling inte prioriteras eller avsätts. Det finns behov av att kontinuerligt utveckla ledarskapet och detta tillgodoses dels genom myndighetens egna insatser för cheferna men även inom ramen för ett gemensamt ledarskapsprogram för Sydlänen. Med anledning av de förändringar som sker i organisationen så finns ett behov av att fortlöpande ge ledningsgruppen, avdelningschefer, funktionsansvariga och team mera enhetliga och sammanhållna utvecklingsinsatser.

Mål

Ledarutveckling för nytillträdda chefer

Vidtagna åtgärder

Deltagande i sydlänens ledarskapsprogram för chefer/ledare vid länsstyrelserna i Östergötland, Kalmar, Blekinge, Skåne, Halland, Kronoberg och Jönköpings län. Programmet sträcker sig över ett år.

Uppnådda resultat

Under år 2008 deltog ingen anställd i sydlänens ledarskapsprogram.

Analys och bedömning av området

Behovet av ledarutbildning för nytillträdda chefer bedöms från fall till fall. Myndigheten erbjuder och bevakar att nya chefer får den utbildning och kompetensutveckling som kan ha tagits upp i samband med medarbetarsamtal eller som direkt har efterfrågats.

Mål

Alla anställda ska ges möjlighet att delta i olika utbildningsinsatser och ett mål är att minst fem dagar per anställd och år ska ägnas åt kompetensutveckling i någon form.

Vidtagna åtgärder

Som tidigare nämnts har fokus under 2008 legat på projektet för utveckling av ett gott ledar- och medarbetarskap. Generell utbildning har därför genomförts endast i mindre omfattning.

Uppnådda resultat

Den sakspecifika kompetensutvecklingen dominerar. Drygt 82 procent av personalen har deltagit i någon form av kompetensutveckling under året fördelat på 106 kvinnor och 76 män. Fördelat på hela gruppen om 222 anställda har i genomsnitt 35,5 timmar ägnats åt kompetensutveckling i någon form, vilket betyder att målet om fem dagar per anställd inte riktigt har uppnåtts. Majoriteten av dessa tillhör gruppen handläggare (kompetenskategori kärnkompetens). Nedan anges några exempel på generella och gemensamma utbildningsinsatser som genomförts under året:

- **Introduktion**
Introduktionsutbildning av nyanställda – 34 nyanställda varav 24 kvinnor och 10 män har deltagit.

- IT/GIS
Excel fortsättning – 15 anställda varav 5 kvinnor och 10 män har deltagit

Analys och bedömning av området

Jämfört med år 2007 kan konstateras att det har skett en minskning av deltagandet i kompetensutveckling bland personalen. Sammantaget har dock de personer som deltagit i någon form av kompetensutveckling registrerat något högre antal timmar per person. Generellt tycks inte chefer och ledare prioritera behovet av egen kompetensutveckling, något som kommer att se annorlunda ut kommande år då all personal kommer att delta i projektet för att utveckla ett gott ledar- och medarbetarskap.

Med anledning av den organisatoriska förändring som har genomförts finns ett fortsatt behov av att prioritera insatser för ledarskap och teamutveckling. De omställningar som länsstyrelserna står inför på grund av koncentration av verksamheter kommer också att kräva utbildningsinsatser vars syfte är att förbereda personalen inför framtida förändringar. För åren 2009-2010 kommer fokus i huvudsak att ligga på utvecklingsinsatser för ledare och team.

Mål

För att trygga personal- och kompetensförsörjningen inför kommande pensionsavgångar de närmaste åren ska en översiktlig plan tas fram som utvisar kompetensgapet för perioden fram till år 2010. Detta ska ske i samverkan med verksamheterna.

Vidtagna åtgärder

Avsikten har varit att under året ta fram en plan för personalförsörjningen. Detta har dock inte varit möjligt och därmed har inga åtgärder vidtagits.

Uppnådda resultat

Målet har inte nåtts.

Analys och bedömning av området

Behovet av en mera långsiktig strategi för hur den framtida generationsväxlingen ska hanteras kvarstår. För Länsstyrelsens del kommer nästa stora pensionsavgång att ske åren 2010-2011, så behovet av en genomtänkt rekryteringsfilosofi utifrån framtida verksamhetsbehov är angelägen.

ÖVERGRIPANDE MÅL OCH INRIKTNING FÖR KOMPETENSFÖRSÖRJNINGEN 2009- 2010

För att trygga personal- och kompetensförsörjningen inför kommande pensionsavgångar de närmaste åren ska en översiktlig plan tas fram som utvisar kompetensgapet för perioden fram till år 2010. Detta ska ske i samverkan med verksamheterna. Medelåldern för samtliga chefer är 53 år (den 31 december 2008). Kvinnorna har en lägre medelålder jämfört med männen. Länsstyrelsens mål är att rekrytera på ett sådant sätt att åldersstrukturen kan sänkas för målgruppen som helhet och där könsfördelningen till år 2010 ska ha en struktur där inget kön har mindre 40 procent av chefstjänsterna.

ATTRAKTIV ARBETSPLATS

Mål

Länsstyrelsens mål är att attrahera, utveckla och behålla medarbetare genom att erbjuda goda utvecklingsmöjligheter, ha en bra fysisk och psykisk arbetsmiljö samt vara en arbetsplats som präglas av delaktighet och samverkan.

Utvecklingsmöjligheter

Länsstyrelsen erbjuder all personal möjlighet till kompetensutveckling. Utvecklingsbehov fångas bland annat upp i de årliga medarbetarsamtal som chef och medarbetare har. Behoven resulterar antingen i generella utvecklingsinsatser eller i verksamhets specifika utvecklingsinsatser.

Analys och bedömning

Förutom traditionell kompetensutveckling i form av kurser och konferenser sker ett lärande genom arbete i olika interna och externa tvärsektoriella grupper. I dessa grupper finns personal från olika avdelningar och med olika kompetenser. Som exempel kan nämnas jämställdhetsintegreringsgruppen samt projektgrupper och nätverksgrupper av olika slag.

En annan möjlighet till utveckling är att kunna ”göra karriär” inom myndigheten, vilket görs möjligt genom att alla vakanta tjänster annonseras internt. Alla anställda med eftersökt kompetens har möjlighet att anmäla sitt intresse för befattningen. Redan anställda, som anmäler sitt intresse, rekryteras ofta till dessa tjänster även i konkurrens med externa sökanden.

Samtliga avdelningschefer och funktionsansvariga har tidsbegränsade chefsförordnanden på 4 år respektive 3 år. Samtliga chefsförordnanden ska omprövas innan förordnandet löper ut. Prövningen ska ske genom en utvärdering av befattningshavarens förmåga att hantera sitt chef- och ledarskap. Resultatet av omprövningen kan också leda till att andra får möjlighet att pröva ett chefskap, vilket bör kunna betraktas som en utvecklingsmöjlighet.

ARBETSMILJÖ OCH FRISKVÅRD

Mål

Länsstyrelsen har ett friskvårdprogram med aktiviteter som är inriktade både på individ- och gruppnivå. Målet är att genom utbildning och information höja Länsstyrelsens kompetens kring hälsa och friskvård.

Vidtagna åtgärder

Det finns ett friskvårdsprogram samt en friskvårdspolicy som båda uppdaterades och reviderades år 2007. Från och med den 1 september 2005 har 1 friskvårdstimme på arbetstid per vecka och anställd införts. Varje anställd har rätt till friskvårdssubvention på 400 kronor per halvår. Massage och frukt har erbjudits all personal varje vecka. En friskvårdshylla har inrättats där personal kan låna litteratur kring kost- och hälsofrågor. Gångstavar har köpts in för utlåning och en ”Tanita-våg” finns för vägning samt analys av kropps-konstitution. I samband med en sådan vägning har den anställde fått en kort rådgivning utifrån resultatet. På intranätet finns en ”friskvårdsruta” där exempelvis artiklar om kost och träning har varvats med motivationshöjande friskvårdstips och hälsosamma recept.

Uppnådda resultat

Friskvårdsprogrammet når allt flera medarbetare på grund det breda utbudet. Friskvårdssubventionen om 400 kronor/termin och anställd bidrar också till ökningen. Sammantaget nyttjade 106 anställda subventionen under året fördelat på 68 kvinnor och 38 män. Detta är en minskning med 14 personer jämfört med år 2007.

Eftersom friskvårdstimman infördes först på hösten 2005 är det vanskligt att dra alltför stora slutsatser, men under år 2008 nyttjade 191 personer möjligheten att träna på arbetstid jämfört med 208 personer år 2007. Detta är alltså första gången sedan friskvårdstimman infördes då antalet personer som tränar på arbetstid minskar.

Under våren 2008 genomfördes en stegtävling då personalen fick bilda lag avdelningsvis och där olika motionsaktiviteter räknades om i antal steg. Hela 143 personer deltog i tävlingen som pågick under 8 veckor och flera anställda vittnade om att tävlingen fungerade som en morot för att öka den dagliga rörelsedosen – något som förhoppningsvis sedan har hållit i sig.

Analys och bedömning

Inte bara de som är ”självgående” använder friskvården utan en hälsosammare livsstil börjar ”smitta av sig” på allt flera. Länsstyrelsens bedömning är därför att friskvårdsprogrammet har en lagom nivå. Införandet av friskvårdstimmen har gett möjlighet för alla anställda att fysiskt stärka sig själv och öka det egna hälsomedvetandet. Friskvårdsinsatserna är överlag mycket uppskattade och i den psykosociala enkät som genomfördes år 2007 finns gott om förslag på kommande friskvårdsaktiviteter. Det är av stor betydelse att prioritera friskvårdsinsatser även då arbetsbelastningen för alla anställda ökar.

Uppdrag som skall redovisas i årsredovisningen 2008

UPPDRAG FRÅN REGLERINGSBREV 2008

19.

Länsstyrelserna ska, mot bakgrund av redovisningen enligt bilaga 3 (tabell 1.2) beskriva och motivera de prioriteringar som gjorts mellan ändamålen, samt beskriva och motivera de prioriteringar som har gjorts vid beslut om medel inom respektive ändamål. Vidare ska Länsstyrelsen kommentera andelen beviljade medel under anslaget 33:1 Regionala tillväxtåtgärder som avser medfinansiering av de regionala tillväxtprogrammen respektive EU:s strukturfondsprogram. Slutligen ska Länsstyrelsen beskriva inriktningen på eventuella insatser som bokförts under raden ”varav övriga” i bilaga 3 (tabell 1.2).

Av de totalt 5,8 mkr beslutade anslagsmedlen under året har det fattats beslut om cirka 2,7 mkr till företagsstöd och 3,1 mkr till projektmedel. Huvuddelen av beslutade företagsstöd har gått till konsultcheckar och en mindre del till investeringsstöd. En prioritering inom företagsstöden har gjorts till förmån för konsultcheckar där också efterfrågan på stöd i länet har ökat. Stöden till konsultcheckar har växlats upp genom medfinansiering inom EU:s strukturfondsprogram Småland och Öarna. Stöd till kommersiell service har lämnats i form av investeringsstöd och servicebidrag. Denna stödgivning har ökat något jämfört med tidigare år. Länsstyrelsens beslutade projektmedel under året har varit av tillväxtkaraktär. Av projektmedlen har cirka 1,4 mkr använts till medfinansiering av strukturfondsprojekt. Vid bedömning och prioriteringar av ansökningar om projektstöd och företagsstöd sker samråd internt inom Länsstyrelsen med hänsyn till miljö, jämställdhet och integration

22.

Länsstyrelserna ska utveckla det under år 2007 framtagna planeringsunderlaget med lämpligt verktyg innehållande den information om fysiska förhållanden och markanvändning som behövs för att närmare ange lämpliga områden för anläggning av våtmarker i odlingslandskapet. Länsstyrelserna ska vidare i samråd med berörda kommuner utveckla formerna för och bedriva uppsökande och samordnande arbete i områden som i planeringsunderlaget har pekats ut som särskilt betydelsefulla och lämpliga för anläggning och restaurering av våtmarker i enlighet med Nationell strategi för myllrande våtmarker och Aktionsplanen för havsmiljön (Rapport 5563, Naturvårdsverket). Länsstyrelserna ska i huvudsak ha försett

ovan nämnda verktyg med nödvändiga data till den 31 december 2008. Länsstyrelserna ska i årsredovisningarna redovisa insatser och resultat.

Planeringsunderlaget har under 2008 gjorts tillgängligt för alla Länsstyrelsens handläggare och sedan 2007 finns underlaget tillgängligt via rapport på Länsstyrelsens hemsida. Planeringsunderlaget har varit grundläggande för den uppsökande verksamheten och fungerat bra, men möjligheter till förbättringar finns fortfarande. Eftersom planeringsunderlaget inrymmer ett stort antal våtmarksobjekt, har de våtmarkslägen som enligt underlaget har högst potential för näringsretention eller biologisk mångfald prioriterats för fältbesök. Fältbesöken har syftat till att bedöma om det utpekade området är lämpligt för våtmarksanläggning och därför inventerats översiktligt för att undersöka dagens markanvändning, bruksintensitet, topografi och områdets hydrologi. En marktyp som är vanligt förekommande i Jönköpings län och som i många fall kan vara lämplig att återföra till våtmark är de gamla mossodlingar där marknivån efter hundra års brukande nu sjunkit avsevärt och marken därmed blivit i det närmaste obrukbar. Totalt har under 2008 den uppsökande verksamheten lett till beslut om anläggande av 22 våtmarker, med en sammanlagd areal av cirka 20 hektar. Den uppsökande verksamheten har således drastiskt ökat anläggandet av våtmarker i Jönköpings län, men det är fortfarande problem att hitta lämpliga förutsättningar för skapande av stora våtmarker, åtminstone på kort sikt.

Genom inrättande av en våtmarkssamordnare bedömer vi att vi har gjort betydande rationaliseringsvinster såväl när det gäller den uppsökande verksamheten och rådgivningen i våtmarksfrågor som handläggningen av anmälan om vattenverksamhet enligt miljöbalken. I Jönköpings län har även våtmarkssamordnaren informerat om den ersättningsmöjlighet som finns inom ramen för landsbygdsutvecklingsprogrammet för anläggandet av våtmarker. Dessutom har önskemål från markägare om stöd för anläggning och restaurering av småvatten delvis kunnat tillmötesgå genom att ärendet vidarebefordrats till koordinatören för arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter.

40.

Länsstyrelserna (gäller inte Länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands, Skåne och Västra Götalands län) ska särredovisa de medel som erhållits från det under utgiftsområde 19 Regional utveckling upptagna anslaget 33:5 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006, samt anslaget 33:6 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2007–2013 för medfinansiering av bidrag avseende regionala företagsstöd i samband med utbetalning från anslaget 33:1 Regionala tillväxtåtgärder. Därutöver ska den del som i detta sammanhang utbetalats från Länsstyrelsen i form av stöd redovisas. Utestående fordringar mot de myndigheter som disponerar anslaget 33:5 redovisas i not till balansräkning.

Under år 2008 har från anslag 33:5 Europeiska regionala utvecklingsfonden erhållits 750 851 kronor. Medlen avser medfinansiering av utbetalda regionala företagsstöd under år 2007 där Länsstyrelsens del av stödet utgör 1 126 277 kronor. Från anslaget 33:6 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2007-2013 har medel inte erhållits under 2008.

UPPDRAG SOM HAR REDOVISATS MED ANLEDNING AV REGLERINGSBREV 2008

7. REGIONAL ANALYS AV SITUATIONEN PÅ BOSTADSMARKNADEN

Redovisas separat till Näringsdepartementet 2008-10-31

Rapport: "Regional analys av situationen på bostadsmarknaden i Jönköpings län 2008"

Dnr: 405-7796-08

20. REGIONALT TILLVÄXTARBETE – KOMMUNAL ÖVERSIKTSPLANERING

Redovisas separat till Näringsdepartementet 2008-10-31
Rapport: "Regionalt tillväxtarbete och kommunal översiktsplanering"
Dnr: 400-16907-08

36. HKB-UPPDRAG

Redovisas separat till Socialdepartementet 2008-12-28
Rapport: "Hur planerar vi för en åldrande befolkning?" samt "Metoder för bedömning av hälsokonsekvenser i samband med tillståndsprövning"
Dnr: 100-20473-08

UPPDRAG FRÅN REGLERINGSBREV 2007 SOM SKALL REDOVISAS I ÅRSREDOVISNINGEN 2008**UPPDRAG NR 9 I LÄNSSTYRELSESNAS REGLERINGSBREV 2007**

Riksdagen har beslutat att förstärka länsstyrelsernas tillsyn av den sociala barn- och ungdomsvården 2007 och 2008 med 10 miljoner kronor årligen. Förstärkningen gör det möjligt för länsstyrelserna att utöva tillsyn av samtliga enskilda HVB för barn och unga samt för barn och familj under ifrågavarande period. Länsstyrelserna ska redovisa omfattningen och resultatet av denna tillsyn antingen samlat i samband med att pågående uppdrag för 2006 och 2007 (uppdrag 8) redovisas till regeringen (Socialdepartementet) eller senast i årsredovisningen för 2008.

Länsstyrelserna redovisade i mars 2008 i en gemensam rapport "Socialtjänsten och barnen" granskningen av den sociala barn- och ungdomsvården 2006-2007 till regeringen.

En för länsstyrelserna och Socialstyrelsen gemensam lägesavstämning "Hem för vård eller boende för barn och unga" överlämnades i april 2008 till regeringen. Under vecka 6 år 2009 kommer två för länsstyrelserna och Socialstyrelsen gemensamma rapporter "Hem för vård eller boende för barn och unga" samt "Hem för vård eller boende för barn, unga och familjer" att överlämnas till regeringen. I dessa rapporter redovisas tillsynen av samtliga HVB för barn och unga samt för barn och familj under 2006-2008.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställningen skall göras enl. 2 kap. 4 § Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

		2008	2007	2006	2005	2004
Låneram	beviljad	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000
	utnyttjad	5 206	4 487	5 488	4 844	5 779
Kontokredit hos RGK	beviljad	9 000	8 000	8 000	8 000	7 000
	max. utnyttjad	0	0	0	2 397	2 690
Räntekonto	räntekostnader	0	0	0	1	6
	ränteintäkter	1 277	791	367	195	66
Totala avgiftsintäkter	mynd. disponerar	14 532	11 927	10 782	10 078	9 540
(ktogrupp 31-34, 7)	mynd. ej disponerar	95 333	157 450	106 478	190 565	160 834
Jämförelse med beräknade avgiftsintäkter (ktogrupp 31-34, 7) enl. regleringsbrev		98 716	160 180	175 399		
Anslagskredit	beviljad	5 532	13 272	10 214	0	20 248
	utnyttjad	0	0	0	0	1419
Summa utg. reservationer (anslag)		-	-	-	-	-
Summa anslagssparande 32:1		2 020	1 249	210	499	-
Summa anslagssparande 32:2		-	-	-	-	-
Summa anslagssparande Övriga anslag		35 209	140 138	148 748	151 459	100 635
- därav intecknat av åtaganden med stöd av reservationer och anslagssparande		1 046	131 366	142 330	137 796	87 044
Bemyndiganden	tilldelat	15 000	52 500	219 100	452 500	455 000
	summa åtaganden	5 445	129 291	80 356	156 865	321 092
Årsarbetskrafter (åa) ¹		222	220	221	207	204
Medelantalet anställda ¹		272	257	258	238	238
Driftkostnad per åa		712	692	666	645	640
Årets kapitalförändring		21 805	9 158	19 494	67 930	-91 408
Balanserad kapitalförändring		-29 097	-38 254	-57 748	-125 678	-34 271

1 Mätmetod skall finnas dokumenterad.

Finansiell redovisning

Resultaträkning

Tkr	Utfall 2008-01-01 - 2008-12-31	Utfall 2007-01-01 - 2007-12-31
Verksamhetens intäkter		
Intäkter av anslag (not 1)	91 379	91 274
Intäkter av avgifter och andra ersättningar (not 2)	14 532	11 927
Intäkter av bidrag (not 3)	54 955	49 392
Finansiella intäkter (not 4)	1 302	798
Summa	162 168	153 391
Verksamhetens kostnader		
Kostnader för personal (not 5)	-112 291	-108 273
Kostnader för lokaler	-10 733	-10 541
Övriga driftkostnader	-35 089	-33 470
Finansiella kostnader (not 6)	-207	-203
Avskrivningar och nedskrivningar	-2 176	-2 172
Summa	-160 496	-154 659
Verksamhetsutfall	1 672	-1 268
UPPBÖRDSVERKSAMHET		
Intäkter av avgifter med mera samt andra intäkter som inte disponeras av myndigheten (not 7)	103 053	166 039
Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamhet	-95 333	-157 450
Saldo	7 720	8 589
TRANSFERERINGAR		
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag (not 8)	129 354	177 444
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag (not 9)	78 076	103 540
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag (not 10)	8 420	11 271
Finansiella intäkter	22	13
Upplösning av fonder med mera	-37	-86
Lämnade bidrag	-203 422	-290 345
Saldo	12 413	1 837
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING (not 18)	21 805	9 158

Balansräkning

	2008-12-31	2007-12-31
TILLGÅNGAR		
Immateriella anläggningstillgångar		
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar (not 11)	223	396
Materiella anläggningstillgångar		
Förbättringsutgifter på annans fastighet (not 11)	163	212
Maskiner, inventarier, installationer med mera (not 11)	4 819	3 879
Utlåning (not 12)	0	23
Fordringar		
Kundfordringar	1 658	1 440
Fordringar hos andra myndigheter (not 13)	16 669	6 245
Övriga fordringar (not 14)	515	114
Periodavgränsningsposter (not 15)		
Förutbetalda kostnader	2 907	2 621
Upplupna bidragsintäkter	2 419	3 723
Övriga upplupna intäkter	7 210	11 501
Avräkning med statsverket (not 16)	87 259	105 400
Kassa och bank		
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret (not 22)	32 497	21 943
Övriga tillgodohavande i Riksgäldskontoret	774	522
Kassa, postgiro och bank	604	474
Summa tillgångar	157 717	158 493
KAPITAL OCH SKULDER		
Myndighetskapital		
Balanserad kapitalförändring (not 17)	-29 097	-38 254
Kapitalförändring enligt resultaträkningen (not 18)	21 805	9 158
Fonder (not 19)	1 055	1 018
Avsättningar		
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser (not 20)	840	1 075
Skulder med mera		
Lån i Riksgäldskontoret (not 21)	5 206	4 487
Skulder till andra myndigheter	8 161	5 023
Leverantörsskulder	9 455	11 528
Övriga skulder	4 292	2 132
Depositioner	780	528
Periodavgränsningsposter (not 23)		
Upplupna kostnader	11 502	23 480
Oförbrukade bidrag	120 672	123 371
Övriga föutbetalda intäkter	3 046	14 947
Summa kapital och skulder	157 717	158 493
ANSVARSFÖRBINDELSER		
Avskrivningslån (Omvända ansvarsförbindelser)	-655	-934

Anslagsredovisning

Anslag	Not 24	Ingående överförings-belopp	Årets tilldelning enligt reglerings-brev	Fördelade anslagsbelopp	Omdisponerade anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
01 32:01	005, Länsstyrelserna mm	1 249	92 882		-84		94 047	92 027	2 020
13 22:06	003, Europeiska socialfonden Mål 2, Södra o Öarna	9 987	14 142				24 129	10 753	13 376
19 33:01	005, Allmänna regionalpolitiska åtgärder	935	9 320			-586	9 669	8 623	1 046
19 33:05	006, Europeiska reg utv.fonden Mål 2, Södra och Öarna	113 366	900				114 266	95 908	18 358
22 37:07	005, IT-infrastruktur; (2004) Regionala transportnätet mm								
22 37:07	005001. Administrativa kostnader	86					86	86	0
22 37:07	005002, IT-infrastruktur	15 764					15 764	13 335	2 429
SUMMA ANSLAG		141 387	117 244	0	-84	-586	257 961	220 732	37 229

Finansiella villkor

	Beviljad anslagskredit	Anslagsbehållning som disponeras 2008
13 22:06 003	0	Allt
01 32:01 005	4 600	3%
19 33:01 005	932	3%
19 33:05 006	0	Allt
Bevilja landsbygdslån		
19 33:02 001		Inga lån beviljade. Anslaget disponeras av Verket för näringslivsutveckling.

Redovisning mot bemyndiganden i årsredovisning

Anslag anslagsbenämning	Tilldelad bemyndiganderam	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år			
13 22 6.3		14 207	0	0	0	0	0
19 33 1.5	15 000	10 404	5 445	4 172	470	50	
19 33 5.6		104 680	0	0	0	0	0

Beräknade återföringar 753 tkr ej med i fördelning per år.

Redovisning av inkomsttitel

Nomenklatur		Beräknat belopp 2008	Inkomster
2511	Expeditions- och ansökningsavgifter	850	900
2537 01	Miljöskyddsavgift	4 400	4 994
2539	Täktavgift	1 100	1 169
2552	Övriga offentligt rättsliga avgifter	400	
1	Avgifter enligt stiftelseförordning tillsyn och provningsavgift		120
2	Registerhållningsavgift och registreringsbevis, stiftelseförordning		142
3	Avgifter enligt avfallsförordningen (Lst)		76
2714	Sanktionsavgifter med mera	180	
1	Sanktionsavgifter enligt arbetsmiljölagen		20
4	Sanktionsavgift, överlastavgift		100
8	Avgift enligt socialtjänstlagen m m		195
10	Avgifter med mera enligt plan- och bygglagen		38
28119	Övriga inkomster	5	
6312 06	Bidrag från EG:s regionalfond Mål 2 Södra och Öarna	79 880	79 880
6412 06	Bidrag från EG:S socialfond Mål 2 Region Södra och Öarna	7 671	7 671
9455	Lotteriavgifter	30	28
SUMMA		94 516	95 333

Tilläggsupplysningar och noter

REDOVISNINGS- OCH VÄRDERINGSPRINCIPER

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med ”Förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag”.

Länsstyrelsens redovisning följer god redovisningssed enligt 6§ ”Förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Brytdatum, det datum då löpande bokföring på räkenskapsåret avslutas, var den 12 januari 2009.

Belopp anges i tkr.

Avrundningsdifferenser kan förekomma vid jämförelse med de finansiella dokumenten.

GRÄNSDRAGNING MELLAN TRANSFERERING OCH DRIFTSKOSTNADER

Lämnade bidrag redovisas som transfereringar och avräknas kassamässigt mot anslagen. Övriga verksamhetskostnader redovisas i driftavsnittet och avräknas utgiftsmässigt mot anslagen.

LIKVIDA MEDEL/BETALNINGAR

Länsstyrelsen har två betalningsflöden. Anslaget 01:32 Länsstyrelserna med mera, förvaltningskostnader placeras räntebärande. Övriga anslag, bidragsmedel för transfereringar, betalas via icke räntebärande flöde. Övriga betalningar verkställs i räntebärande betalningsflöde.

VÄRDERING AV FORDRINGAR

Kundfordringar och uppbördsfordringar värderas individuellt. När en fordran lämnas till Kronofogdemyndigheten för indrivning redovisas den som osäker.

Lönegarantifordringar är en homogen grupp och redovisas kollektivt och värderas till 100 %. Länsstyrelsen saknar grund för att bedöma eventuella framtida utdelningar.

VÄRDERING AV ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk, med ett anskaffningsvärde på lägst 10 tkr och en beräknad livslängd på tre år eller längre definieras som anläggningstillgång.

Anläggningstillgångarnas ekonomiska livslängd bestäms utifrån teknisk utveckling och det slitage objektet utsätts för. Med immateriella anläggningstillgångar avses standardprogramvaror (ej uppgraderingar).

Anläggningarna skrivs av linjärt över den bedömda livslängden. Årliga avskrivningar sker med belopp som svara mot avskrivningsplan och låneskuldens löptid.

Följande avskrivningstider tillämpas:

• datorer och kringutrustning	3 år
• bilar	4 år
• möbler, telefonväxel, servrar och nätverksutrustning	5 år
• programvaror, högst	5 år
• arkivinredning	7 år

Återkommande utgifter, vilka uppgår till ungefär samma belopp och övriga utgifter som understiger 15 tkr periodiseras inte.

NOT 1	2008	2007
INTÄKTER AV ANSLAG		
01 32:1 Rampost Länsstyrelsen i F-län	90 587	89 779
13 10:1 Integrationsverket	0	420
19 33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder	706	1 070
22 37:7 IT-infrastruktur: Regionala transportnät	86	5
Totalt	91 379	91 274

NOT 2**INTÄKTER AV AVGIFTER OCH ANDRA ERSÄTTNINGAR**

4 § Avgiftsförordningen	4 896	1 459
Länsstyrelser	1 039	382
Statens Jordbruksverk	468	470
Naturvårdsverket	2 734	1 827
Övrig uppdragsverksamhet	2 988	4 294
Övriga	2 407	3 495
Totalt	14 532	11 927

Intäkter av avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen.

Specifikation

Tidskrifter, andra publikationer mm	51	50
Konferenser och kurser	498	701
Arrende och uthyrning	404	373
Konsultuppdrag	3 943	335

Pantbankverksamhet

Intäkter	4	4
Kostnader	3	2

NOT 3**INTÄKTER AV BIDRAG**

Statens Jordbruksverk	9 802	10 306
Länsstyrelser	5 002	713
Kammarkollegiet	972	735
Naturvårdsverket	23 348	21 664
Riksantikvarieämbetet	5 674	6 396
Arbetsmarknadsstyrelsen	155	247
Krisberedskapsmyndigheten	1 066	1 661
Folkhälsoinstitutet	1 327	0
Kommuner och landsting	26	142
Övriga	7 583	7 528
Totalt	54 955	49 392

NOT 4 **2008** **2007**

FINANSIELLA INTÄKTER

Saldo finansiella intäkter	1 302	798
varav ränteintäkter på räntekonto hos Riksgäldskontoret	1 277	791

NOT 5

KOSTNADER FÖR PERSONAL

Lönekostnader, exklusive arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	75 359	72 408
---	--------	--------

NOT 6

FINANSIELLA KOSTNADER

Saldo finansiella kostnader	207	203
varav räntekostnader på räntekonto hos Riksgäldskontoret	0	0
varav räntekostnader på lån hos Riksgäldskontoret	201	188

NOT 7

UPPBÖRDSVERKSAMHET

Intäkter av avgifter mm som inte disponeras av myndigheten	103 053	166 039
Periodisering EG-medel	- 7 720	- 8 589
Totalt redovisat mot inkomsttitel	95 333	157 450

NOT 8

MEDEL SOM ERHÅLLITS FRÅN STATSBUDETEN FÖR FINANSIERING AV BIDRAG

13 22:6 Europeiska socialfonden mm	10 754	17 420
01 32:1 Länsstyrelserna mm	1 440	1 470
19 33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder	7 917	9 793
19 33:5 Europeiska regionala utvecklingsfonden	95 908	142 039
22 37:7 IT-infrastruktur: Regionala transportnät	13 335	6 722
Totalt	129 354	177 444

NOT 9

MEDEL SOM ERHÅLLITS FRÅN ANDRA MYNDIGHETER FÖR FINANSIERING AV BIDRAG

Regeringskansliet	5 963	6 771
Naturvårdsverket	27 262	73 320
Socialstyrelsen	10 768	5 265
Kammarkollegiet	30 475	11 160
Övriga	3 608	7 024
Totalt	78 076	103 540

NOT 10	2008	2007
ÖVRIGA ERHÅLLNA MEDEL FÖR FINANSIERING AV BIDRAG		
Älgvårdsfonden	333	238
Avgifter enligt vattenlagen 10 kap 1§ (bygdemedel)	108	59
Övriga	239	2
Lönegarantimedel	7 740	10 972
Totalt	8 420	11 271

NOT 11**IMMATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR**

Anskaffningsvärde	930	930
Årets anskaffning	0	0
Årets avskrivning	173	175
Ackumulerade avskrivningar	707	534
Bokfört värde	223	396
Utgående balans	223	396

MATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR**Förbättringsutgifter på annans fastighet**

Anskaffningsvärde	245	245
Årets anskaffning	0	245
Årets avskrivningar	49	33
Ackumulerade avskrivningar	82	33
Utgående balans	163	212

Inventarier

Anskaffningsvärde	8 877	9 196
Årets anskaffning	43	537
Årets avskrivning	1 137	1 237
Avgående tillgångar	363	0
Försäljning	0	67
Ackumulerade avskrivningar	7 382	6 608
Bokfört värde	1 495	2 588

Datorer och kringutrustning

Anskaffningsvärde	5 151	6 556
Årets anskaffning	307	97
Årets avskrivning	449	633
Avgående tillgångar	1 713	3 183
Ackumulerade avskrivningar	4 338	5 600
Bokfört värde	813	956

	2008	2007
Bilar och andra transportmedel		
Anskaffningsvärde	4 169	3 330
Årets anskaffning	2 544	305
Årets avskrivningar	368	94
Avgående tillgångar	1 705	0
Ackumulerade avskrivningar	1 658	2 995
Bokfört värde	2 511	335
Utgående balans	4 819	3 879

NOT 12

UTLÅNING

Räntestöd

Ingående balans	23	52
Amorteringar	- 11	- 11
Nedskrivning	-12	- 18
Utgående balans	0	23

NOT 13

FORDRINGAR HOS ANDRA MYNDIGHETER

Differensen mellan åren beror till övervägande del på att fordran på Kammarkollegiet avseende lönegaranti har ökat.

NOT 14

ÖVRIGA FORDRINGAR

Statlig lönegaranti		
- Ingående balans	104 173	358 704
- Utbetalda ersättningar	38 215	22 131
- Utdelningar i konkurser exkl. räntor	- 7 631	- 10 940
- Avskrivningar	0	- 265 722
- Utgående fordran	134 757	104 173
- Värdereglerat	- 134 757	- 104 173
Saldo	0	0
Uppbördsfordringar	515	114
Saldo	515	114

NOT 15	2008	2007
PERIODAVGRÄNSNINGSPOSTER		
Förutbetalda kostnader		
Hyreskostnader	2 551	2 443
Förutbetalda kostnader	356	178
Saldo	2 907	2 621
Upplupna bidragsintäkter		
- Statens Jordbruksverk	2 103	2 293
- Företagsstöd som medfinansieras av EG:s Strukturfond	277	866
- Övriga	39	564
Saldo	2 419	3 723
Övriga upplupna intäkter		
EG-medel, rekvisitioner strukturfonden	0	11 392
EG-medel, strukturfonden	7 210	0
Övriga periodiseringar	0	109
Saldo	7 210	11 501
NOT 16		
AVRÄKNING MED STATSVERKET		
Uppbörd		
Ingående balans	- 114	- 35
Redovisat mot inkomstitel	- 95 334	- 157 450
Uppbördsmedel som batalats till icke räntebärande flöde	94 933	157 371
Skulder avseende Uppbörd	- 515	- 114
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	0	0
Redovisat mot anslag	128 706	177 049
Medel hänförliga till transfereringar med mera som betalats till icke räntebärande flöde	- 128 706	- 177 049
Fordringar/Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	0	0
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	- 1 249	- 210
Redovisat mot anslag	92 027	91 670
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	- 92 798	-92 709
Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	- 2 020	- 1 249
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
Ingående balans	106 763	126 049
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	181 376	273 413
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	- 232 118	- 312 376
Betalningar hänförliga till anslag och inkomstitlar	33 773	19 677
Övriga fordringar på statens centralkonto i Riksbanken	89 794	106 763
Summa Avräkning med statsverket	87 259	105 400

NOT 17	2008	2007
BALANSERAD KAPITALFÖRÄNDRING		
Semesterlöneskuld	- 8 917	- 8 392
Körkortadministration	- 1 164	- 1 251
Strukturfonderna	- 14 947	- 25 489
Pensionskostnader	- 1 075	- 1 131
Retroaktiva löner	- 444	0
Övriga periodiseringar	- 2 550	- 1 991
Totalt	- 29 097	- 38 254

NOT 18**ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING**

Årets kapitalförändring består av periodiseringsdifferenser mellan de kostnader som Länsstyrelsen redovisar och de inkomster som tillgodogjorts från statsbudgeten. Differensen uppkommer till följd av att anslagen avräknas utgifts- och kassamässigt medan redovisningen omfattar samtliga kostnader för året. Saldot påverkas även av över-/underskott som uppkommer i avgiftsfinansierad verksamhet.

Körkortadministration	1 694	88
Strukturfonderna *	19 111	10 541
Övriga periodiseringsdifferenser	1 000	- 1 471
Årets kapitalförändring	21 805	9 158

* Förändring skuld EG-medel	19 111	10 541
Förändring fordran EG, ej utbetalda granskade rekvisitioner	- 11 392	- 1 953
Förändring upplupna kostnader till projektägare	11 392	1 953

NOT 19**FONDER****Älgårdsfonden**

Ingående balans	545	481
Intäkter	724	641
Kostnader	- 817	- 577
Utgående balans	452	545

Avgifter enl vattenlagen 10 kap 1 § (bygdemedel)

Ingående balans	473	450
Intäkter	130	73
Kostnader	0	- 50
Utgående balans	603	473

Saldo	1 055	1 018
--------------	--------------	--------------

NOT 20	2008	2007
AVSÄTTNINGAR		
Ingående avsättning	1 075	1 131
Årets pensionskostnad	343	513
Årets pensionsutbetalningar	- 578	- 569
Utgående avsättning	840	1 075

NOT 21**LÅN I RIKSGÄLDSKONTORET**

Länsstyrelsen disponerar en låneram på 8 000 tkr i Riksgäldskontoret.

Ingående balans	4 487	5 488
Nyupptagna lån	2 895	1 238
Årets amorteringar	- 2 176	- 2 239
Utgående balans	5 206	4 487

NOT 22**RÄNTEKONTOKREDIT I RIKSGÄLDSKONTORET**

Länsstyrelsen disponerar en räntekontokredit på 9 000 tkr i Riksgäldskontoret.

NOT 23**PERIODAVGRÄNSNINGSPOSTER****Upplupna kostnader**

Semesterlöneskuld mm	10 109	9 360
Strukturfonderna, rekvisitioner	0	11 392
Övriga periodiseringar	1 393	2 728
Saldo	11 502	23 480

Oförbrukade bidrag – statliga myndigheter*

- Naturvårdsverket	81 046	84 300
- Regeringskansliet	14 082	17 847
- Socialstyrelsen	13 935	14 898
- Post- och telestyrelsen	0	851
- Nutek	3 102	2 080
- Övriga	8 507	3 395
Saldo	120 672	123 371

Övriga förutbetalda intäkter

EG-medel (Strukturfonderna)**	3 046	14 947
-------------------------------	-------	--------

* Verksamhet 26 457 tkr och bidrag 94 215 tkr (2007 19 755 tkr och 103 616 tkr)

** Erhållna medel som bokförts på inkomstitel

NOT 24**REGERINGSBESLUT**

13 22:6, Europeiska socialfonden mm	2007-12-13	14 142
18 32:1, Länsstyrelsen, F-län	2007-12-13	93 654
	2008-12-11	92 798
19 33:1, Allmänna regionalpolitiska åtgärder	2007-12-19	9 320
19 33:5, Europeiska regionala utvecklingsfonden	2007-12-19	900

22 37:7 Av anslagssparandet 2 429 tkr är inget in-tecknat genom beslut.

NOT 25**UPPGIFTER OM SJUKFRÅNVARO**

Sjukfrånvaron i procent av de anställdas sammanlagda ordinarie arbetstid, fördelad på kön, åldersgrupp och sjukfrånvarons längd. Sjukfrånvaron definieras i Förordning 2000:605 om årsredovisning och budgetunderlag, kapitel 7. Se också ESVs cirkulär 2003:3, kapitel 7.

Sjukfrånvaro 2007-2008

		2008			2007		
Kön	Ålder	Antal anställda ¹	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%) [*]	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)	Antal anställda ¹	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%) ^{**}	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)
Män	-29	14	0,0	0,0	14	0,8	0,0
	30-49	71	1,4	23,9	66	1,8	15,7
	50 -	68	1,8	32,0	72	3,4	53,5
	Alla	153	1,5	55,9	152	2,5	69,2
Kvinnor	-29	71	2,3	15,2	41	1,0	0,0
	30-49	92	1,8	4,4	80	2,9	26,4
	50 -	46	1,9	8,1	77	3,1	26,0
	Alla	209	1,6	27,7	198	2,7	52,4
Samtliga	-29	85	1,8	8,7	55	0,9	0,0
	30-49	163	1,3	12,7	146	2,4	21,6
	50 -	114	1,8	18,3	149	3,2	38,4
	Alla	362	1,6	39,7	350	2,6	60,0

* Uppgiften ska tas fram i förhållande till respektive kategori. Exempel: total sjukfrånvaro för män 30-49 år i förhållande till sammanlagd arbetstid för män.

¹ Siffrorna i statistiken bygger på samtliga som varit anställda någon gång under åren 2007 och 2008.

NOT 26

UPPGIFTER OM ERSÄTTNINGAR MED MERA

Enligt 7 KAP. 2 § Förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag

Namn	Ersättning kr	Uppdrag
Lars Engqvist	Lön 487 360 Förmån 156 000	Landshövding Sveriges Television AB
Monica Flodström	Lön 751 743 Förmån 26 900	Länsrätten Rådet för samverkan vid Statens jordbruksverk Länsteknikcentrum AB Euro Info Centre AB
Malin Alfredsson	6 116	Cellwoodgruppen AB och samtliga dess Dotterbolag Teknikföretagen Region Öst
Thomas Andersson	2 900	Spider AB Internationella Handelshögskolan i Jönköping AB Högskoleservice AB Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping AB
Conny Holm	2 900	Saab AB Kitron Microelectronics AB Metallica AB Tekniska Högskolan I Jönköping
Helena Jonsson	4 350	Lantbrukarnas riksförbundsstyrelse Sigill Kvalitetssystem AB KRAV Ek.för. SLU:s Husdjursfakultetsnämnd
Lena Larsson	2 900	Smålands Turism AB
Ulrika Lindahl	4 350	Lindahl & Co AB, BECALI Design
Irene Oskarsson	4 350	Ledamot i Jordbruksverkets insynsråd
Göte Wahlström	2 900	Migrationsverket

Årsredovisning för budgetåret 2008

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Jönköping den 23 februari 2009

Lars Engqvist
Landshövding